

BOSNIA AND HERZEGOVINA
MINISTRY OF FOREIGN TRADE AND
ECONOMIC RELATIONS

Број: 12-1-28-434 77/23
Сарајево, 05.12.2023. године

26/2.2023

01,02-28-2721/23

B

ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Трг Босне и Херцеговине 1
71 000 Сарајево

Предмет: „Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја Босне и Херцеговине за 2022. годину“ - на усвајање, *доставља се*

У складу са чланом 23. Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 50/08) Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко дистрикта БиХ израђује Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја Босне и Херцеговине. Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја БиХ се доставља Савјету министара Босне и Херцеговине на разматрање, а након разматрања Савјета министара Босне и Херцеговине, годишњи извјештај се упућује Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине на усвајање.

Савјет министара Босне и Херцеговине је на 28. сједници одржаној 20.11.2023. године размотрио Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја Босне и Херцеговине за 2022. годину уз прихваћене корекције, те задужио Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине да предметни извјештај достави Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине на усвајање.

У складу са наведеним закључком Савјета министара Босне и Херцеговине достављамо вам Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја Босне и Херцеговине за 2022. годину на усвајање.

С поштовањем,

МИНИСТАР

Слојана Кошарац

Прилог:

- Као у тексту (српски, босански и хрватски језик)
- ЦД са Извјештајем на српском, босанском и хрватском језику
- Обавијест о закључку Савјета министара Босне и Херцеговине

Broj: 05-07-1-2851-19/23
Sarajevo, 24. 11. 2023. godine

MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA BiH

- n/r tajniku Ministarstva –
Musala 9, 71000 Sarajevo

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE
I EKONOMSKIH ODNOSA
SARAJEVO

01	PRIMLJENO: 28. 11. 2023			
02	Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Brojni broj	Broj prijema
03	12/23	28-	434-	16/23

PREDMET: Obavijest, dostavlja se

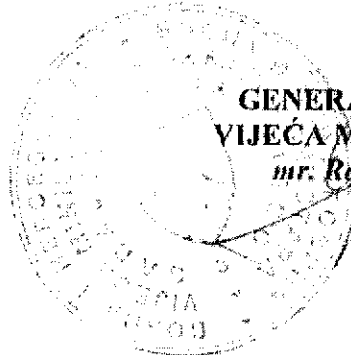
Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na drugom dijelu 28. sjednice održane 20. 11. 2023. godine, razmotrilo je Godišnje izvješće iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine za 2022. godinu, uz prihvaćene korekcije da se na stranici 5. preformuliraju i glase „Prilikom izrade Izvješća nastojalo se dati cjelovit prikaz stanja tržišta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u Bosni i Hercegovini (Republika Srpska, Federacija Bosne i Hercegovine i Brčko distrikt BiH)“ i na stranici 46. preformuliraju i glase; „Potrebno je uskladiti otvorena pitanja kako bi se zadovoljili kriteriji EU-a koji se odnose na uspostavu i organizaciju IPARD strukture u BiH, uključujući sustave izravne finansijske potpore, poštujući ustavnu raspodjelu nadležnosti u BiH u oblasti poljoprivrede“ te s tim u vezi zaključilo:

- zadužuje se Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine da Godišnje izvješće iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine za 2022. godinu broj: 12-1-28-434/23 od 18. 09. 2023. godine dostavi Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine na usvajanje.

S poštovanjem,

DOSTAVLJENO:

- naslovu
- u spis broj: 05-07-5-2751/23
- a/a

GENERALNI TAJNIK
VIJEĆA MINISTARA BiH
mr. Robert Vidović

**MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA
BOSNE I HERCEGOVINE**

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ
IZ OBLASTI POLJOPRIVREDE, ISHRANE I
RURALNOG RAZVOJA
BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2022. GODINU**

MAJ, 2023

SADRŽAJ

LISTA TABELA.....	3
LISTA GRAFIKONA	3
SKRAĆENICE.....	4
Izvori podataka i doprinos u pripremi Izvještaja.....	5
UVOD	6
1. OPĆI POKAZATELJI POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOG SEKTORA U UKUPNIM PRIVREDNIM AKTIVNOSTIMA.....	9
1.1 Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva i ribolova	9
1.2 Zaposlenost u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva	9
1.3 Neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda	9
1.4 Indeks potrošačkih cijena	10
1.5 Otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda.....	10
1.6 Prosječne otkupne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda	11
1.7 Indeks cijena dobara i usluga za potrošnju u poljoprivrednoj proizvodnji za 2022. godinu.....	13
1.8 Prodaja poljoprivrednih proizvoda na pijacama u 2022. godini	14
1.9 Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava.....	15
1.10 Poljoprivredno zemljište prema načinu korištenja i zasijane površine.....	16
2. POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA	17
3. BROJNO STANJE STOKE I STOČARSKA PROIZVODNJA	20
3.1. Brojno stanje stoke	20
3.2. Stočarska proizvodnja	21
3.2.1. Proizvodnja mesa.....	21
3.3. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka	22
3.4. Prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda	24
3.5. Proizvodnja jednodnevnih pilića za tov i proizvodnju jaja	25
3.6. Proizvodnja konzumnih jaja, meda i vune	26
4. KAPACITETI ZA UZGOJ I PROIZVODNJA RIBE.....	27
5. PODRŠKE POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU.....	28
5.1. Regulatorni okvir za implementaciju podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH	28
5.2. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH	29
5.3. Analiza strukture budžetske podrške po grupama mjera.....	31
5.4. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama	35

5.5.	Poljoprivredne podrške u regiji i poređenje sa podrškama u Bosni i Hercegovini ...	36
6.	TRGOVINA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIM PROIZVODIMA.....	38
6.1.	Razmjena poljoprivredno-prehrambenim proizvodima po regijama.....	39
6.2.	Struktura vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.....	41
7.	REALIZACIJA PRIORITETA I MJERA U OBLASTI POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA TOKOM 2022. GODINE.....	42
7.1.	Regulatorni okvir u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja	42
7.2.	Implementacija Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument i izrada novog Strateškog okvira za period 2022-2027. godina.....	44
7.3.	IPARD operativna struktura	45
7.4.	Razvoj EU LEADER programa i lokalnih akcijskih grupa (LAG) u Bosni i Hercegovini.....	46
7.5.	Poljoprivredni informacijski sistemi i poljoprivredna statistika	46
8.	SAVJETODAVNE USLUGE U POLJOPRIVREDI	47
9.	RIBARSTVO.....	48
10.	ORGANSKA PROIZVODNJA U BOSNI I HERCEGOVINI.....	49
11.	EVROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SARADNJA.....	51
11.1.	Primjena Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Dodatnog protokola.....	51
11.2.	Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA).....	52
11.3.	Međunarodni sporazum o maslinovom ulju i stonim maslinama iz 2015. godine	53
12.	SIGURNOST HRANE.....	54
13.	ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA.....	57
14.	VETERINARSTVO.....	60

LISTA TABELA

- Tabela 1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva lova i ribolova (2021-2022) u tekućim cijenama
- Tabela 2. Zaposlene osobe u poljoprivrednoj djelatnosti (2021-2022)
- Tabela 3. Prosječne neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda (2021-2022) u KM
- Tabela 4. Indeks potrošačkih cijena hrane, bezalkoholnih pića, duhana i alkoholnih pića
- Tabela 5. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema grupama proizvoda u 2022. godini
- Tabela 6. Prosječna otkupna cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2021-2022. (KM)
- Tabela 7. Indeksi cijena dobara i usluga za tekuću potrošnju u poljoprivrednoj proizvodnji (Input I), 2015=100
- Tabela 8. Prodaja odabranih poljoprivrednih proizvoda na pijacama u 2022. godini
- Tabela 9. Kategorije i površina korištenog poljoprivrednog zemljišta (000 hektara)
- Tabela 10. Proizvodnja i prinos najznačajnijih voćnih vrsta u BiH (2021-2022)
- Tabela 11. Površine po intenzivnim vinogradima, proizvodnja i prinos grožđa (2021-2022)
- Tabela 12. Brojno stanje stoke i peradi u BiH (000)
- Tabela 13. Broj zaklanih životinja i neto proizvodnja mesa u klaonicama
- Tabela 14. Proizvodnja sirovog mlijeka (kravlje, ovčije i kozje mlijeko), miliona litara
- Tabela 15. Proizvodnja sirovog mlijeka (kravlje, ovčije i kozje mlijeko) u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH, miliona litara
- Tabela 16. Otkup sirovog kravljeg mlijeka u Bosni i Hercegovini za period 2021-2022.
- Tabela 17. Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda 2021-2022. (u tonama)
- Tabela 18. Ukupan kapacitet i način korištenja inkubatorskih stanica, 2021-2022.
- Tabela 19. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH
- Tabela 20. Proizvodnja konzumne ribe i školjkaša u BiH (2022)
- Tabela 21. Struktura objekata u eksploataciji u BiH
- Tabela 22. Proizvodnja konzumne ribe u Republici Srpskoj
- Tabela 23. Uzgoj i proizvodnja slatkovodne i morske ribe u Federaciji BiH
- Tabela 24. Poljoprivredni budžeti u Bosni i Hercegovini (2016-2022), (miliona KM)
- Tabela 25. Distribucija podrške po proizvodima/grupama proizvoda (%)
- Tabela 26. Ukupni budžeti BiH i susjeda za period 2019-2022. (miliona eura)
- Tabela 27. Struktura podsticaja u Srbiji za 2022. godinu (euro)
- Tabela 28. Struktura podsticaja u Sjevernoj Makedoniji 2022. godine (euro)
- Tabela 29. Struktura budžeta za poljoprivredu i ruralni razvoj u Crnoj Gori za 2022. (miliona eura)
- Tabela 30. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda* BiH sa svijetom (2021-2022), miliona KM
- Tabela 31. Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regijama (miliona KM)
- Tabela 32. Kategorije proizvoda sa najvećom vrijednosti i učešćem u ukupnom izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (miliona KM)
- Tabela 33. Kategorije proizvoda sa najvećom vrijednosti i učešćem u ukupnom uvozu poljoprivrednih proizvoda (miliona KM)

LISTA GRAFIKONA

- Grafikon 1: Poljoprivredni budžeti u BiH za period 2016-2022. (u milionima KM)
- Grafikon 2: Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH (u procentima)
- Grafikon 3: Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH (u milionima KM)
- Grafikon 4: Mjere direktne podrške proizvodnji u BiH - struktura (u milionima KM)
- Grafikon 5: Mjere ruralnog razvoja - struktura (u milionima KM)
- Grafikon 6: Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH - struktura (u milionima KM)
- Grafikon 7: Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH - struktura (u milionima KM)
- Grafikon 8: Nealocirano (ostalo), (u milionima KM)
- Grafikon 9: Struktura transfera prema vezanosti za proizvod/grupu ili sve proizvode (%)

SKRAĆENICE

ASK - Afrička svinjska kuga
APD - Agriculture Policy Dialogue
ARCP - engl. Agriculture Resilience and Competitiveness Project
AIMCS - engl. Animal Identification and Movement Control System
BDP - Bruto domaći proizvod
BDV - Bruto dodana vrijednost
BSE - Bovine spongiform encephalopathy
CEFTA – (Central European Free Trade Agreement) - Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini
CzDA - Češka razvojna agencija
DG SANTE - (Directorate-General for Health and Food Safety) – Generalni direktorat za zdravlje i sigurnost hrane
EC (European Commission) - Evropska komisija
EFTA - (European Free Trade Agreement) - Evropski sporazum o slobodnoj trgovini
EFSA - European Food Safety Authority
EU - Evropska unija
EU RASFF (EU Rapid Alert System for Food and Feed) -- Evropski sistem upozorenja za hranu i hranu za životinje
EU4AGRI (European Union Support to Agriculture Competitiveness and Rural Development in Bosnia and Herzegovina) - Evropska pomoć podrške za konkurentnost poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH
EUROFISH - (International Organization for Developing Fisheries and Aquaculture in Europe) - Međunarodna organizacija za razvoj ribarstva i akvakulture u Evropi
FAO (Food and Agriculture Organization) - Organizacija za hranu i poljoprivredu
GI - Geografska oznaka
GFCM - (General Fisheries Commission for the Mediterranean) – Generalna komisija za mediteransko ribarstvo
GMO - genetski modificirani organizmi
INFOSAN - International Food Safety Authorities Network
IOC - International Organization for Olives
IPA III - Instrument for Preaccession Assistance
IPARD - Instrument for Pre-accession Assistance Rural Development
IPM - Integrated Pest Management
KSK - Klasična svinjska kuga
LAG - Lokalna akcijska grupa
LEADER - Links between the Rural Economy and Development Actions
SSP - Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
TAIEX- Technical Assistance and Information Exchange instrument of the European Commission
TSE – Transmissible spongiform encephalopathies
UN - United Nations
UNDP - United Nations Development Programme
UoST - Ugovor o slobodnoj trgovini
USAID - United States Agency for International Development
VPI - Visoka patogena influenza ptica
WHO - World Health Organization

Izvori podataka i doprinos u pripremi Izvještaja

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH priprema Godišnji izvještaj o stanju u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju (u daljnjem tekstu: Izvještaj) u skladu sa zakonskom obavezom propisanom članom 23. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH. Izvještaj se zasniva na prethodno dostavljenim izvještajima koje pripremaju nadležni organi entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i predstavlja sveobuhvatan pregled stanja u sektoru poljoprivrede u prethodnoj kalendarskoj godini, kao i osvrt na kretanja osnovnih proizvodnih i ekonomskih pokazatelja u odnosu na prethodnu godinu. Izvještaj predstavlja cjelovit dokument u BiH u kojem je prikazano stanje u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i implementirane mjere poljoprivredne politike, nivo novčanih sredstava koja su izdvojena u cilju podizanja nivoa proizvodnosti i jačanja konkurentnosti domaće poljoprivrede, razvoja poljoprivrede i sela te očuvanja prirode i racionalnog gazdovanja prirodnim resursima.

Prilikom izrade Izvještaja nastojao se dati cjelovit prikaz stanja tržišta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u Bosni Hercegovini (Republika Srpska, Federacija Bosne i Hercegovine i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine) za 2022. godinu. Međutim, kao i prethodnih godina, u izradi i ovog izvještaja poteškoće je predstavljao nedostatak tačnih i pouzdanih podataka. Osim toga i teškoće u prikupljanju podataka i informacija, relevantnost i razlike u pogledu vrste i strukture podataka koje dostavljaju nadležni organi entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine još uvijek su značajne. Svi pregledi i analize koje su urađene u Izvještaju su bazirane na službenim statističkim podacima i jednim dijelom podataka nadležnih entitetskih institucija i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, s tim što postoji razlika u metodologiji prikupljanja podataka, te samim tim i neslaganje podataka kada se međusobno porede. Iskazana problematika vezana za podatke odrazila se i na vremenski period izrade Izvještaja, obuhvat analize i kvalitet samog dokumenta.

U Izvještaju su predstavljeni osnovni pokazatelji makroekonomskog ambijenta, zasijane površine, obim i struktura u poljoprivrednoj proizvodnji, otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda, vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno prehrambenih proizvoda, te struktura robne razmjene po proizvodima i trgovinskim partnerima, aktuelnoj poljoprivrednoj politici, mjerama i podršci namijenjenoj poljoprivredi i ruralnom razvoju. Također, predstavljene su realizirane aktivnosti na polju evropskih integracija i međunarodne saradnje, realizacija i potpisivanje međunarodnih sporazuma, sigurnosti hrane, zaštite zdravlja bilja i životinja.

Dokumenti koji su korišteni u izradi Izvještaja su:

1. Godišnji izvještaj o radu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske za 2022. godinu;
2. Izvještaj o radu Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva za 2022. godinu;
3. podaci Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;
4. Izvještaj o realiziranoj podršci poljoprivredi i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini za 2022. godinu Kancelarije za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju;
5. Informacija o realiziranim aktivnostima u 2022. godini iz nadležnosti Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja;
6. Informacija o realiziranim aktivnostima Kancelarije za veterinarstvo BiH u 2022. godini;
7. Informacija Agencije za sigurnost hrane BiH o realiziranim aktivnostima za 2022. godinu;
8. Izvještaj Evropske komisije o napretku Bosne i Hercegovine za 2022. godinu;
9. službeni izvori podataka nadležnih državnih, entitetskih i organa Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

UVOD

Aktuelna dešavanja koja su obilježila 2022. godinu vezana su za prevazilaženje poremećaja na tržištu energenata i hrane, značajnim rastom cijena i snabdjevenosti tržišta uzrokovanih najprije pandemijom COVID-19, a zatim i ukrajinskom krizom. Poremećaji na globalnom tržištu su imali izuzetno jak uticaj na poljoprivredni sektor i tržište hrane i lance snabdijevanja u cijelom svijetu pa i u BiH. Kriza je direktno najvećim dijelom pogodila prehrambeni sektor koji direktno zavisi od uvoza sirovina za preradu, a od proizvođačkih u prvom redu voćarski sektor, s obzirom na otežane uslove transporta u Rusku Federaciju i rast cijena transporta, zatim ratarsku i stočarsku proizvodnju zbog značajnog rasta cijena inputa potrebnih za primarnu poljoprivrednu proizvodnju (mineralnih đubriva, goriva, sjemenskog i sadnog materijala, zaštitnih sredstava i dr.). Nisu bile pošteđene ni brojne kompanije koje se bave proizvodnjom ulja, hljeba, peciva i konditorskih proizvoda s obzirom da su brojne zemlje, a posebno zemlje regije (Srbija, Hrvatska i Mađarska) zabranile izvoz pšenice, kukuruza, soje, suncokreta, brašna i ulja.

S obzirom na to da je porast cijene energenata u najvećoj mjeri uticao na visoke cijene, manju proizvodnju i nestašicu mineralnih đubriva na svjetskom i domaćem tržištu, kao odgovor na nastalu situaciju Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH sačinilo je Odluku o otvaranju privremenih tarifnih kvota pri uvozu mineralnih đubriva iz trećih zemalja. Odlukom se privremeno, do 31. 12. 2022. godine, omogućava bescarinski uvoz 100.000 tona mineralnih đubriva i utvrđuju kriteriji za primjenu privremenih tarifnih kvota i način raspodjele. Vijeće ministara BiH je na 147. sjednici održanoj 18.03.2022. godine usvojilo predmetnu Odluku kako bi poljoprivredni proizvođači u Republici Srpskoj i Federaciji BiH osigurali dovoljne količine mineralnih đubriva po povoljnim cijenama u predstojećoj sjetvi. Tokom zajedničkog sastanka ministra vanjske trgovine i ekonomskih odnosa i ambasadora Republike Turske u BiH inicirano je da turska strana razmotri mogućnost olakšanog plasmana neophodnih količina mineralnih đubriva na tržište BiH, koje su potrebne za poljoprivrednu proizvodnju u tekućoj godini, u skladu sa postojećim zakonskim mehanizmima Republike Turske. S tim u vezi, usaglašen je stav Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i entitetskih ministarstva nadležnih za poljoprivredu da se od Turske zatraži izvozna kvota od 50.000 tona mineralnog đubriva. Službeno je zahtjev upućen prema Ministarstvu poljoprivrede Republike Turske i Ambasadi BiH u Turskoj te je odobren uvoz 30.000 tona đubriva od čega 25.000 tona KAN-a i 5.000 tona NPK. Od ukupne količine đubriva 14.000 tona je odobreno za Republiku Srpsku, 14.000 tona za Federaciju BiH i 2.000 tona za Brčko distrikt BiH. Uvoznici iz Republike Srpske su uvezli ukupnu odobrenu količinu mineralnih đubriva od 14.000 tona čime su u dobroj mjeri podmirene potrebe poljoprivrednih proizvođača, dok uvoznici iz Federacije BiH i Brčko distrikta nisu ostvarili uvoz.

U cilju sprečavanja nestašice određenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na tržištu Republike Srpske i Federacije BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je iniciralo izuzimanje Bosne i Hercegovine od Odluke Vlade Republike Srbije o privremenoj zabrani izvoza osnovnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Činjenica je da su domaći proizvođači imali već ugovorene količine nabavke merkantilne pšenice, merkantilnog kukuruza i pšenične krupice u količini od 196.145 tona sa proizvođačima iz Srbije, ali nabavka nije mogla biti realizirana zbog Odluke Vlade Republike Srbije o privremenoj zabrani izvoza osnovnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Na osnovu zahtjeva nadležnih entitetskih ministarstava, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je sačinilo informaciju o potrebnim količinama nabavke merkantilne pšenice, merkantilnog kukuruza i pšenične krupice, koja je upućena predsjedavajućem Vijeća

ministara BiH na osnovu koje se tražilo izuzeće. Kako je Odluka Vlade Srbije o zabrani izvoza bila privremenog karaktera, a kako bi se nastavio vanjskotrgovinski promet i izvoz ugovorenih količina merkantilne pšenice, merkantilnog kukuruza i pšenične krupice donesena je nova Odluka o privremenom ograničenju izvoza osnovnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda bitnih za stanovništvo Srbije, koja je stupila na snagu 21.04.2022. Uz Odluku, usvojeno je i Uputstvo za podnošenje zahtjeva za izvoz. Novom odlukom Vlade, za izvoz je bilo dozvoljeno 150.000 tona pšenice, 150.000 tona kukuruza i 20.000 tona brašna mjesečno, dok je mjesečna kvota za rafinirano suncokretovo ulje iznosila 8.000.000 litara. Na zahtjev su tražene izvozne dozvole za najviše 20% odobrenih količina po grupi proizvoda na mjesečnom nivou. Po okončanju žetve žitarica u Republici Srbiji izvršena je analiza stanja žitarica na osnovu koje je Vlada Republike Srbije od septembra ukinula odluku o zabrani izvoza pšenice i kukuruza na inostrana tržišta, pa i na tržište Bosne i Hercegovine.

U cilju utvrđivanja ispunjavanja uslova za izvoz crvenog mesa iz BiH na tržište EU u drugostepenom nadzoru, veterinarski inspektori Direktorata za zdravlje i sigurnost hrane Evropske komisije izvršili su kontrole u objektima izvozno-orijentiranih privrednih subjekata iz Republike Srpske i Federacije BiH. Tokom održanog zajedničkog sastanka predstavnika BiH i Evropske komisije predstavljeni su preliminarni nalazi i nedostaci na kojima je neophodno raditi u predstojećem periodu kako bi se omogućio plasman crvenog mesa na tržište Evropske unije. S tim u vezi, Direktorat je sačinio izvještaj o obavljenom auditu za kontrolu zdravlja životinja u cilju provjere ispunjenosti uslova za izvoz mesa goveda, ovaca i koza iz BiH u EU. Na osnovu izvještaja, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u saradnji sa Kancelarijom za veterinarstvo BiH i nadležnim tijelima Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko distrikta, intenzivno radilo na pripremi akcijskog plana za uklanjanje uočenih nedostataka i ispunjavanje pet preporuka iz izvještaja evropskog audit tima. Nakon što su definirani jasni ciljevi i rokovi za izvršenje, akcijski plan je dostavljen Direktoratu za zdravlje i sigurnost hrane Evropske komisije.

Saudijska Arabija prihvatila je upitnik iz BiH za izvoz crvenog mesa, mesa peradi i prerađevina od mesa što predstavlja dodatni podstrek za razvoj domaćih kapaciteta. S tim u vezi, Kancelarija za veterinarstvo BiH je zatražila da ministarstva poljoprivrede Republike Srpske i Federacije BiH kandiduju potencijalne objekte za izvoz crvenog mesa i piletine u Saudijsku Arabiju i najavljena je posjeta inspekcije nadležnog tijela Kraljevine Saudijske Arabije za 2023. godinu.

Šesti sastanak Pododbora između EU i Bosne i Hercegovine za poljoprivredu i ribarstvo, uključujući sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna pitanja održan je 16. juna 2022. Predstavnici Evropske komisije razgovarali su sa mjerodavnim tijelima Bosne i Hercegovine o najnovijim dešavanjima u ovim oblastima. Komisija je podstakla Bosnu i Hercegovinu da nastavi sa neophodnim reformama i razvojem sektorskih strategija i zakona. Komisija je ohrabrila zemlju da značajno ubrza napore za jačanjem institucionalnih i administrativnih kapaciteta, te da ubrza usklađivanje i koordinaciju zakonodavstva u svim ovim oblastima. Komisija je naglasila važnost punog poštovanja odredbi Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), posebno onih u vezi sa trgovinskim koncesijama koje su strane učinile i prethodnim obavještanjem/konsultacijama o svim predloženim ograničenjima trgovine. Naglašena je potreba ubrzavanja izrade strategije za ruralni razvoj nakon 2021. uz podršku finansijske i stručne pomoći EU, kao ključnog preduslova za održive reforme u cijelom sektoru i dalju pomoć. Komisija je podsjetila da Bosna i Hercegovina mora učiniti napredak i u usklađivanju mjera podrške širom zemlje i postepeno ih uskladiti sa pravnom stečevinom EU. Komisija je ponovo pozvala Bosnu i Hercegovinu da prevaziđe dugotrajnu bezizlaznu situaciju

u pogledu popisa poljoprivrednih gazdinstava čije odsustvo ozbiljno ometa poljoprivrednu statistiku i kreiranje politike razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja, te podsjetila da se poljoprivredni informacijski sistemi moraju uskladiti u cijeloj zemlji. Na polju sigurnosti hrane, veterinarskih i fitosanitarnih pitanja, Komisija je ponovila potrebu za usklađivanjem zakona o sigurnosti hrane i veterinarskim pitanjima na nivou BiH sa najnovijim ažuriranjima pravne stečevine EU, te za daljnjom nadogradnjom institucionalnih i administrativnih kapaciteta, uključujući inspeksijske službe. Što se tiče politike ribarstva u Bosni i Hercegovini Komisija je istakla da moraju biti usklađene u cijeloj zemlji i usklađene sa pravnom stečevinom EU. Komisija je naglasila važnost ubrzanja pripreme strategije ribarstva i akvakulture, koja je ključna za osiguranje usklađenosti sa zajedničkom ribarstvenom politikom te daljnju pomoć. Bosna i Hercegovina također mora intenzivirati napore na izgradnji administrativnih struktura neophodnih za provođenje politike ribarstva i kontrolnih mjera. Daljnji naponi su također potrebni u prikupljanju podataka i statistika, od suštinske važnosti za planiranje i provođenje politika.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je pokrenulo aktivnosti izrade Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period 2022-2027. godina - Okvirni dokument. S tim u vezi formirana je Interresorna komisija za izradu Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period 2022-2027. godina - Okvirni dokument u čijem radu učestvuju imenovani predstavnici Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH. Tehničku podršku radu Interresorne komisije pruža IPA II projekt EU4Agri, koji implementira UNDP. U dosadašnjem radu pripremljen je prvi dio Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH koji sadrži pregled ključnih podataka o prirodnim resursima, poljoprivrednoj proizvodnji, karakteristikama seoskih područja, poljoprivrednim proizvođačima, strukturi poljoprivrednih gazdinstava, prehrambenoj industriji, institucionalnim strukturama, sektorskim politikama, trgovini poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima. Na osnovu prikupljenog i obrađenog seta podataka, koji je obuhvatio prethodni programski period 2014-2020. godina, izvršena je analiza stanja sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja. U predstojećem periodu Interresorna komisija će uz podršku konsultanata EU4Agri projekta, na bazi odredbi planskih dokumenata Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, definirati okvirne strateške ciljeve i mjere ruralnog razvoja.

1. OPĆI POKAZATELJI POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOG SEKTORA U UKUPNIM PRIVREDNIM AKTIVNOSTIMA

1.1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva i ribolova

Prema prvim procjenama Agencije za statistiku BiH bruto dodana vrijednost primarnih djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova za 2022. godinu u tekućim cijenama je iznosila 2,19 milijardi KM i čini oko 5% ukupne bruto dodane vrijednosti BiH privrede. U odnosu na prethodnu godinu nominalni rast bruto dodane vrijednosti u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova iznosio je 12%.

Tabela 1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva lova i ribolova (2021-2022) u tekućim cijenama

	2021	2022*	Nominalni indeks 2022/2021
Vrijednost (000 KM)	1.964.829	2.199.398	112
Udio u BDV	6,0%	5,7%	-0,3%
Udio u BDP	5,0%	4,8%	-0,2%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Procjena bruto domaćeg proizvoda - proizvodni pristup- kvartalni podaci za 2022. godinu

1.2. Zaposlenost u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva

Prema podacima Ankete o radnoj snazi za BiH za 2022. godinu broj zaposlenih osoba u poljoprivrednoj djelatnosti je, u poređenju sa prethodnom godinom, manji za 23%. Značajno smanjenje od 40% je zabilježeno kod broja žena zaposlenih u poljoprivrednoj djelatnosti, dok je broj muškaraca zaposlenih u ovoj djelatnosti također manji, ali u nešto manjem procentu nego kod žena i iznosi 12%.

Tabela 2. Zaposlene osobe u poljoprivrednoj djelatnosti (2021-2022)

	2021	2022	Indeks 2022/2021
Ukupno zaposlene osobe (000)	1.151	1.162	101
Ukupno zaposlene osobe u poljoprivrednoj djelatnosti (000)	109	84	77
Muškarci zaposleni u poljoprivrednoj djelatnosti (000)	67	59	88
Žene zaposlene u poljoprivrednoj djelatnosti (000)	42	25	60

Izvor: Anketa o radnoj snazi Agencije za statistiku BiH

1.3. Neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, prosječna neto isplaćena plaća po zaposlenom u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2022. godini je iznosila 975 KM i veća je u poređenju sa neto isplaćenom plaćom iz prethodne godine za 13%. U okviru djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva najveća neto zarada po zaposlenom je u šumarstvu i sječi drva i iznosila je 1.013 KM.

Tabela 3. Prosječne neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda (2021-2022) u KM

Djelatnost	2021	2022	Indeks 2022/2021
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	865	975	113
Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti u vezi s njima	652	755	116
Šumarstvo i sječa drva (iskorištavanje šuma)	903	1.013	112
Ribolov i akvakultura	658	768	117
Prerađivačka industrija			
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	727	833	115
Proizvodnja pića	1.065	1.211	114
Proizvodnja duhanskih proizvoda	1.081	1.045	97

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Kada je riječ o prerađivačkoj industriji najveća neto zarada po zaposlenom od 1.211 KM je zabilježena u proizvodnji pića i zabilježila je značajnije povećanje i to za 14% u odnosu na ostvarenu neto zaradu iz prethodne godine, zatim slijedi proizvodnja duhanskih proizvoda sa neto zaradom od 1.045 KM po zaposlenom i zabilježila je smanjenje za 3% u odnosu na prethodnu godinu. Neto zarada u proizvodnji prehrambenih proizvoda je najniža i iznosila je 833 KM u 2022. godini i zabilježila je povećanje od 15% u poređenju sa neto zaradom iz prethodne godine koja je iznosila 727 KM.

1.4. Indeks potrošačkih cijena

Posmatrajući prosječno kretanje indeksa potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini u 2022. godini u odnosu na prosjek 2021. godine, zabilježena je prosječna inflacija od 14,0%. Ako posmatramo stope inflacije u 2022. godini u odnosu na one iz 2021. godine prema namjeni potrošnje, u 2022. godini zabilježen je prosječan rast cijena hrane za 15,6%, bezalkoholnih pića za 8,5%, alkoholnih pića za 4,3% i duhana za 1,1%.

Tabela 4. Indeks potrošačkih cijena hrane, bezalkoholnih pića, duhana i alkoholnih pića

Grupe	2021	2022
	(baza indeksa decembar 2020=100)	(baza indeksa decembar 2021=100)
Hrana	104,8	115,6
Bezalkoholna pića	102,4	108,5
Duhan	102	101,1
Alkoholna pića	102,3	104,3

Izvor: Agencija za statistiku BiH

1.5. Otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda

Poslovni subjekti su u 2022. godini od poljoprivrednih proizvođača otkupili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti 409,5 miliona KM, pri čemu je vrijednost otkupljenih proizvoda u ovoj godini veća za 24% u poređenju sa ukupnom vrijednosti otkupljenih poljoprivrednih proizvoda iz 2021. godine. Na povećanje ukupne vrijednosti otkupljenih proizvoda je uticao rast cijena industrijskog bilja, žitarica, krompira i životinja. Značajno povećanje vrijednosti otkupa je

zabilježeno kod industrijskog bilja za 108% i žitarica za 75%, zatim životinja za 26%, krompira za 25%, ostalih proizvoda za 24%, proizvoda od životinja za 15% i u nešto manjem procentu krmnog bilja za 3% i voća za 2% u odnosu na vrijednost otkupa iz prethodne godine. Jedino je vrijednost otkupljenog povrća bila za 2% manja nego prethodne godine.

Tabela 5. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema grupama proizvoda u 2022. godini

Kategorije	Vrijednost (KM)		Indeksi vrijednosti 2022/2021	
	Otkup	Direktna prodaja	Otkup	Direktna prodaja
Žitarice	56.289.616	34.347.189	175	154
Industrijsko bilje	16.958.717	12.771.180	208	85
Krompir	4.378.621	1.391.725	125	112
Povrće	18.283.675	1.678.110	98	61
Stočno/krmno bilje	310.004	1.469.796	103	124
Voće	31.644.923	28.231.392	102	112
Sadni materijal	92.170	9.336.955		154
Alkoholna pića		13.165.218		146
Životinje	99.537.345	182.014.241	126	137
Proizvodi životinja	177.443.592	81.873.336	115	122
Ostali proizvodi	4.591.146	41.798.739	124	125
Ukupno	409.529.810	408.077.883	124	129

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Poslovni subjekti su iz vlastite proizvodnje direktno prodali/isporečili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti od 408 miliona KM. Kategorija poljoprivrednih proizvoda koja je direktno prodana u najvećoj vrijednosti od 182 miliona KM su žive životinje, zatim slijede proizvodi od životinja u vrijednosti od oko 82 miliona KM, ostali proizvodi u vrijednosti oko 42 miliona KM, žitarice 34 miliona KM, voće u vrijednosti od 28 miliona KM, industrijsko bilje u vrijednosti oko 13 miliona KM, alkoholna pića 13 miliona KM, sadnog materijala 9,4 miliona KM, povrće 1,7 miliona KM, 1,5 miliona KM krmno bilje i krompira 1,4 miliona KM.

Najznačajnije povećanje vrijednosti direktne prodaje u 2022. godini, u odnosu na prethodnu godinu, je zabilježeno kod žitarica i sadnog materijala i to za 54%, alkoholnih pića za 46%, životinja za 37%, ostalih proizvoda za 25%, krmnog bilja za 24%, proizvoda od životinja za 22%, krompira i voća za 12%, dok je pad vrijednosti direktne prodaje zabilježen kod voća za 39% i industrijskog bilja za 15%.

1.6. Prosječne otkupne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda

Otkupne cijene žitarica – Otkupna cijena za jednu tonu pšenice u 2022. godini iznosila je 633 KM i viša je za 253 KM po toni ili 67%, raži 602 KM i veća je za 80%, ječma 593 KM i veća je za 51% u odnosu na prethodnu godinu. Tona merkantilnog kukuruza je otkupljivana nakon berbe po cijeni od 628 KM, što je za 43% više nego prethodne godine.

Tabela 6. Prosječna otkupna cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2021-2022.
(KM)

Naziv proizvoda	Jedinica mjere	2021	2022	Indeks 2022/2021
Pšenica, merkantilna	tona	380	633	167
Raž, merkantilna	tona	335	602	180
Ječam, merkantilni	tona	393	593	151
Kukuruz, merkantilni	tona	439	628	143
Soja	kg	0,9	1,0	111
Duhan, suhi list	kg	2,70	3,2	119
Krompir, merkantilni	kg	0,5	0,8	160
Grah	kg	3,6	4,9	136
Crni luk	kg	0,7	0,7	100
Bijeli luk	kg	4,8	4,8	100
Kupus	kg	0,6	0,5	83
Mrkva	kg	1,1	1,2	109
Zelena salata	kg	1,5	1,4	93
Špinat	kg	1,6	1,8	113
Paradajz	kg	1,2	1,6	133
Paprika	kg	1,1	1,5	136
Lucerka	kg	294	296	101
Šljive	kg	1,1	1,0	91
Jabuke	kg	0,6	0,8	133
Kruške	kg	1,3	1,3	100
Maline	kg	5,8	7,3	126
Grožđe	kg	1,4	1,5	107
Telad starosti do 1 godine	kg	4,6	6,5	141
Junad starosti od 1 do 2 godine	kg	4	5,5	138
Svinje za tov	kg	2,2	3,0	136
Jagnjad od 2 mjeseca do 1 godine	kg	4,7	7,2	153
Tovljeni pilići	kg	2,1	2,3	110
Jaja	komada	0,2	0,2	100
Kravlje mlijeko	litara	0,6	0,7	117
Med	kg	12	13,5	113

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Otkupne cijene industrijskih usjeva: Otkupna cijena soje u 2022. godini iznosila je 1,0 KM po kilogramu i veća je za 11% u poređenju sa otkupnom cijenom soje iz prethodne godine. Kilogram duhana u listu je u 2022. godini otkupljiv po cijeni od 3,30 KM i cijena je bila viša za 19% u poređenju sa otkupnom cijenom duhana iz prethodne godine.

Prosječne otkupne cijene krompira i povrća: Otkupna cijena krompira u 2022. godini iznosila je 0,80 KM/kg i bila je veća za 0,30 KM ili 60% u poređenju sa otkupnom cijenom krompira iz prethodne godine. Što se tiče otkupnih cijena povrća, viša otkupna cijena u 2022. godini se bilježi kod otkupa graha za 36%, paprike za 36%, paradajza za 33%, špinata za 13%, i mrkve za 9%. Otkupna cijena je ostala ista kao i prethodne godine i to crnog luka 0,70 KM i bijelog luka 4,80 KM, dok je otkupna cijena zelene salate niža za 7%, i kupusa za 13% u poređenju sa prosječnom otkupnom cijenom iz prethodne godine.

Otkupne cijene voća i grožđa: Maline su voće kod kojeg je zabilježeno najviše povećanje otkupne cijene i to za 26% s obzirom da je otkupna cijena iznosila 7,3 KM po kilogramu.

Otkupna cijena šljive za 2022. godinu iznosila je u prosjeku 1 KM po kilogramu i bila je niža za 9% u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine. Otkupna cijena kruške je iznosila 1,30 KM po kilogramu i ostala je ista kao i prethodne godine. Što se tiče jabuka otkupna cijena je iznosila 0,80 KM po kilogramu i viša je za 0,20 KM po kilogramu ili za 33% u odnosu na otkupnu cijenu iz prošle godine. Kilogram grožđa se u 2022. godini otkupljivao po cijeni od 1,50 KM što je za 7% viša otkupna cijena u poređenju sa cijenom iz prethodne godine kada je iznosila 1,40 KM.

Otkupne cijene žive stoke i peradi: Najveća otkupna cijena od 7,2 KM po kilogramu žive vage je zabilježena kod jagnjadi starosti od 2 mjeseca do godinu dana i u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine je veća za 53%. Telad starosti do jedne godine su se otkupljivala po cijeni od 6,5 KM po kilogramu s tim da je otkupna cijena bila za 41% viša u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine koja je iznosila 4,60 KM po kilogramu. Otkupna cijena svinja za tov u 2022. godini je iznosila 3 KM po kilogramu i viša je za 36%, utovljenih pilića 2,30 KM po kilogramu i viša je za 10%. Što se tiče otkupne cijene junadi starosti od 1 do 2 godine iznosila je 5,5 KM po kilogramu i veća je za 38% u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 4 KM po kilogramu žive vage.

Otkupne cijene stočarskih proizvoda i meda: Otkupna cijena jaja po komadu iznosila je 0,20 KM po komadu i jednaka je otkupnoj cijeni iz prethodne godine, dok je otkupna cijena meda po kilogramu viša za 1,5 KM ili 13%. Kada je riječ o otkupnoj cijeni svježeg sirovog mlijeka, ona je iznosila 0,70 KM po litri i viša je za 0,10 KM po litri ili 17% u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine.

1.7. Indeks cijena dobara i usluga za potrošnju u poljoprivrednoj proizvodnji za 2022. godinu

Nabavne cijene dobara i usluga za tekuću potrošnju u poljoprivrednoj proizvodnji (Input I) u 2022. godini su u odnosu na prosjek cijena iz 2015. godine više za 39,3%.

Tabela 7. Indeksi cijena dobara i usluga za tekuću potrošnju u poljoprivrednoj proizvodnji (Input I), 2015=100

Inputi	2022
Sjeme i sadni materijal	114,3
Energija i maziva	139,0
Đubriva i sredstva za oplemenjivanje tla	205,5
Sredstva za zaštitu bilja i pesticidi	108,9
Veterinarski troškovi	104,8
Stočna hrana	145,9
Održavanje opreme	102,7
Održavanje zgrada	114,5
Ostala dobra i usluge	108,1
Dobra i usluge za tekuću potrošnju u poljoprivredi (Input I), ukupno	139,3

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Iz podataka u tabeli je vidljivo da su kod dobara i usluga u poljoprivrednoj proizvodnji tokom 2022. godine, u odnosu na prosjek nabavnih cijena iz 2015. godine, najveći skok zabilježile nabavna cijena đubriva i sredstava za oplemenjivanje tla i to za 105,5%, stočne hrane za 45,9%, energije i maziva za 39%, te održavanje zgrada za 14,5% i sjemena i sadnog materijala za 14,3%.

1.8. Prodaja poljoprivrednih proizvoda na pijacama u 2022. godini

Posmatrajući podatke o prodaji određenih poljoprivrednih proizvoda koje su individualni proizvođači prodavali na lokalnim pijacama u toku 2022. godine, u odnosu na vrijednost prodaje iz prethodne godine, evidentno je značajno povećanje vrijednosti prodaje što je rezultat poskupljena i rasta cijena poljoprivrednih proizvoda. Najznačajnije povećanje vrijednosti prodaje kod žitarica je zabilježeno kod merkantilne raži za 138%, merkantilne pšenice za 73%, ječma za 41% i kukuruza za 15%.

Tabela 8. Prodaja odabranih poljoprivrednih proizvoda na pijacama u 2022. godini

Proizvodi	Jedinica mjere	2021		2022		Indeks 2022/2021
		Količina	Vrijednost (KM)	Količina	Vrijednost (KM)	
Pšenica, merkantilna	t	67	46.318	79	80.319	173
Raž, merkantilna	t	5	6.575	8	15.656	238
Ječam, merkantilni	t	46	27.309	38	38.498	141
Kukuruz, merkantilni	t	191	142.556	152	164.579	115
Krompir, merkantilni	kg	1.364.139	1.399.696	1.450.713	2.115.605	151
Grah	kg	215.256	1.201.850	241.439	1.509.426	126
Crni luk	kg	396.129	585.507	433.914	740.390	126
Bijeli luk	kg	125.840	949.368	135.992	1.222.642	129
Kupus	kg	613.330	685.231	618.621	756.225	110
Mrkva	kg	240.209	407.027	276.743	507.794	125
Zelena salata	kg	94.105	278.708	125.585	391.027	140
Špinat	kg	141.497	442.568	174.574	588.413	133
Paradajz	kg	427.294	986.103	409.762	1.124.882	114
Paprika	kg	441.834	1.012.894	391.131	1.026.690	101
Krastavci	kg	236.585	420.990	244.993	525.468	125
Šljive	kg	115.443	232.210	121.303	230.727	99
Jabuke	kg	552.818	836.758	599.057	996.360	119
Kruške	kg	166.848	425.530	185.094	505.116	119
Orasi u ljusci	kg	24.205	141.900	29.283	176.449	124
Grožđe	kg	113.554	421.178	128.199	501.987	119
Zaklana i očišćena kokoš	kg	123.582	611.047	104.743	732.335	120
Jaja	kom/	5.516.020	1.411.165	5.278.730	1.609.363	114
Kravlje mlijeko	l	442.630	497.433	459.033	712.260	143
Med	kg	49.255	802.822	74.173	1.487.674	185

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Što se tiče krompira na pijacama je prodato 1.450.713 kilograma u vrijednosti od 2.115.605 KM pri čemu je količina prodalog krompira neznatno veća i oko 6% u poređenju sa prethodnom godinom, dok je vrijednost prodaje veća za 51%. Na rast vrijednosti prodalog krompira je uticala i prodajna cijena koja je iznosila 1,46 KM po kilogramu i veća je za 42% u odnosu na prodajnu cijenu krompira iz prethodne godine koja je iznosila 1,03 KM po kilogramu.

Kod povrća najznačajnije povećanje vrijednosti prodaje je, u odnosu na vrijednost prodaje iz prethodne godine, zabilježeno kod zelene salate za 40%, zatim špinata za 33%, bijelog luka za 29%, graha za 26%, crnog luka za 26%, mrkve za 25%, krastavaca za 25%, paradajza za 14%, kupusa za 10% i paprika za 1%.

Od odabranih voćnih vrsta koje su se prodavale na pijacama najznačajnije povećanje vrijednosti prodaje je zabilježeno kod oraha u ljusci i to za 24%, grožđa, krušaka i jabuka za 19%, dok je u prodaji šljiva ukupna vrijednost zabilježila neznatan pad od 1%.

Ukupna količina kravljeg mlijeka koja je prodana na lokalnim pijacama je iznosila 459.033 litra. Prosječna prodajna cijena mlijeka iznosila je 1,55 KM po litru i veća je za 38% u poređenju sa prodajnom cijenom mlijeka iz prethodne godine koja je iznosila 1,12 KM po litru. Povećanje prodajne cijene uticalo je i na povećanje ukupne vrijednosti prodatog mlijeka na pijacama za 43% u odnosu na vrijednost prodaje iz prethodne godine.

Prodaja meda na lokalnim pijacama je bila značajno veća i to za 51%. Također, i ostvarena vrijednost prodaje je bila za 85% veća u poređenju sa prethodnom godinom. Na ovako značajno povećanje vrijednosti prodaje je uticala veća prodajna cijena koja je iznosila u prosjeku 20,03 KM. Prodajna cijena meda je na lokalnim pijacama bila za 4 KM ili 23% viša u odnosu na prodajnu cijenu meda iz prethodne godine koja je iznosila 16,30 KM.

Iako je prodana manja količina jaja na pijacama, vrijednost prodaje je bila za 14% veća s obzirom da je cijena jaja po komadu iznosila u prosjeku 0,30 KM, odnosno 19% je veća nego prošlogodišnja koja je iznosila 0,26 KM. Također, i prodaja zaklanih i očišćenih kokošiju na pijacama je količinski bila manja za 15%, dok je vrijednost prodaje zabilježila povećanje za 20%. Prodajna cijena po kilogramu zaklane kokoši je iznosila 7 KM i veća je u prosjeku za 2 KM po kilogramu u poređenju sa prodajnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila oko 5 KM.

1.9. Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava

Prema podacima iz Registra poljoprivrednih gazdinstava i Registra korisnika podsticajnih sredstava Republike Srpske za 2022. godinu upisano je 42.155 gazdinstava, od kojih je 16.650 aktivno, a njih 4.796 je komercijalno.

U Federaciji BiH je u Registar poljoprivrednih gazdinstava upisano 88.298 gazdinstava, od čega 84.036 su porodična poljoprivredna gazdinstava i 4.262 su privredni subjekti. Ukupan broj aktivnih gazdinstava je 30.293 od čega je porodičnih poljoprivrednih gazdinstava 27.385 i 2.908 poslovnih subjekata.

Ukupan broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava na dan 31.12.2022. godine u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine iznosio je 4.245. Broj registriranih porodičnih poljoprivrednih gazdinstava je 4.089, broj registriranih porodičnih poljoprivrednih gazdinstava čiji je nositelj ženskog pola je 821, broj registriranih preduzetnika je 45, registriranih preduzeća 106, zemljoradničkih zadruga 3, i broj registriranih gazdinstava sa statusom pravne osobe je 2. Tokom 2022. godine su upisana 154 nova nositelja poljoprivrednih gazdinstava.

1.10. Poljoprivredno zemljište prema načinu korištenja i zasijane površine

Tokom 2022. godine u Bosni i Hercegovini je korišteno oko 535 hiljada hektara poljoprivrednog zemljišta. U strukturi korištenih površina najzastupljenije su oranice sa 248 hiljada hektara i stalni travnjaci (livade i pašnjaci), isto kao i oranice, na površini od 248 hiljada hektara. Za voćnjake se koristi 28 hiljada hektara, bašte 9 hiljada hektara, vinograde 2,4 hiljade hektara, dok su rasadnici zastupljeni na najmanjoj površini od 0,18 hiljada hektara.

Tabela 9. Kategorije i površina korištenog poljoprivrednog zemljišta (000 hektara)

Kategorije	2022
Oranice	247,88
Bašte	8,84
Voćnjaci	27,99
Vinogradi	2,36
Stalni travnjaci	247,50
Rasadnici	0,18
Ukupno	534,75

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema statističkim podacima prikupljenim putem ankete o biljnoj proizvodnji ukupno zasijane površine u Bosni i Hercegovini tokom proljetne sjetve 2022. godine iznosile su 306.103 hektara od čega je žitaricama zasijano 204.368 hektara, značajnim usjevima povrćem i krompirom je zasijano 29.395 hektara, krmnim biljem 29.164 hektara, važnijih zasada voća 21.952 hektara, groždem 2.481 hektar, jagodama i malinama 2.188 hektara.

Ukupno zasijane površine u proljetnoj sjetvi u 2022. godini u Republici Srpskoj iznose 210.907 ha. U strukturi zasijanih površina, žitarice su zastupljene sa 72%, krmno bilje sa 15%, povrće, uključujući mahunarke i korjenasto - krtolasto bilje sa 7%, industrijsko bilje sa 6%, dok ostale površine čine 0,4%. Prema rezultatima provedenog anketnog istraživanja, sa stanjem na dan 1. decembra 2022. godine, u Republici Srpskoj je u jesenjoj sjetvi zasijano 66.188 ha, što je za 27% više u odnosu na isti period 2021. godine. U strukturi površina zasijanih u jesenjoj sjetvi, pšenica je zasijana na površini od 43.968 hektara (66%), ječam na 8.850 hektara (13%), zob na 5.230 hektara (8%), tritikale na 4.045 hektara (6%), uljana repica na 1.880 hektara (3%), raž na 397 hektara (0,6%), dok je pod ostalim kulturama zasijano oko 1.817 hektara ili 3% ukupne površine. U odnosu na 2021. godinu, sjetvena površina ostale zasijane površine veća je za 144%, tritikale za 115%, pšenice za 29%, zobi za 19%, uljane repice za 8%, ječma za 6%, dok je zasijana površina raži manja je za 51%.

U Federaciji Bosne i Hercegovine u jesenjoj i proljetnoj sjetvi 2021/2022. ukupno je zasijano 199.135 ha, što je manje za 1% u odnosu na sjetvu u 2020/2021. godini. Gledano po grupama usjeva 86.753 hektara je zasijano žitaricama, 64.813 hektara je zasijano krmnim biljem, povrćem i krompirom 42.666 hektara i industrijskim usjevima 4.904 hektara. U odnosu na prošlu godinu, zabilježeno je povećanje zasijanih površina povrtnog bilja za 2,1%, a smanjenje zasijanih površina žita za 1,8% , industrijskog bilja za 9,6% i stočnog-krmnog bilja za 1,4%. Posmatrano po zasijanim površinama važnijih usjeva povećanje se bilježi kod zasijanih površina pšenice za 2%, krompira za 3% i paradajza za 2%, a smanjenje kod kukuruza-zrno za 3%, duhana za 7% i kukuruza-zelene mase za 3%.

U jesenjoj sjetvi u 2022. godini u Federaciji Bosne i Hercegovine zasijano je 32.867 hektara što je manje za 2% u odnosu na jesenju sjetvu u 2021. godini. Gledano po grupama usjeva, pad zasijanih površina zabilježen je kod žita za 0,5%, stočnog krmnog bilja za 9% i industrijskog bilja za 54%, dok je povećanje zasijanih površina zabilježeno kod povrtnog bilja za 4% u odnosu na jesenju sjetvu u 2021. godini. Zasijana površina ozimom pšenicom u 2022. godini veća je za 3% u odnosu na 2021. godinu.

Prema podacima Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH ukupno zasijane površine u Brčko distriktu BiH tokom 2022. godine iznosile su 11.524,67 hektara. U strukturi zasijanih površina 7.910,47 hektara je zasijano žitaricama, uljaricama 2.507 hektara, voćem 1.064,20 hektara, povrćem 42,49 hektara i ljekovitim i začinskim biljem 0,51 hektar.

2. POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

2.1. Žitarice

U 2022. godini važniji usjevi žitarica su bili zasijani na površini od 204.368 hektara sa kojih je proizvedeno 1.396.136 tona žita. Površine zasijane žitaricama su neznatno manje i to za 4.766 hektara ili za 2% u poređenju sa zasijanim površinama žitarica iz prethodne godine. U strukturi površina zasijanih žitarica oko 57% je pod kukuruzom, pšenicom oko 25%, ječmom 10%, zobi 6% i tritikalom 2%.

Što se tiče proizvodnje važnijih usjeva žitarica proizvedeno je 969.794 tone kukuruza, 278.711 tona pšenice, ječma 82.279 tona, zobi 44.280 tona i 21.073 tone tritikala. Veća proizvodnja je ostvarena kod proizvodnje zobi za 13%, kukuruza za 9%, ječma 6%, tritikala 3%, dok je jedino proizvodnja pšenice bila manja i to za 5% u odnosu na prethodnu godinu.

U Republici Srpskoj u 2022. godini očekuje se proizvodnja kukuruza od 359.709 tona, pšenice od 192.904 tone, ječma od 40.607 tona, zobi od 39.767 tona, tritikala od 13.672 tone i raži od 4.358 tona.

U Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini proizvedeno je 192.529 tona kukuruza za zmo, 86.325 tona pšenice, 30.837 tona ječma, 10.384 tone zobi i 7.867 tona raži. Smanjenje proizvodnje je zabilježeno kod kukuruza za zmo 9% i pšenice za 6%, dok je povećanje proizvodnje zabilježeno kod zobi za 4% i raži za 2%, dok je proizvodnja ječma ostala ista kao i prošle godine.

U Brčko distriktu BiH je proizvedeno 28.956,87 tona žitarica od čega 18.787,61 tona kukuruza, 5.213,80 tona pšenice, 2.892,62 tone ječma, tritikala 1.148,44 tone i 896,40 tona zobi.

2.2. Industrijski usjevi

Prema preliminarnim podacima prikupljenih anketom o poljoprivrednoj proizvodnji za 2022. godinu uljana repica je požnjevena sa 2.275 hektara sa kojih je ostvarena proizvodnja sjemena uljane repice od 5.349 tona. Što se tiče soje proizvedeno je 42.468 tona zrna soje.

Prema raspoloživim statističkim podacima o prinosima kasnih usjeva u Federaciji BiH proizvedeno je 4.629 tona soje i 626 tona duhana. Proizvodnja soje je zabilježila pad

proizvodnje za 18% u odnosu na proizvodnju iz prošle godine, dok je proizvodnja duhana bila za 47% veća. Na smanjenje proizvodnje soje je uticao manji prinos soje koji je iznosio 1,3 tone po hektaru i manje površina zasijanih sojom za 5%. Iako su zasijane površine duhanom bile manje za 5%, povećanje prinosa duhana po hektaru od 2,2 tone ostvarena je značajno veća proizvodnja.

Prema podacima o proizvodnji ranih i kasnih usjeva u Republici Srpskoj proizvedeno je soje od 12.188 tona, a očekivana proizvodnja uljane repice iznosi 4.573 tone i suncokreta oko 845 tona. Proizvodnja soje je u poređenju sa prethodnom godinom manja za 15%, dok se značajnije povećanje proizvodnje očekuje u proizvodnji uljane repice od 20% i 21% suncokreta.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine ostvarena je proizvodnja soje za zrno 4.419,94 tone, uljane repice 249,06 tona i sjemena suncokreta 237,99 tona.

2.3. Krompir i ostali važniji povrtni usjevi

Površine zasijane merkantilnim krompirom iznosile su 27.056 hektara i manje su za 7.993 hektara ili 23% u poređenju sa prethodnom godinom. Ukupna proizvodnja merkantilnog krompira je iznosila 257.856 tona i smanjena je za 24% u poređenju sa prošlogodišnjom proizvodnjom. Na manju proizvodnju krompira uticao je i manji prinos krompira po hektaru od 10%.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvedeno je 190.572 tone krompira te je zabilježeno povećanje od 5%, s obzirom da su zasijane površine krompirom bile veće za 5% u odnosu na prethodnu godinu. Prinos krompira po hektaru iznosio je 8,8 tona i veći je za 1,4%.

Što se tiče Republike Srpske procjenjuje se da je proizvedeno 67.622 tone krompira, te je proizvodnja zabilježila povećanje od 34% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine koja je iznosila 50.311 tona.

Prema podacima Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH tokom 2022. godine krompirom je zasijano 0,50 hektara sa kojih je proizvedeno 4,75 tona.

Prema podacima o požnjevenim površinama i prinosima važnijih usjeva za 2022. godinu u BiH prikupljenih anketom o poljoprivrednoj proizvodnji od povrtnih usjeva proizvedeno je 43.900 tona kupusa, paradajza 35.966 tona, crnog luka 25.047 tona, graha 12.235 tona i mrkve 8.294 tone. Posmatrajući pojedinačno povrtarske usjeve, smanjenje proizvodnje je zabilježeno kod kupusa za 36%, crnog luka za 33%, paradajza za 32%, mrkve za 16% i graha za 5%.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvedeno je kupusa i kelja 32.193 tone, crnog luka 26.976 tona, paradajza 22.904 tone, zelene paprike 14.772 tona, graha 9.001 tone, mrkve 7.025 tona, bijelog luka 3.900 tona i graška 534 tone. Povećanje proizvodnje od 73% je zabilježeno u proizvodnji graha, bijelog luka za 16%, mrkve za 8%, graška za 5%, kupusa i kelja za 4%, dok je smanjenje proizvodnje zabilježeno kod paradajza za 9%, zelene paprike za 5% i crnog luka za 3%.

U Republici Srpskoj u 2022. godini od važnijih usjeva povrća se očekuje proizvodnja kupusa i kelja 27.850 tona, paradajza 13.901, paprike 12.624 tona, krastavaca od 4.061 i graha 2.269 tona.

Prema podacima Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH tokom 2022. godine je proizvedeno 154 tone lubenice, paradajza 67,86 tona, paprike 44,27 tona, špinata 26 tona, krastavca 19 tona, kupusa 13,60 tona, crnog luka 12,75 tona, salate 11,40 tona.

2.4. Voće

Enormno visoke temperature tokom ljetnih mjeseci 2022. godine prouzrokovale su veliku sušu, koja je najviše uticala na kvalitet voća. Iako su prinosi bili zadovoljavajući, značajan procenat voća zbog lošijeg kvaliteta je otišao u industrijsku proizvodnju.

Prema statističkim podacima o požnjevenim usjevima i prinosima važnijih vrsta voća proizvedeno je 134.432 tone šljive, 109.592 tone jabuke, 28.986 tona kruške, maline 11.132 tone, 7.970 tona trešnje i višnje 4.542 tone. Značajno povećanje proizvodnje je zabilježeno kod proizvodnje jabuke za 33%, kruške za 24%, višnje za 24%, trešnje za 14%, i šljive za 2%. Maline su jedina voćna vrsta kod koje je zabilježena manja proizvodnja od 18% u odnosu na prošlogodišnju proizvodnju.

Tabela 10. Proizvodnja i prinos najznačajnijih voćnih vrsta u BiH (2021-2022)

Voćne vrste	2021	2022	Indeks 2022/2021
Šljive	131.574	134.432	102
Jabuke	82.591	109.592	133
Kruške	23.290	28.986	124
Maline	13.496	11.132	82
Trešnje	6.975	7.970	114
Višnje	3.673	4.542	124

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema statističkim podacima Federalnog zavoda za statistiku BiH o ostvarenim prinosima voća u 2022. godini u Federaciji BiH proizvedeno je 53.284 tone šljive, 51.007 tona jabuke, 15.249 tona kruške, 7.193 tone trešnje, breskve 5.339 tona, oraha 4.132 tone, višnje 2.569 tona, masline 1.154 tone, 1.077 tona smokve, kajsije 537 tona i badema 79 tona, mandarine 56 tona i limuna 21 tona. Ostvarena proizvodnja masline je veća za 38%, smokve 21%, trešnje 17%, kajsije 15%, breskve 10%, kruške 4%, jabuke 3%, i šljive 2%, dok je proizvodnja limuna manja za 8%, mandarine za 3% i oraha za 3%. Proizvodnja badema je ostala ista kao i prošle godine.

Prema statističkim podacima Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske o proizvodnji kasnih i ranih usjeva u 2022. godini proizvedeno je 68.998 tona šljive, 57.937 tona jabuka, krušaka 13.347 tona, višnje 1.870 tona, 1.022 tone maline i 481 tona trešnje.

Prema dostavljenim podacima Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ostvarena je proizvodnja 15.452,40 tona šljive, jabuke 928 tona, oraha 656,64 tone, trešnje 342,16 tona, kruške 336 tona, dunje 275,60 tona, višnje 35,03 tone, lijeske 30,96 tona i kajsije 2,63 tone.

2.5. Grožđe

I pored suše tokom ljetnjih mjeseci vinogradarska proizvodnja je ostvarila solidne prinose od 10,9 tona po hektaru. Ukupna proizvodnja grožđa tokom 2022. godine je iznosila 49.757 tona i zabilježila je povećanje od 15% u odnosu na prošlogodišnju proizvodnju.

Tabela 11. Površine pod intenzivnim vinogradima, proizvodnja i prinos grožđa (2021-2022)

Godina	Površine intenzivnih vinograda	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru
2021	4.604	43.098	9,4
2022	4.571	49.757	10,9
Indeks 2022/2021	101	115	116

Izvor: Federalni zavod za statistiku BiH i Zavod za statistiku Republike Srpske

Vinogradi u Federaciji BiH se prostiru na površini od 4.000 hektara sa kojih je tokom 2022. godine proizvedeno 47.530 tona grožđa. Prinos grožđa po hektaru je iznosio 12 tona po hektaru što se odrazilo i na povećanje proizvodnje za 17% u odnosu na prethodnu godinu.

U Republici Srpskoj vinogradi su se tokom 2022. godine prostirali na površini od 571 hektar sa koji je proizvedeno 2.227 tona grožđa. Prinos grožđa po hektaru je iznosio oko 4 tone i nije se mijenjao u poređenju sa prošlogodišnjim prinosom, ali su površine pod vinogradima manje za 33 hektara što je uticalo i na manju proizvodnju grožđa.

2.6. Krmno bilje

Prema preliminarnim podacima prikupljenim na bazi ankete o poljoprivrednoj proizvodnji procjenjuje se da je u BiH tokom 2022. godine proizvedeno 267.008 tona kukuruza za silažu, 56.286 travno-djetelinske smjese i 37.081 tona lucerke.

U proizvodnji stočnog krmnog bilja u Federaciji BiH tokom 2022. godine je proizvedeno 431.158 tona kukuruza za zelenu masu, travno-djetelinske smjese 48.301 tona, lucerke 38.173 tone, djeteline 34.621 tona, stočne repe 8.642 tone i 2.105 tona mješavine trava, mahunarki i žita. Povećanje proizvodnje je zabilježeno u proizvodnji lucerke za 7% i djeteline za 2%, dok je smanjenje proizvodnje zabilježeno u proizvodnji travno-djetelinske smjese za 5% i kukuruza za zelenu masu za 0,1% u poređenju sa 2021. godinom.

Prema podacima Zavoda za statistiku Republike Srpske o površinama i zasadimo na kraju proljetne sjetve za 2022. godinu ukupno zasijane površine krmnim biljem u Republici Srpskoj iznose 30.755 hektara sa kojih se očekuje proizvodnja oko 200.000 tona krmnih usjeva.

Prema podacima Agencije za statistiku BiH - Ekspozitura Brčko distrikta BiH tokom 2022. godine je proizvedeno 3.055 tona krmnog bilja u Brčko distriktu BiH.

3. BROJNO STANJE STOKE I STOČARSKA PROIZVODNJA

3.1. Brojno stanje stoke

Prema statističkim podacima o brojnom stanju stoke za 2022. godinu ukupan broj svinja je smanjen za 15%, koza za 4%, ovaca za 3% u odnosu na isti period 2021. godine. Značajnije povećanje brojnog stanja je zabilježeno kod košnica i to za 14% i peradi za 6%, dok je brojno stanje goveda i konja ostalo na istom nivou kao i prethodne godine.

Kada je riječ o brojnom stanju rasplodne stoke, u poređenju sa prethodnom godinom, zabilježeno je smanjenje brojnog stanja kod krmača i suprasnih nazimica za 21%, ovaca za

priplod za 10%, dok je brojno stanje krava i steonih junica neznatno veće i to za 1%. Također, povećanje brojnog stanja za 7% je zabilježeno kod koka nesilica u poređenju sa brojnim stanjem iz prethodne godine.

Tabela 12. Brojno stanje stoke i peradi u BiH (000)

Kategorija	Ukupno		Indeks 2022/2021
	2021	2022	
Goveda (hiljada grla)	339	339	100
Krave i steone junice (hiljada grla)	207	209	101
Ovce (hiljada grla)	1.029	997	97
Ovce za priplod (hiljada grla)	726	654	90
Svinje (hiljada grla)	556	472	85
Krmače i suprasne nazimice (hiljada grla)	96	76	79
Konji	4	4	100
Perad, hiljada komada	11.955	12.777	107
Koke nesilice (hiljada komada)	2.908	3.097	107
Koze	48	45	94
Košnice pčela (hiljada komada)	263	299	114

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku, Zavod za statistiku Republike Srpske

Prema prikupljenim i obrađenim statističkim podacima o brojnom stanju stoke i peradi u Federaciji BiH u 2022. godini je zabilježeno 12,3 miliona komada peradi, goveda 193.256 grla, ovaca 498.648 grla, 81.188 grla svinja, 41.275 grla koza, 4.023 grla konja. Poređenjem brojnog stanja stoke i peradi 2022. godine sa rezultatima za 2021. porast brojnog stanja se bilježi kod svinja za 3,2%, goveda za 1,3%, peradi za 1,2%, konja za 0,5%, koza za 0,2%, i ovaca za 0,2%. Ukupan broj košnica pčela je iznosio 250.899 komada i manji je za 4,1%.

U Republici Srpskoj, sa stanjem na dan 1. decembar 2022. godine, u odnosu na stanje istog dana 2021. godine, ukupan broj iznosio je 4,8 miliona komada, ovaca 552.600 grla, 420.100 grla svinja, goveda 182.600 grla i koza 20.700 grla. Broj živine veći je za 13%, dok je ukupan broj koza manji za 19%, svinja za 14%, goveda za 2% i ovaca za 1,2%.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine prema podacima Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu brojno stanje goveda i peradi u 2022. godini je bilo kako slijedi: 770.850 komada peradi, ovaca 39.489 grla, svinja 26.564 grla, goveda 9.007 i 2.137 grla koza. Broj aktivnih pčelinjih društava je iznosio 18.914 komada.

3.2. Stočarska proizvodnja

3.2.1. Proizvodnja mesa

Neto proizvodnja svih kategorija mesa u klaonicama u toku 2022. godini je iznosila 88.972 tone i jednaka je neto proizvodnji mesa kao i prethodne godine. U strukturi neto proizvodnje mesa u klaonicama 78% proizvodnje čini meso peradi, zatim slijedi goveđe meso sa 12%, svinjsko meso sa učešćem od 9%, dok je proizvodnja ovčijeg mesa najmanje zastupljena i to oko 1%.

Goveđe meso - ukupan broj zaklanih goveda u klaonicama je iznosio 43.424 grla od čega 22.611 bikova, 8.988 teladi starosti do 8 mjeseci, ostalih goveda starosti do 1 godine 6.259 grla, krava 4.779 grla i junica 787 grla. Ukupna neto težina zaklanih goveda je iznosila 10.720 tona

i manja je za 13% u poređenju sa ukupnom neto masom zaklanih goveda iz prethodne godine. Na smanjenje ukupne neto mase zaklanih goveda je uticao manji broj zaklanih goveda svih kategorija i to teladi do 8 mjeseci starosti za 29%, junica za 25%, goveda do 1 godine starosti za 20%, krava za 16% i bikova za 11%.

Ovčije meso - broj zaklanih ovaca u klaonicama tokom 2022. godine je manji za 16% te je i neto masa zaklanih ovaca bila manja za 10% u odnosu na prošlu godinu. Značajno smanjenje klanja je zabilježeno kod kategorije jagnjadi i to za 22% što se odrazilo i na smanjenje neto mase jagnječeg mesa za 20%. Što se tiče ostalih ovaca broj grla koji je zaklan u klaonicama je iznosio 7.859 od kojih je dobijeno mesa neto mase 183 tone.

Tabela 13. Broj zaklanih životinja i neto proizvodnja mesa u klaonicama

	2021		2022		Indeks 2022/2021	
	Broj grla	Neto težina (tona)	Broj grla	Neto težina (tona)	Broj grla	Neto težina (tona)
Telad i goveda do 1 godine	19.050	2.527	15.247	2.287	80	91
Od toga telad do 8 mjeseci	12.671	911	8.988	681	71	75
Junice	1.043	281	787	210	75	75
Bikovi	25.270	8.018	22.611	6.973	89	87
Krave	5.691	1.529	4.779	1.250	84	82
Goveda ukupno	51.054	12.355	43.424	10.720	85	87
Jagnjad	84.682	1.281	65.019	1.022	78	80
Ostale ovce	1.847	51	7.859	183	426	359
Ovce, ukupno	86.529	1.332	72.878	1.205	84	90
Svinje, ukupno	109.588	8.364	104.424	7.953	95	95
Tovljeni pilići	40.445	63.703	42.183	67.007	104	105
Ostala perad	1.608	2.442	1.354	2.087	84	85
Perad ukupno u hiljadama	42.053	66.145	43.537	69.094	104	105

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Svinjsko meso - ukupan broj zaklanih svinja svih kategorija u klaonicama je iznosio 104.424 grla i manji je za 5% u poređenju sa brojem zaklanih svinja iz prethodne godine. Što se tiče proizvodnje neto mase svinjskog mesa ista je iznosila 7.953 tone i također je zabilježila smanjenje od 5% u poređenju sa neto proizvodnjom iz prethodne godine.

Meso peradi - peradarska proizvodnja mesa je iznosila 69.094 tone od čega 67.007 tona mesa od tovljene piladi, odnosno brojlera i 2.087 tona od ostale peradi. Ukupna neto masa mesa peradi je veća za 5% u odnosu na neto masu iz prethodne godine, dok je neto masa ostale peradi zabilježila pad od 15%.

3.3. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka

Proizvodnja sirovog svježeg mlijeka u Bosni i Hercegovini predstavlja jednu od najvažnijih stočarskih grana proizvodnje, a mljekarska industrija odnosno prerada mlijeka jednu od

vodećih u prehrambenoj industriji. Proizvodnja sirovog mlijeka održava manje-više stabilnost nešto većoj od 600 miliona litara, iako se u određenim godinama bilježe manja variranja ili odstupanja po pitanju količine. Dominantna je proizvodnja sirovog kravljeg mlijeka koja u prosjeku ima udio od 97% u ukupnoj proizvodnji sirovog mlijeka. Na drugom mjestu sa prosječnim učešćem od 2% je ovčije mlijeko i sa 1% učešća je kozje mlijeko.

Količina sirovog mlijeka koja je proizvedena u toku 2022. godine je iznosila 621,33 miliona litara od čega kravljeg mlijeka 601 milion litara, oko 13 miliona litara ovčijeg i 7 miliona litara kozjeg mlijeka. Proizvodnja je zabilježila povećanje od svega 3% u poređenju sa prethodnim godinama.

Tabela 14. Proizvodnja sirovog mlijeka (kravlje, ovčije i kozje mlijeko), miliona litara

Sirovo	2021	2022	Indeks 2022/2021
Kravlje mlijeko	584,0	601,2	103
Ovčije mlijeko	12,9	12,9	100
Kozje mlijeko	7,2	7,23	100
Ukupno	604,1	621,33	103

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku, Zavod za statistiku Republike Srpske

U Federaciji BiH je u 2022. godini proizvedeno oko 320 miliona litara sirovog mlijeka što je za 9 miliona litara ili 3% manje nego prethodne godine. Proizvodnja sirovog kravljeg mlijeka je iznosila 304 miliona litara i manja je za 3%, ovčijeg mlijeka 11,2 miliona litara i ostala je na nivou proizvodnje kao i prethodne godine i kozjeg mlijeka 4,7 miliona litara i veća je za 4% u poređenju sa prošlogodišnjom proizvodnjom.

Tabela 15. Proizvodnja sirovog mlijeka (kravlje, ovčije i kozje mlijeko) u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH, miliona litara

Federacija BiH			
Sirovo mlijeko	2021	2022	Indeks 2022/2021
Kravlje	313,1	304,0	97
Ovčije	11,3	11,2	99
Kozje	2,83	4,7	104
Ukupno	328,9	319,9	97
Republika Srpska			
Sirovo mlijeko	2021	2022	Indeks 2022/2021
Kravlje	265	291,3	110
Ovčije	1,4	1,5	107
Kozje	2,8	2,5	89
Ukupno	269,1	295,3	110
Brčko Distrikt			
Sirovo mlijeko	2021	2022	Indeks 2022/2021
Kravlje	5,9	5,8	98
Ovčije	0,15	0,11	73
Kozje	0,03	0,03	100
Ukupno	6,08	5,94	98

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku, Zavod za statistiku Republike Srpske

Prema raspoloživim statističkim podacima o stočarskoj proizvodnji za 2022. godinu u Republici Srpskoj je proizvedeno 295,3 miliona litara sirovog mlijeka od čega kravljeg 291,3 miliona litara, kozjeg mlijeka 2,5 miliona litara i ovčijeg mlijeka 1,5 miliona litara. Proizvodnja

sirovog kravljeg mlijeka je zabilježila povećanje proizvodnje za 10%, ovčijeg mlijeka za 7%, dok je proizvodnji kozjeg mlijeka manja za 11%.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je proizvedeno 5,8 miliona litara kravljeg mlijeka, 0,11 miliona litara ovčijeg mlijeka i 0,03 miliona litara kozjeg mlijeka. Proizvodnja kravljeg mlijeka je bila manja za 2%, ovčijeg mlijeka za 27%, dok je proizvodnja kozjeg mlijeka ostala ista kao i prethodne godine.

Ukupna količina sirovog mlijeka u Bosni i Hercegovini isporučena otkupljivačima u 2022. godini je iznosila 252.425 tona i manja je za 9% u odnosu na prethodnu godinu. Prosječan sadržaj mliječne masti u mlijeku je iznosio 3,93%, a sadržaj proteina 3,38%.

Tabela 16. Otkup sirovog kravljeg mlijeka u Bosni i Hercegovini za period 2021-2022. godina

	2021	2022	Indeks 2022/2021
Otkup kravljeg mlijeka (tona)	278.345	252.425	91
Prosječan sadržaj masti, %	3,9	3,9	100
Prosječan sadržaj proteina, %	3,4	3,4	100

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

U Federaciji BiH mljekare su prikupile ukupno 171.615 tona sirovog mlijeka (uključuje kravlje, ovčije i kozje mlijeko) te je količina prikupljenog mlijeka manja za 6,6% u odnosu na 2021. godinu. Mljekare u Republici Srpskoj su prikupile ukupno 89.084 tone sirovog kravljeg mlijeka, što je za 4,4% manje u odnosu na količinu mlijeka prikupljenu tokom 2021. godine.

Prosječno do 40% proizvedenih količina svježeg sirovog kravljeg mlijeka otkupljuju mljekare od domaćih proizvođača mlijeka. Nizak procenat otkupa ukazuje na ekstenzivnost i nisku tržišnu orijentiranost domaće proizvodnje sirovog mlijeka. Značajne količine mlijeka (između 40% i 50%) završe u preradi na samim gazdinstvima, odnosno u proizvodnji sira, kajmaka, kiselog mlijeka i dr. i koriste se za vlastitu potrošnju ali i prodaju na tržištu/pijacama. Prema podacima Agencije za statistiku BiH u toku 2022. godine individualni poljoprivredni proizvođači su na zelenim pijacama prodali 459.033 litara kravljeg mlijeka u vrijednosti od 712.760 KM, po cijeni od 1,60 KM po litri.

Prosječna godišnja otkupna cijena sirovog kravljeg mlijeka u 2022. godini je iznosila 0,70 KM/litru, i bila je viša za 0,10 KM po litru, odnosno za 17% u poređenju sa prosječnom godišnjom otkupnom cijenom mlijeka iz prethodne tri godine koja je iznosila 0,60 KM. Cijena inputa za proizvodnju sirovog mlijeka bila je u stalnom porastu i to od 2019. godine (u 2022. godini rast cijena inputa između 40% i 60%).

3.4. Prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda

Na teritoriji Bosne i Hercegovine posluju 23 mljekare, a njih 11 izvoze mlijeko i mliječne proizvode na evropsko tržište. Ukupni kapaciteti prerade mlijeka su oko 350 miliona litara, a iskorištenost mljekarskih kapaciteta iznosi u prosjeku oko 60%.

Ukupna količina mlijeka i mliječnih proizvoda koju su mljekare u BiH proizvele u toku 2022. godine je iznosila 238.677 tona te je zabilježen pad ukupne proizvodnje za 6% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine. Struktura proizvodnog programa mljekara je godinama ista

te je konzumno mlijeko (punomasno, obrano, djelimično obrano mlijeko) i dalje vodeći proizvod sa učešćem većim od 60% u ukupnoj proizvodnji. Proizvodnja konzumnog mlijeka direktno utiče na trendove ukupne proizvodnje mljekarskog sektora.

Konzumno mlijeko - Proizvedena količina mlijeka od 130.086 tona koliko je iznosila 2022. godine je manja za 10% u poređenju sa prošlogodišnjom proizvodnjom.

Fermentirani proizvodi - Proizvodnja jogurta i ostalih fermentiranih proizvoda u toku 2022. godine je iznosila 53.644 tone i veća je za 4% u odnosu na prošlu godinu.

Tabela 17. Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda 2021-2022. godina (u tonama)

Proizvodi	2021	2022	Indeks 2022/2021
Konzumno mlijeko	144.869	130.086	90
Pavlaka (vrhnje)	22.492	22.951	102
Fermentirani mliječni proizvodi	51.770	53.644	104
Maslac i ostali žuto-masni proizvodi	1.951	1.698	87
Kravlji sir	8.527	8.859	104
Surutka	22.270	21.439	96
Ukupno	253.900	238.677	94

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine

Pavlaka (vrhnje) – Sa proizvedenom količinom od 22.951 tonu pavlaka je rangirana na treće mjesto. Proizvodnja pavlake je u 2022. godini bila veća svega 2% u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine.

Maslac i ostali žutomasni proizvodi - Proizvodnja maslaca i ostalih žuto-masnih proizvoda u ukupnoj proizvodnji mlijeka i mliječnih proizvoda ima udio od 1%. Ostvarena proizvodnja maslaca i ostalih žuto-masnih proizvoda u 2022. godini je iznosila 1.698 tona i manja je za 13% u poređenju sa prethodnom godinom.

Kravlji sir - Proizvodnja kravljeg sira bilježi pozitivna kretanja u proizvodnji u posmatranom periodu i dostigla je količinu od 8.859 tona u 2022. godini i veća je za 4% u poređenju sa prethodnom godinom.

Surutka – Proizvodnja surutke zauzima značajno mjesto u mljekarskoj industriji sa 9% učešća u ukupnoj proizvodnji. Tokom 2022. godine proizvedeno je 21.439 tona i zabilježila je pad proizvodnje od 4% u odnosu na prethodnu godinu.

3.5. Proizvodnja jednodnevnih pilića za tov i proizvodnju jaja

Instalirani kapaciteti za proizvodnju jednodnevnih pilića koka nosilica i pilića za tov kreću se u rasponu od 1.000 do 500.000 pa i više komada jaja. Instalirani kapaciteti valionica najvećim dijelom se koriste za proizvodnju pilića za tov. Prema statističkim podacima za 2022. godinu broj inkubatorskih stanica je veći za 3.

Kapaciteti za leženje/valjenje jaja koja se istovremeno stavljaju u inkubator u 2022. godini je iznosio 4,17 miliona komada i manji je za 1,58 miliona komada ili 28% u poređenju sa prethodnom godinom.

Tabela 18. Ukupan kapacitet i način korištenja inkubatorskih stanica, 2021-2022.

Kategorija veličine (kapacitet)	2022			
	Broj	Kapacitet, hiljada komada	Korištenje, hiljada komada	
			za nosilice	za meso
1.000 – 10.000	3	25	-	51
10.001 – 20.000	2	38	0	200
20.001 – 50.000	1	38	0	371
50.001 – 100.000	7	488	0	3.156
100.001 – 200.000	2	366	z	1.154
200.001 – 500.000	3	117	z	15.336
500.001 i više	4	3.104	z	29.512
Ukupno/Total	22	4.176	z	49.780

Kategorija veličine (kapacitet)	2021			
	Broj	Kapacitet, hiljada komada	Korištenje, hiljada komada	
			za nosilice	za meso
1.000 – 10.000	4	25	-	5.200
10.001 – 20.000	2	163	41	294
20.001 – 50.000	0	180	0	4.438
50.001 – 100.000	4	469	56	2.239
100.001 – 200.000	2	783	436	8.923
200.001 – 500.000	0	1.037	1.779	6.040
500.001 i više	7	3.104	1.866	30.545
Ukupno/Total	19	5.761	4.178	57.679

Izvor: Agencija za statistiku BiH (z=povjerljiv podatak)

Ukupan broj jaja stavljenih u inkubatore namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića za tov je iznosio 49,78 miliona komada i manji je za 14%.

3.6. Proizvodnja konzumnih jaja, meda i vune

Od ostalih stočarskih proizvoda značajni su proizvodnja jaja, vune i meda. Proizvodnja vune u 2022. godini iznosila je 1.246 tona što je više za 9% u odnosu na prošlu godinu, jaja 646,85 miliona komada i veća je za 11% u poređenju sa prethodnom godinom.

Najznačajnije povećanje proizvodnje se bilježi kod proizvodnje meda i to za 152%, u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine kada je iznosila 1.876 tona.

Tabela 19. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH

Proizvodi	2021	2022	Indeks 2022/2021
Jaja (000 komada)	584.827	646.849	111
Med (tona)	1.876	4.720	252
Vuna (tona)	1.147	1.246	109

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U okviru stočne proizvodnje, u Federaciji BiH tokom 2022. godine proizvedeno je 300,04 miliona komada jaja, 2.549 tona meda i 742 tone neprane vune te je zabilježeno povećanje proizvodnje meda za 89% i neprane vune za 5%, dok je proizvodnja konzumnih jaja bila manja za 4%.

Prema raspoloživim podacima o stočarskoj proizvodnji, u Republici Srpskoj je proizvedeno 406,7 miliona komada jaja te je proizvodnja bila veća za 4%. Što se tiče meda proizvedeno je 1.981 tonu što je više od 1.000 tona u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je proizvedeno 6,2 miliona komada jaja, 190 tona meda i 10 tona vune. Proizvodnja jaja je manja za 5%, dok je proizvodnja vune i meda ostala na nivou proizvodnje kao i prethodne godine.

4. KAPACITETI ZA UZGOJ I PROIZVODNJA RIBE

Ukupna proizvodnja konzumne ribe u 2022. godini je iznosila 3.769 tona i veća je za 2% u odnosu na 2021. godinu. Proizvodnja šarana je manja za 2%, a proizvodnja pastrmke je veća za 2% u odnosu na 2021. godinu. Od ukupne količine proizvedene konzumne ribe oko 90% se odnosilo na pastrmku, 9,5% se odnosilo na šarana i 0,9% na ostale vrste riba.

Tabela 20. Proizvodnja konzumne ribe i školjkaša u BiH (2022)

	2021	2022	Indeks 2022/2021
Pastrmka (t)	3.305,90	3.386,90	102
Šaran (t)	356,2	349,3	98
Ostale slatkovodne ribe (t)	20,4	32,7	160
Morska riba	z	z	
Školjkaši	-	-	

Izvor: Agencija za statistiku BiH

z-povjerljiv podatak, -nema pojave

Prema statističkim podacima za 2022. godinu površina pastrmskih ribnjaka u eksploataciji u BiH iznosila je 93.757 m² i isti su u poređenju sa ukupnom površinom iz prethodne godine. Što se tiče šaranskih ribnjaka površine su ostale nepromijenjene, odnosno zadržale su se na 2.043 hektara kao i prethodne godine. Površine za kaveze za eksploataciju ribe su također nepromijenjene i zadržale su se na površini od 89.550 m³.

Tabela 21. Struktura objekata u eksploataciji u BiH

	2021	2022	Indeks 2022/2021
Pastrmski ribnjaci (m ²)	93.389	93.757	100
Šaranski ribnjaci (ha)	2.043,2	2.043,2	100
Kavezi (m ³)	89.550	89.550	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupni kapaciteti pastrmskih ribnjaka za proizvodnju ribe u Republici Srpskoj su iznosili 53.187 m² i šaranskih ribnjaka s 2.042 hektara.

Tabela 22. Proizvodnja konzumne ribe u Republici Srpskoj

	2021	2022	Indeks 2022/2021
Šaran	330	320	97
Pastrmka	1.604	1.615	101
Ostala riba	9	25	273
Ukupno	1.943	1.960	101

Izvor: Republički zavod za statistiku Republike Srpske

Proizvodnja konzumne ribe u ribnjacima Republici Srpskoj u 2022. godini je iznosila 1.960 tona i jednaka je proizvodnji iz prethodne godine. Od ukupno proizvedene ribe, proizvodnja pastrmke čini 82,4%, proizvodnja šarana 16,3% i proizvodnja ostale ribe 1,3%. Značajno povećanje proizvodnje je zabilježeno u proizvodnji ostale ribe i to za 173% u odnosu na prethodnu godinu, dok je proizvodnja pastrmke od 1.615 tona ista kao i prošle godine. Jedino je proizvodnja šarana zabilježila smanjenje za 3%.

Prema raspoloživim statističkim podacima o kapacitetima za uzgoj ribe u Federaciji BiH za 2022. godinu, pastrmski ribnjaci zauzimaju površinu od 40.570 m², dok za šaranske i druge kategorije ribnjaka podaci nisu objavljeni.

Tabela 23. Uzgoj i proizvodnja slatkovodne i morske ribe u Federaciji BiH

	2021	2022	Indeks 2022/2021
Slatkovodna riba			
Pastrmka (tona)	1.701	1.771	104
Ostala riba (tona)	37	37	99
Ukupno (tona)	1.738	1.808	104
Morska riba			
Orada (tona)	82	104	128
Lubin (tona)	54	44	82
Ukupno (tona)	136	148	109

Izvor: Federalni zavod za statistiku BiH

Ukupna proizvodnja slatkovodne ribe u Federaciji BiH tokom 2022. godine je iznosila 1.808 tona, što predstavlja povećanje proizvodnje za 4% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna proizvodnja pastrmke iznosi 1.771 tonu i u odnosu na prošlu godinu veća je za 4%, a proizvodnja ostale slatkovodne ribe iznosi 37 tona i manja je za 1,3% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna proizvodnja morske ribe iznosi 148 tona i veća je za 9% u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodnja orade veća je za 28%, dok je proizvodnja lubina manja 18%.

U Brčko distriktu BiH uzgajaju se som, pastrmka i tolstobik. Prema podacima iz baze za podsticaje u poljoprivredi Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ukupna površina pod ribnjacima je 1,85 hektara.

5. PODRŠKE POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU

Tokom 2022. godine, podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH je implementirana po već ustaljenim mehanizmima koji su na snazi posljednjih godina. Kao i do sada, svaki od nivoa vlasti podršku je implementirao u skladu sa vlastitom zakonskom regulativom i vlastitim budžetima.

5.1. Regulatorni okvir za implementaciju podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH

Federacija Bosne i Hercegovine: Tokom 2022. godine, podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju u Federaciji BiH implementirana je na osnovu „Programa novčanih podrški u

poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2022. godinu“, i „Pravilnika za svaki od modela podrške“. U aprilu 2022. godine, Vlada Federacije BiH je usvojila Program novčanih podrški za 2022. godinu sa kriterijima raspodjele. Prema navedenom Programu, ukupna vrijednost podrške planirana za 2022. godinu iznosila je 106.000.000,00 KM, od čega je 16.165.000,00 KM planirano za biljnu proizvodnju, 71.025.000,00 KM za stočarsku proizvodnju, zatim 14.170.000,00 KM za ruralni razvoj i 4.140.000,00 KM za ostale vrste podrške. Planirani budžet za 2022. godinu je uvećan za 19 miliona, odnosno 22% u odnosu na prethodnu godinu. Kada je u pitanju struktura budžeta, iznosi namijenjeni biljnoj i animalnoj proizvodnji, kao i za ostale vrste podrški su imali značajna uvećanja u odnosu na 2021. godinu, dok je iznos za ruralni razvoj manji u odnosu na godinu ranije. Struktura budžeta namijenjenog za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u Federaciji BiH (struktura mjera podrške), kao i način implementacije istog je ostala manje-više nepromijenjena u odnosu na 2021. godinu. Nisu doneseni niti usvojeni novi pravilnici već su usvojene izmjene i dopune postojećih.

Republika Srpska: Tokom 2022. godine, podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju u Republici Srpskoj je implementirana na osnovu „Plana korištenja sredstava za podsticanje razvoja poljoprivrede i sela“ i „Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela“. Pravilnik o realizaciji podrške u 2022. godini usvojen je u januaru 2022. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 4/22). Analizom istog, evidentno je da nije bilo značajnijih izmjena u pogledu mjera podrške koje su planirane te mehanizma implementacije iste u poređenju sa onim iz 2021. godine. Prema Planu korištenja sredstava, za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju tokom 2022. godine, planiran je iznos u visini od 75 miliona KM, što predstavlja isti iznos koji je planiran godinu dana ranije. Struktura budžeta je bila slična kao i ranijih godina i podijeljena je kako slijedi:

- podrška tekućoj proizvodnji 54.800.280 KM
- podrška dugoročnom razvoju 12.319.800 KM
- sistemske mjere podrške 7.879.920 KM

Iako je budžetom Republike Srpske za 2022. godinu planirano da se za poljoprivredu i ruralni razvoj izdvoji oko 75 miliona KM, realizirano je i utrošeno više od 107 miliona KM.

Brčko distrikt BiH: U Distriktu Brčko BiH su u toku 2022. godine uvedene izmjene na način da se Pravilnik o načinu i uslovima za podsticaj poljoprivrednoj proizvodnji ne usvajaju svake godine nego postojeći (Pravilnik iz 2021. godine) je dokument trajnog važenja. U 2022. godini je u augustu mjesecu predložena izmjena i dopuna ovog pravilnika. Jedna od novina jeste ta što poljoprivredni proizvođači mogu svoje proizvodnje prijaviti početkom godine za razliku od prijašnje prakse kad se proizvodnja prijavljivala tek nakon usvajanja pravilnika za tekuću godinu. Što se tiče finansijskog okvira za realizaciju podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju, u budžetu Vlade Brčko distrikta za ovu namjenu je planirano 10.000.000 KM. Međutim, pored planiranih, utrošena su i dodatna sredstva pa je ukupan budžet za poljoprivredu i ruralni razvoj u Brčko distriktu u 2022. godini iznosio 15,4 miliona KM.

5.2. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH

Podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH se implementira iz budžeta entiteta, Federacije BiH i Republike Srpske, Brčko distrikta, te deset kantona u Federaciji BiH. Ukupna izdvajanja namijenjena poljoprivredi i ruralnom razvoju predstavljaju zbir svih nivoa vlasti¹ u Federaciji

¹ Osim Zapadnohercegovačkog kantona jer do završetka pisanja ovog izvještaja nismo uspjeli dobiti podatke o iznosu podrški u ovom kantonu u 2022. godini

BiH. Tokom 2022. godine na ime podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH je ukupno isplaćeno 268,67 miliona KM. Kako je prikazano u tabeli 24, u periodu 2016-2022. godine iznosi su kontinuirano povećavani s tim da je u predmetnoj godini zabilježen najveći isplaćeni poljoprivredni budžet za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH. U odnosu na godinu ranije, u 2022. godini je budžet bio veći za 21%. Iako, kako je navedeno, u 2022. godini izdvajanja bilježe rekordne iznose, poljoprivreda u našoj zemlji je u proteklom periodu bila u vrlo teškoj situaciji. Naime, pored izuzetno visokih cijena goriva koje su posljedica globalne situacije u svijetu, prošlu godinu su obilježile i ekstremne suše koje nisu pogodovale poljoprivrednoj proizvodnji.

Tabela 24. Poljoprivredni budžeti u Bosni i Hercegovini (2016-2022), (miliona KM)

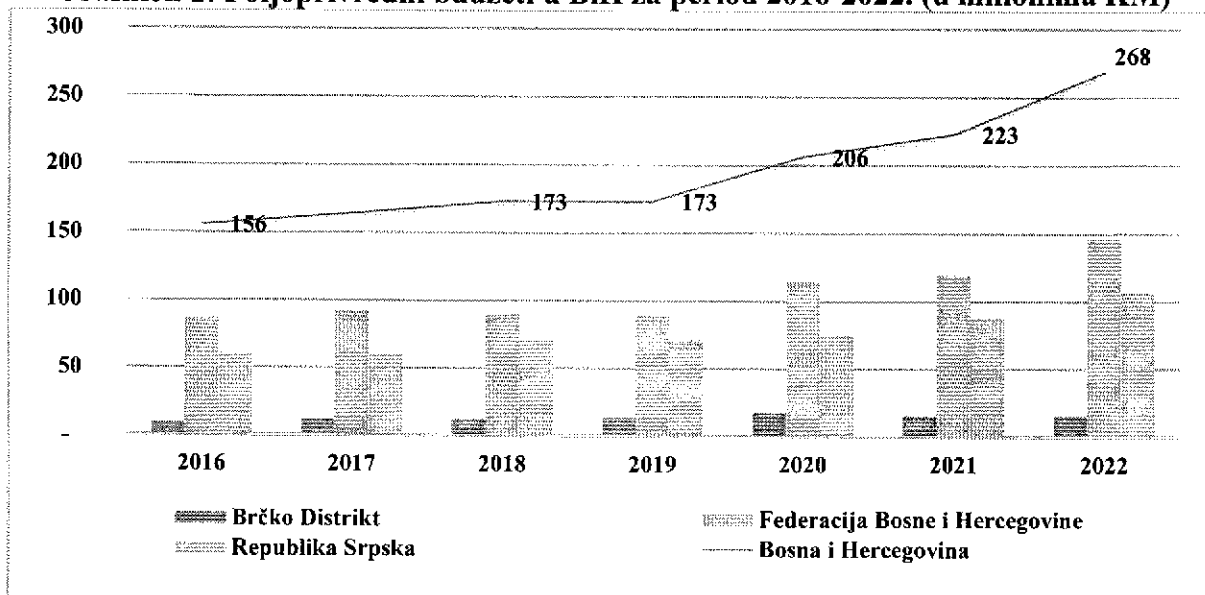
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Federacija BiH i kantoni	86,4	92,2	89,4	89,0	114,0	118,8	146,0
Republika Srpska	60,0	60,0	71,0	70,6	74,4	88,0	107,3
Brčko distrikt BiH	9,5	11,8	12,8	14,0	17,6	15,9	15,4
Ukupno	155,9	164,0	173,1	173,6	206,0	222,8	268,7

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

Po visini izdvojenih sredstava od 146 miliona KM ili 54,3% realiziranog budžeta je Federacija Bosne i Hercegovine zajedno sa kantonima, na drugom mjestu sa izdvojenih 107,3 miliona KM i učešćem od 39,9% u ukupnom budžetu je Republika Srpska i Brčko distrikt BiH sa izdvojenih 15,4 miliona KM i učešćem od 5,7% u ukupnom budžetu je rangirano na treće mjesto.

Značajno povećanje budžeta za poljoprivredu i ruralni razvoj u 2022. godini, u odnosu na prethodnu godinu, je zabilježeno u Federaciji BiH i to za 27,2 miliona KM ili za 23% i u Republici Srpskoj za 19,2 miliona KM ili 22%. Što se tiče Brčko distrikta BiH zabilježeno je blago smanjenje izdvojenih sredstava i to za oko pola miliona KM.

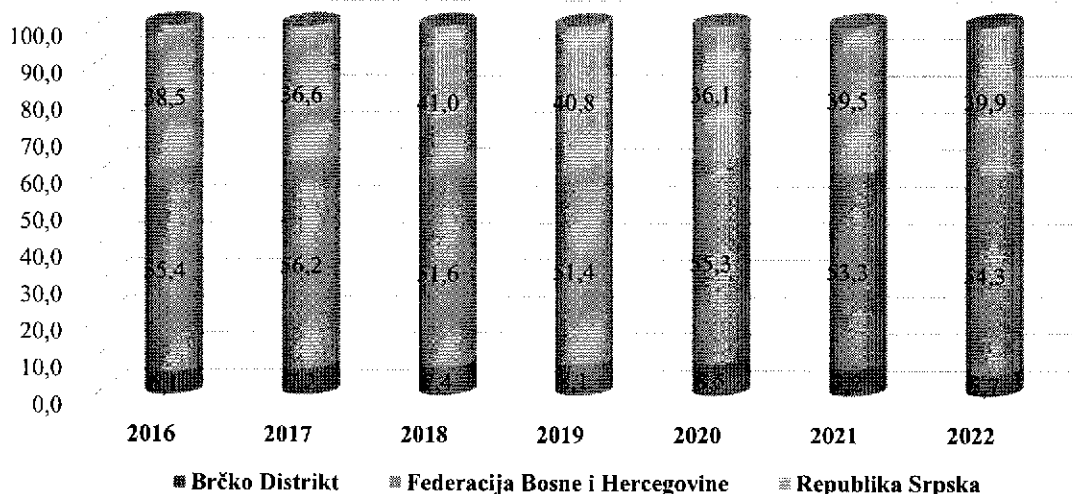
Grafikon 1: Poljoprivredni budžeti u BiH za period 2016-2022. (u milionima KM)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

Procentualni prikaz strukture podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH tokom 2022. godine je predstavljen grafikonom 2.

Grafikon 2: Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH (u procentima)

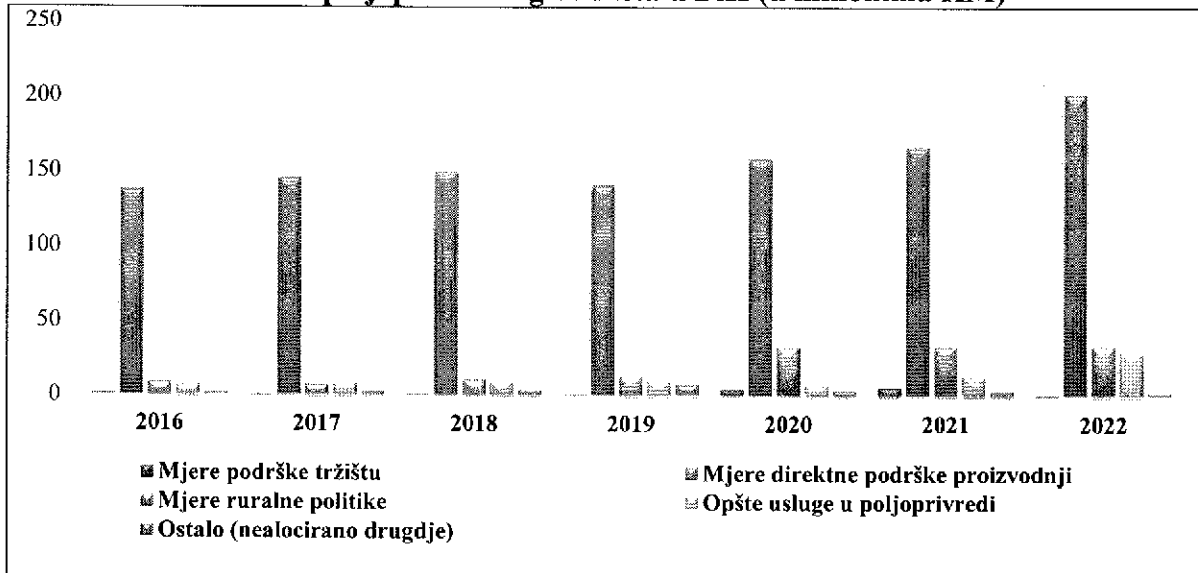

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

5.3. Analiza strukture budžetske podrške po grupama mjera

Prema izdvajanjima po grupama mjera, u 2022. godini nije bilo značajnijih odstupanja u odnosu na godine ranije. Mjere direktnih podrški proizvodnjama su svakako najvažniji oblik podrške proizvođačima u BiH. Drugi stub politike tj. mjere ruralnog razvoja su sljedeća grupa mjera po obimu izdvajanja, dok su mjere općih usluga u poljoprivredi na trećem mjestu. Četvrto mjesto po visini izdvojenih sredstava pripada mjerama podrške tržištu, dok je na zadnjem mjestu nealocirano (ostalo).

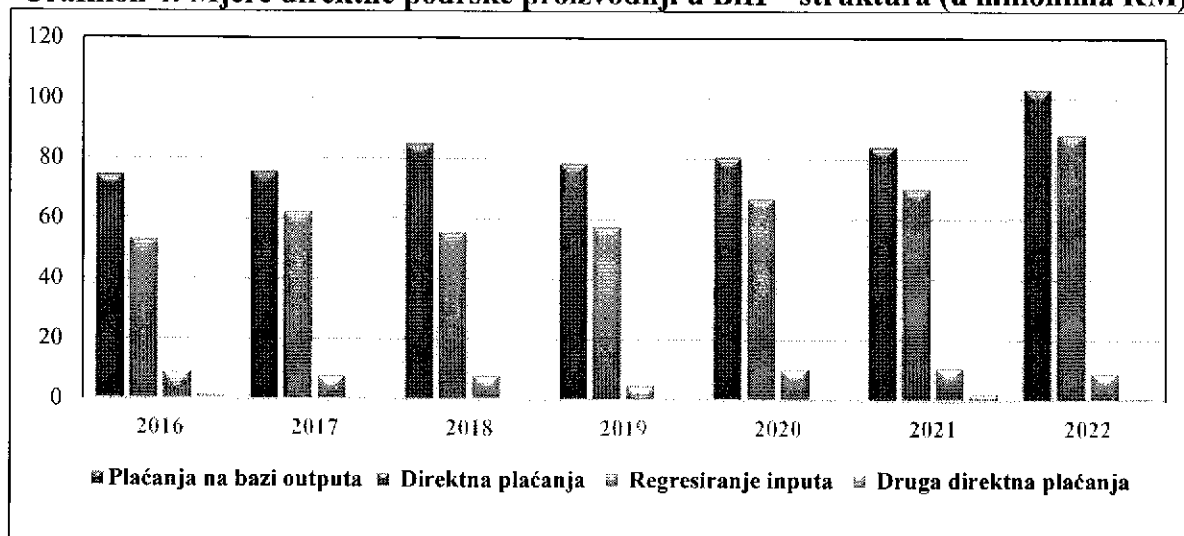
Grafikon 3: Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH (u milionima KM)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

Mjere direktne podrške proizvođačima/proizvodnjama - Mjere direktnih podrški proizvođačima su najznačajnija grupa mjera u BiH jer se najveći dio budžeta izdvaja upravo za ove mjere. U prethodnoj godini na račun direktnih podrški izdvojeno je 201,7 miliona KM što u procentima iznosi 75% ukupnih sredstava izdvojenih za poljoprivredu i ruralni razvoj u 2022. godini. Povećanje po osnovu ovih mjera u 2022. godini je iznosilo oko 35 miliona KM ili 21% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 4: Mjere direktne podrške proizvodnji u BiH – struktura (u milionima KM)

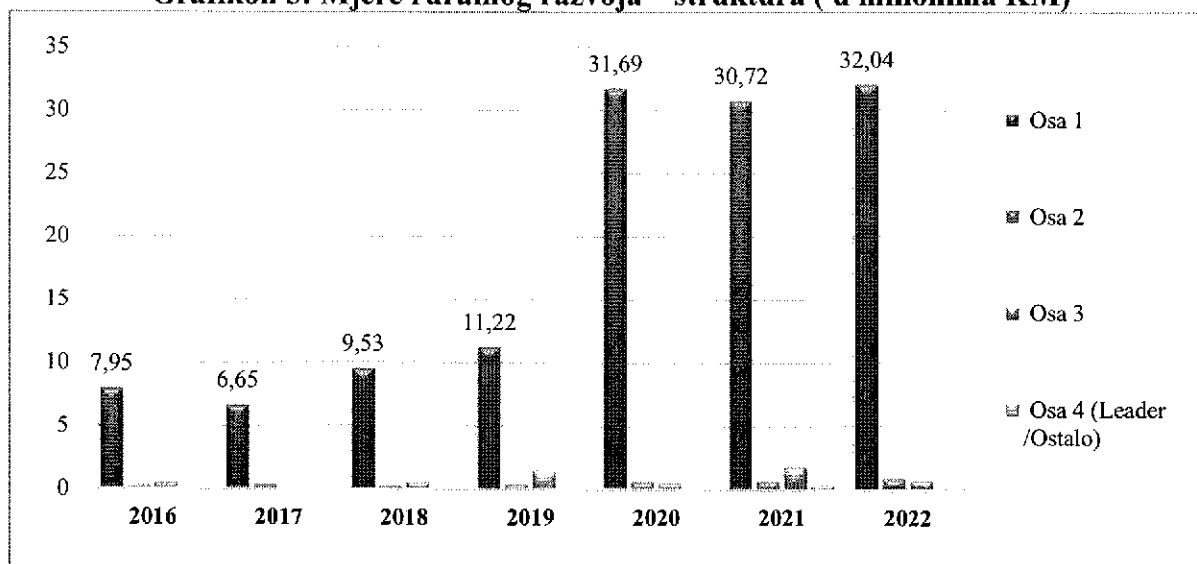
Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonálnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Bečko distrikta BiH

U okviru mjera direktnih podrški, na prvom mjestu po izdvajanjima od 103,1 milion KM (38,4% od ukupnog budžeta) u 2022. godini su direktne podrške na bazi outputa. Najznačajnija mjera u okviru plaćanja na bazi outputa jesu premije za mlijeko koje su kao i prethodnih godina zauzele prvo mjesto kao pojedinačni proizvod koji je podržan sa 81 milion KM (30% od ukupnog budžeta), zatim slijede mjere direktna plaćanja na bazi grla/zasijane površine za koje je u prethodnoj godini izdvojeno 88,1 milion KM (32,8% od ukupnog budžeta). Sljedeća po visini izdvojenih sredstava je mjera regresiranje inputa za koju je izdvojeno 9,3 miliona KM ili 3,45% od ukupnog budžeta. Na posljednjem mjestu su druga direktna plaćanja (sufinansiranje osiguranja, kompenzatorna plaćanja kao i nadoknade štete u poljoprivrednoj proizvodnji) za koje je izdvojeno milion KM.

Mjere ruralnog razvoja - Mjere ruralnog razvoja su u 2022. godini finansirane sa iznosom od 33,5 miliona KM ili 12,5% od ukupnog budžeta za poljoprivredu i ruralni razvoj. Kao što se može vidjeti u grafikonu broj 5, u kojem je predstavljena struktura podrške ruralnom razvoju najveći dio sredstava se izdvaja za Osu 1. U okviru ove ose, najviše sredstava je isplaćeno na ime nabavke mehanizacije i opreme i za izgradnju štalskih objekata.

Osa 1 je u prošloj godini finansirana sa 32 miliona KM što procentualno predstavlja 11,9% od ukupnog poljoprivrednog budžeta u 2022. godini. Za ostale ose, odnosno grupe mjera u okviru ruralnog razvoja utrošeni su mali iznosi pa je tako za Osu 2 utrošeno 905 hiljada, za Osu 3 - 700 hiljada KM i Osu 4 - 70 hiljada KM.

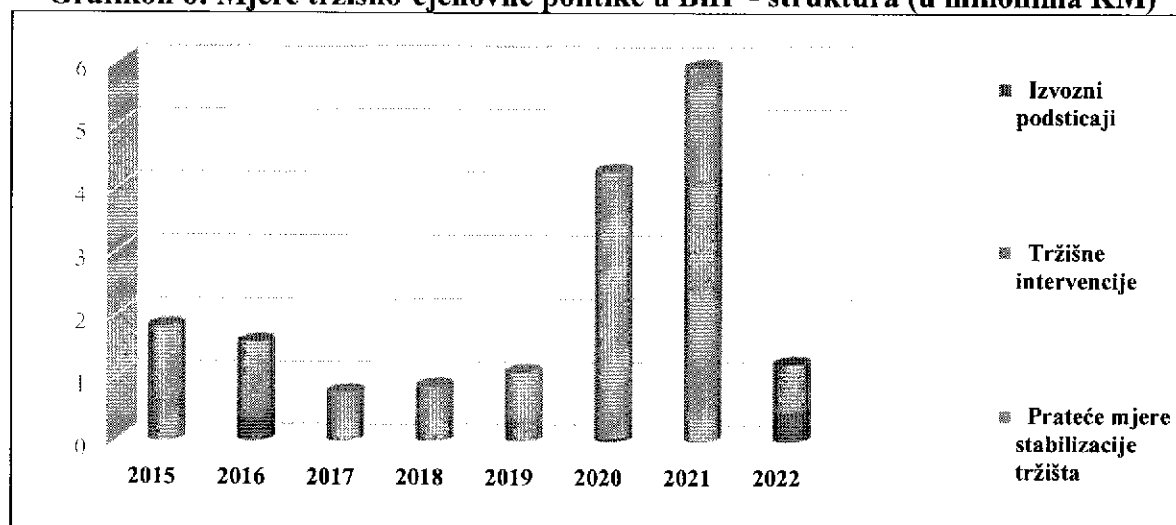
Grafikon 5: Mjere ruralnog razvoja – struktura (u milionima KM)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

Mjere tržišno-cjenovne politike - Mjere tržišno-cjenovne politike predstavljaju značajnu grupu mjera jer se ulaganjem u njih osigurava stabilnost domaćeg tržišta poljoprivrednih proizvoda. U Bosni i Hercegovini ne postoje systemska rješenja koja bi omogućila stabilno tržište poljoprivrednih proizvoda. U grafikonu 6, u kojem su prikazana izdvajanja za mjere tržišno-cjenovne politike možemo vidjeti da su izdvajanja vrlo niska i da ne postoji stabilan trend izdvajanja za ove mjere. Iako je u periodu 2018-2021. godine za ovu grupu mjera zabilježeno povećanje izdavanja sredstava iz budžeta, u toku 2022. godine je zabilježeno manje izdvojenih sredstava i to u iznosu od 1,2 miliona KM, što je u odnosu na 2021. godinu manje za 4,7 miliona KM ili 79%.

Grafikon 6: Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH - struktura (u milionima KM)

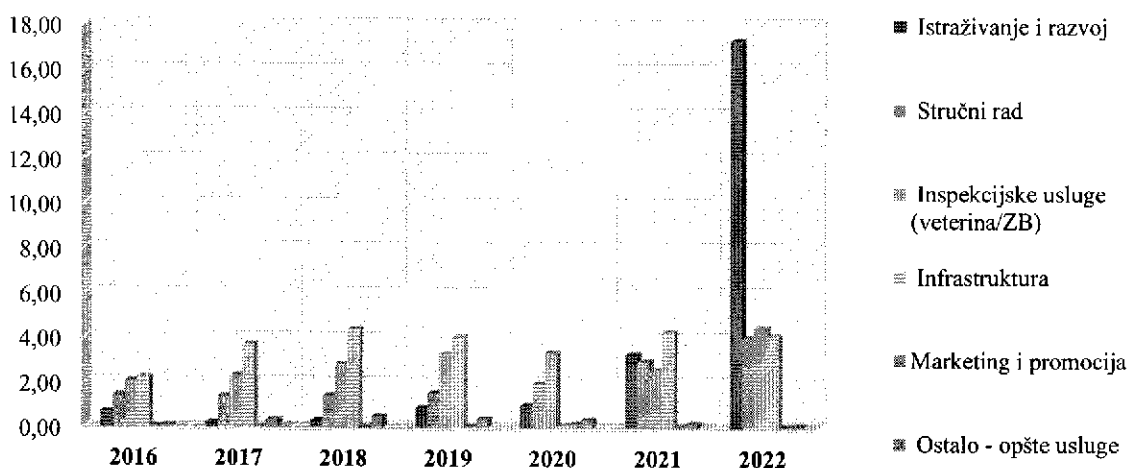
Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

U ovu grupu mjera spadaju izvozni podsticaji, tržišne intervencije i prateće mjere stabilizacije tržišta. U protekloj godini za izvozne podsticaje izdvojena je 461 hiljada KM, dok je za tržišne

intervencije izdvojeno 763 hiljade KM. U 2022. godini nije bilo izdvajanja za prateće mjere stabilizacije tržišta.

Mjere općih usluga u poljoprivredi - Za mjere općih usluga u poljoprivredi izdvojeno je rekordnih 29,9 miliona KM, odnosno izraženo u procentima za ove mjere je u 2022. godini izdvojeno 11,1% od ukupnog poljoprivrednog budžeta. Prema visini izdvojenih sredstava od 17,3 miliona KM (6,4% od ukupnog budžeta) u okviru općih usluga na prvom mjestu su mjere plaćanja za istraživanja i razvoj. Za ove mjere je izdvojeno 14 miliona KM više nego prethodne godine kada je izdvojeno oko 3 miliona KM. Sljedeća grupa mjera po visini izdvojenih sredstava od 4,4 miliona KM su inspeksijske usluge, zatim infrastruktura sa 4,1 milion izdvojenih sredstava, stručni rad za koji je isplaćeno 4 miliona KM, ostale opće usluge 76 hiljada KM te marketing i promocija su mjere za koje se bilježe najmanji iznos i to oko 36 hiljada KM.

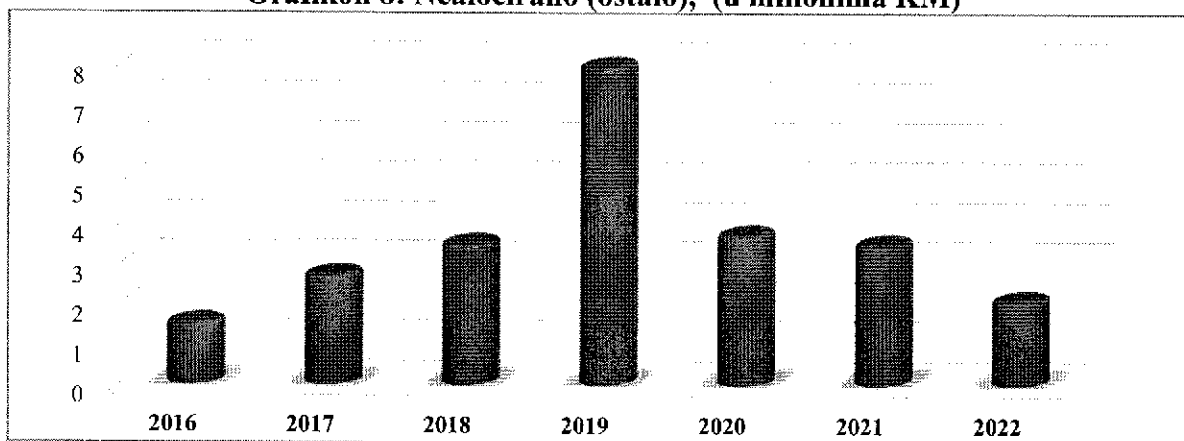
Grafikon 7: Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH - struktura (u milionima KM)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonlnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

Nealocirano (ostalo) - Grupu nealocirano čine podrške u poljoprivredi i ruralnom razvoju koje se prema klasifikaciji ne mogu svrstati niti u jednu drugu grupu mjera. U 2022. godini pod mjerom nealocirano iz budžeta za poljoprivredu i ruralni razvoj izdvojeno je 2,1 milion KM.

Grafikon 8: Nealocirano (ostalo), (u milionima KM)

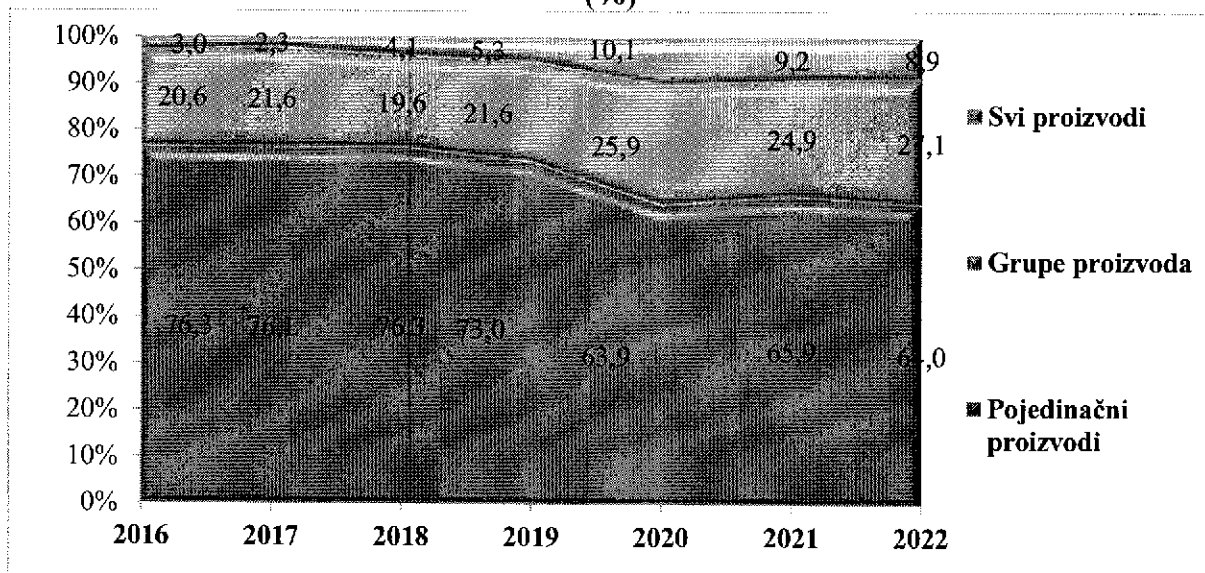

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonlnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

5.4. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama

Iz grafikona 9, u kojem je predstavljena struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama, evidentno je da je i tokom 2022. godine najznačajniji obim sredstava iz budžeta utrošen na podršku pojedinačnim proizvodima. Za ovaj vid podrške u protekloj godini izdvojeno je nešto više od 147,5 miliona KM ili 64% ukupnog poljoprivrednog budžeta.

Grafikon 9: Struktura transfera prema vezanosti za proizvod/grupu ili sve proizvode (%)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

Podrške za grupu proizvoda su sljedeće po izdvojenim sredstvima, te je za iste u 2022. godini utrošeno oko 62,5 miliona KM. Grupa mjera podrške koje se odnose na podršku svim proizvodima je prema visini izdvojenih sredstava na trećem mjestu. Za ovu grupu mjera je utrošeno skoro 17,5 miliona KM. U tabeli broj 27, predstavljena je struktura podrški po proizvodima odnosno po grupama proizvoda. Kao i prethodnih godina i prošle godine se na prvom mjestu po visini izdvojenih sredstava za pojedinačni proizvod nalazi kravlje mlijeko. Procentualno, na kravlje mlijeko je u 2022. godini izdvojeno 36,42% budžeta. Pored mlijeka značajnije je podržana proizvodnja govedeg mesa koja ima učešće od 5,76%, zatim pšenica sa 5,20% te proizvodnja svinjskog mesa 4,62%. Ostali pojedinačni proizvodi su ispod 4% učešća.

Tabela 25. Distribucija podrški po proizvodima/grupama proizvoda (%)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mlijeko (kravlje)	49.18	50.36	51.25	45.48	40.84	43.70	36.42
Mlijeko (ovčije i kozje)	0.14	0.23	0.24	0.32	0.35	0.35	0.53
Govede meso	7.41	6.51	6.65	6.37	4.15	5.74	5.76
Svinjsko meso	3.42	3.45	4.52	5.23	2.26	4.58	4.62
Ovčije meso	0.14	0.00	0.27	-	0.10	0.00	0.00
Pileće meso	1.80	1.53	1.61	1.94	1.47	3.25	1.53
Jaja	0.32	0.32	0.41	0.42	0.44	0.42	0.33
Med	0.84	1.09	1.31	1.59	4.03	2.08	2.12

Riba	1.84	1.79	1.51	1.74	1.84	0.03	1.63
Ćuríci	0.00	0.00	0.00	-	0.06	0.00	0.00
Konji	0.03	0.03	0.03	0.03	1.18	0.00	0.15
Biljna							
Pšenica	6.97	7.29	5.44	6.59	2.70	2.02	5.20
Kukuruz	1.90	1.84	1.13	1.13	1.22	1.70	2.27
Ječam	0.49	0.42	0.28	0.63	0.49	0.16	0.88
Duhan	0.29	0.25	0.24	0.14	1.15	0.09	0.07
Krompir	0.51	0.17	0.15	0.15	0.87	0.55	0.79
Soja	0.09	0.01	0.43	0.40	0.18	0.03	0.56
Grožđe	0.57	0.54	0.48	0.54	-	0.84	0.87
Gljive	0.08	0.09	0.06	0.02	0.13	0.16	0.17
Ljekovito i aromatično bilje	0.33	0.16	0.26	0.32	0.39	0.13	0.09
Grupe proizvoda							
Povrće	2.77	3.51	3.23	3.52	4.59	3.96	4.48
Voće	5.36	4.25	5.13	4.72	6.61	4.89	3.42
Žitarice	0.29	0.33	1.45	2.08	0.95	0.15	1.98
Krmno i industrijsko bilje	1.18	1.10	1.10	1.32	0.65	2.62	1.67
Biljna proizvodnja uopćeno	6.01	5.53	5.13	3.42	5.85	5.94	4.64
Mlijeko i meso - goveda	0.55	2.10	0.35	2.78	3.72	2.67	3.32
Mlijeko meso ovce/koze	4.48	4.76	3.24	3.80	3.54	4.70	7.72
Svi proizvodi	3.05	2.34	4.11	5.32	10.12	9.21	8.87
UKUPNO	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonálnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

5.5. Poljoprivredne podrške u regiji i poredenje sa podrškama u Bosni i Hercegovini

Prema podacima prikazanim u tabeli broj 27, Srbija sa 472,46 miliona eura je na prvom mjestu po izdvajanju sredstava namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju. Na drugom mjestu sa skoro 138 miliona eura, koliko je izdvojeno za poljoprivredu i ruralni razvoj, je BiH, zatim slijedi Republika Sjeverna Makedonija sa 121,3 miliona eura i posljednja je Crna Gora sa 57 miliona eura.

Tabela 26. Ukupni budžeti BiH i susjeda za period 2019-2022. godina (miliona eura)

Godina	Srbija	Republika Sjeverna Makedonija	Crna Gora	BiH
2019	313,48	142,07	45,28	88,60
2020	312,00	124,71	60,72	105,33
2021	377,55	155,03	44,82	113,92
2022	519,28	218,29	56,88	137,37

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH na osnovu objavljenih podataka zemalja koje su posmatrane

Tokom 2022. godine Republika Srbija je izdvojila 95 miliona eura za poljoprivredu i ruralni razvoj, BiH 23,45 miliona eura, Crna Gora 12,05 miliona eura, dok u R. S. Makedoniji je zabilježen pad izdvajanja od skoro 34 miliona eura. Što se tiče strukture podsticaja u Srbiji, najveći dio izdvajanja je namijenjen za direktna plaćanja u iznosu od 340,16 miliona eura,

zatim slijede mjere ruralnog razvoja sa izdvojenih 77,14 miliona eura, za kreditnu podršku je izdvojeno 6,39 miliona eura, sredstava za posebne podsticaje 1,93 miliona eura. Što se tiče sredstava za IPARD podsticaje za ovu namjenu je izdvojeno 6,59 miliona eura iz državnog budžeta i 40,23 miliona eura finansijske pomoći Evropske unije.

Tabela 27. Struktura podsticaja u Srbiji za 2022. godinu (eura)

Direktna plaćanja	340,17
Mjere ruralnog razvoja	77,15
Kreditna podrška u poljoprivredi	6,39
Sredstava za posebne podsticaje	1,93
IPARD podsticaji, ukupno	46,83
Sredstva iz državnog budžeta za IPARD	6,59
Sredstva iz pomoći EU	40,23
Ukupno	519,28

Izvor: Uredba o raspodjeli podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju 2022. godinu Republike Srbije

Prema raspoloživim podacima o isplaćenim podsticajima za poljoprivredu i ruralni razvoj, Republika Sjeverne Makedonija je u 2022. godini oko 89% sredstava isplatila za direktna plaćanja, 10% za ruralni razvoj i oko 2% za ribarstvo i akvakulturu. Prema IPARD programu za period 2021-2027. godina Republike Sjeverne Makedonije iz IPARD fonda je doznačeno 97 miliona eura.

Tabela 28. Struktura podsticaja u Sjevernoj Makedoniji 2022. godine (eura)

Direktna plaćanja	107,80
Ruralni razvoj	12,68
Ribarstvo i akvakultura	0,81
IPARD mjere	97,00
Ukupno	218,29

Izvor: Dokumenti Republike Sjeverne Makedonije dostupni na stranici Agencije za agrarna plaćanja Republike Sjeverne Makedonije

U strukturi budžetskih izdvajanja na prvom mjestu sa 25,68 miliona eura su mjere ruralnog razvoja, zatim slijede mjere tržišno-cjenovne politike sa 18,51 milion eura, socijalni transferi seoskom stanovništvu 4,21 milion eura, za operativne programe uprave je izdvojeno 4,13 miliona eura, podrška za razvoj ribarstva (morsko i slatkovodno) 2,95 miliona eura.

Tabela 29. Struktura budžeta za poljoprivredu i ruralni razvoj u Crnoj Gori za 2022. godinu (miliona eura)

Direktna plaćanja	16,65
Mjere za stabilizaciju tržišta	1,86
Ukupno mjere tržišno-cjenovne politike	18,51
Mjere ruralnog razvoja	25,68
Podrška općim servisima u poljoprivredi	1,17
Socijalni transferi seoskom stanovništvu	4,21
Podrška razvoju sektora morskog ribarstva	2,66
Podrška razvoju sektora slatkovodnog ribarstva	0,29
Operativni programi uprave	4,13
Ukupno	56,65

Izvor: Uredba o uslovima, načinu i dinamici provođenja mjera agrarne politike za 2022. godinu

6. TRGOVINA PROIZVODIMA

POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIM

Dinamiku izvoza i uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u periodu 2019-2022. godina obilježili su globalna ekonomska recesija, poremećaji na tržištu energenata i hrane, značajan rast cijena i snabdjevnosti tržišta uzrokovanih najprije pandemijom COVID-19, a zatim i ukrajinskom krizom. Poremećaj na globanom tržištu su imali izuzetno jak uticaj na poljoprivredni sektor i tržište hrane i lance snabdijevanja u cijelom svijetu pa i u BiH. Kriza je direktno najvećim dijelom pogodila prehrambeni sektor koji direktno zavisi od uvoza sirovina za preradu, a od proizvođačkih u prvom redu voćarski sektor s obzirom na otežane uslove transporta u Rusku Federaciju i rast cijena transporta, zatim ratarsku i stočarsku proizvodnju zbog značajnog rasta cijena inputa potrebnih za primarnu poljoprivrednu proizvodnju (mineralnih đubriva, goriva, sjemenskog i sadnog materijala, zaštitnih sredstava i dr.). Nisu pošteđene ni brojne kompanije koje se bave proizvodnjom ulja, hljeba, peciva i konditorskih proizvoda s obzirom da su brojne zemlje, a posebno zemlje regije (Srbija, Hrvatska i Mađarska) zabranile izvoz pšenice, kukuruza, soje, suncokreta, brašna i ulja.

Ipak poljoprivredno-prehrambeni sektor kao jedna od grana privrede u Bosni i Hercegovini je, čak i pored uticaja pandemija i ukrajinske krize, ostvario pozitivne rezultate u plasmanu roba na inostrano tržište.

Ukupan obim razmjene u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima Bosne i Hercegovine sa svijetom u 2022. godini je dostigao vrijednost od 5,33 milijarde KM (veći za 25% u odnosu na 2021. godinu).

Tabela 30. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda* BiH sa svijetom(2021-2022), miliona KM

	2021	2022	Indeks 2022/2021
Obim	4.258	5.327	125
Uvoz	3.357	4.286	128
Izvoz	901	1.041	116
Deficit	-2.455	-3.244	132
Pokrivenost (%)	27	24	-3

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po STO klasifikaciji

U 2022. godini uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je iznosio 4,29 milijardi KM, izvoz 1,04 milijarde KM što je rezultiralo deficitom u iznosu od 3,24 milijarde KM. Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je povećan za 28%, izvoz za 16% i deficit za 32% u odnosu na prethodnu godinu.

Bez obzira na pozitivna kretanja u izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i dalje je deficit značajno visok i u 2022. godini dostigao je vrijednost od 3,24 milijarde KM.

Pokrivenost uvoza izvozom u toku 2022. godine je iznosila 24%, te je zabilježen pad stope pokrivenosti uvoza izvozom za 3% u odnosu na prethodnu godinu.

6.1. Razmjena poljoprivredno-prehrambenim proizvodima po regijama

Evropska unija je standardno najznačajniji partner Bosne i Hercegovine u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima s obzirom da je udio izvoza poljoprivrednih proizvoda na tržište EU u ukupnom izvozu u 2022. godini iznosio 48%. Što se tiče udjela uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz EU u ukupnom uvozu ove kategorije proizvoda u toku 2022. godine iznosio je 53%. Iz Evropske unije je u 2022. godini na BiH tržište uvezeno poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 2,27 milijardi KM te je zabilježen rast uvoza od 19% u odnosu na prethodnu godinu.

Kada je riječ o izvozu poljoprivrednih proizvoda na EU tržište u 2022. godini ostvarena vrijednost izvoza od 502 miliona KM je veća za 67 miliona KM ili 15% u odnosu na izvoz u 2021. godini. Oko 76% ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Evropske unije u toku 2022. godine se uvezlo iz šest država i to Hrvatske (24%), Njemačke (14%), Italije i Mađarske (11%), Poljske (8%) i Nizozemske/Holandije (7%). Među zemljama članicama Evropske unije u koje se najviše izvoze poljoprivredno-prehrambeni proizvodi iz BiH u 2022. godini su Hrvatska (176 miliona KM), Austrija (81 milion KM), Italija (58 miliona KM), Njemačka (55 miliona KM) i Slovenija (55 miliona KM).

Na drugom mjestu po značaju, količini i vrijednosti ostvarene trgovine poljoprivrednim proizvodima za BiH je CEFTA. Udio uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz CEFTA-e u ukupnom uvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2022. godini je iznosio 28%. Ukupna vrijednost uvezenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz CEFTA-e u Bosnu i Hercegovinu u 2022. godini je iznosila 1,18 milijardi KM i veća je za 244 miliona KM ili 26%. Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Bosne i Hercegovine u CEFTA-u u 2022. godini je iznosio 416 miliona KM i veći je za 72 miliona KM ili 21% u poređenju sa prethodnom godinom. Oko 89% ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz CEFTA zemalja se uvozi iz Srbije, na drugom mjestu je Republika Sjeverna Makedonija sa 6% u ukupnom uvozu, zatim Albanija i Crna Gora sa 2%, Kosovo* 0,4% i Moldavija oko 0,3%. Tokom 2022. godine iz Republike Srbije uvezeno je poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 1,06 milijardi KM te je uvoz bio veći za 28% nego prethodne godine. I na strani izvoza, Srbija predstavlja najznačajnijeg BiH partnera u CEFTA trgovini.

Tabela 31. Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regijama (miliona KM)

Regije	2021	2022	Indeks 2021/2020
UVOZ			
EU	1.897,82	2.266,21	119,41
CEFTA	939,86	1.183,89	125,96
EFTA	3,93	4,54	115,30
UoST	106,01	130,12	122,70
Ostatak svijeta	408,87	700,76	171,39
Ukupno	3.356,50	4.285,52	127,68
IZVOZ			
EU	434,85	502,17	115,48
CEFTA	343,48	415,63	121,01

*Ovaj naziv ne preudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 VS UN i odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti

EFTA	22,36	16,95	75,82
UoST	43,78	32,57	74,41
Ostatak svijeta	56,78	73,74	129,87
Ukupno	901,24	1.041,06	115,51
TRGOVINSKI BILANS			
EU	-1.462,97	-1.764,05	120,58 I
CEFTA	-596,38	-768,26	128,82
EFTA	18,42	12,42	67,39
UoST	-62,24	-97,54	156,72
Ostatak svijeta	-352,09	-627,02	178,08
Ukupno	-2.455,26	-3.244,46	132,14

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po STO klasifikaciji

EFTA je grupacija zemalja sa kojom Bosna i Hercegovina u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima ostvaruje suficit. Ostvarena vrijednost izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz BiH u EFTA zemlje u 2022. godini je iznosila 17 miliona KM i manja je za 24% u poređenju sa vrijednošću izvoza iz prethodne godine. Ostvarena vrijednost uvoza u 2022. godini je iznosila oko 5 miliona KM i veća je za 15% nego prethodne godine. Tokom 2022. godine je prekinut trend rastućeg suficita u razmjeni poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda između BiH i EFTA-e. Vrijednost suficita u 2022. godini je manja za 6 miliona KM ili 33% u odnosu na 2021. godinu čemu je doprinijela manja vrijednost izvoza i veća vrijednost uvoza u istom vremenskom periodu.

Posmatrano po zemljama EFTA regije u 2022. godini najviše se poljoprivredno-prehrambenih proizvoda uvezlo iz Švicarske i to oko 93%, na drugom mjestu sa učešćem od 7% u ukupnoj vrijednosti uvoza je Norveška i oko 0,04% iz Islanda. Vrijednost uvoza iz tri navedene države je u 2022. godini veća za 15% u odnosu na vrijednost poljoprivredno-prehrambenih proizvoda uvezenih u prethodnoj godinu, uglavnom zbog većeg uvoza iz Švicarske za 0,6 miliona KM i Norveške za 0,05 miliona KM. Uvoz iz Lihtenštajna nije zabilježen tokom posmatranog perioda od dvije godine.

Promjena u razmjeni poljoprivrednih proizvoda između Bosne i Hercegovine i Turske je uslijedila tokom 2021., a naročito 2022. godine s obzirom na značajan pad izvoza i pojavu deficita. Izvoz je u 2022. godini iznosio 33 miliona KM i manji je za 10 miliona KM ili 26% u poređenju sa prethodnom godinom. Ovakav značajan pad vrijednosti izvoza je posljedica pada vrijednosti turske lire i visokog procenta inflacije (više od 80%) što se odrazilo direktno na pad konkurentnosti i poskupljenje proizvoda iz BiH na ovom tržištu. Također, udio izvoza poljoprivrednih proizvoda je u ukupnom izvozu poljoprivrednih proizvoda smanjen na 5% u 2021, odnosno na 3% u 2022. godini.

Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Turske u BiH je u 2022. godini iznosio 130 miliona KM i veći je za 23% nego prethodne godine. S obzirom da je izvoz značajnije smanjen, a uvoz povećan pojavio se deficit od 98 miliona KM. Ulje je bilo jedan od vodećih proizvoda koji se izvezio na tursko tržište s tim što su loši rezultati u cjelokupnom izvozu tokom 2022, 2021. i 2019. godine posljedica devalvacije turske lire što je uticalo na rast cijene ulja za tursko tržište.

Zemlje iz ostatka svijeta u robnoj razmjeni poljoprivrednim proizvodima sa Bosnom i Hercegovinom u 2022. godini imaju učešće od 16% u uvozu i izvozu oko 7%. Ukupan obim

trgovinske razmjene poljoprivrednim proizvodima u 2022. godini je iznosio 775 miliona KM i veći je za 66% od obima trgovinske razmjene ostvarene u prethodnoj godini. Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz ovih zemalja je u 2022. godini iznosio 701 milion KM i 71% je veći od uvoza ostvarenog u 2021. godini, dok je izvoz na tržišta ostatka svijeta povećan za 30% i iznosio je 74 miliona KM.

Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Bosne i Hercegovine dominantno je orijentiran na nekoliko kategorija proizvoda kao što su ulje od sjemena suncokreta ili šafranike za tehničke ili industrijske svrhe, mlijeko sa sadržajem mliječne masti od 1 do 6%, maline, kupine i dudovi, pripremljeni ili konzervirani proizvodi od kokoši *gallus domesticus*, šećer, keks, vode i drugo.

6.2. Struktura vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda

Posmatrajući vrijednosti za proizvode koji su izvoženi u 2022. godini, u poređenju sa prethodnom godinom, povećanje izvoza je zabilježeno kod izvoza:

- kokošnjeg mesa isječenog na komade, svježe ili rashlađeno s obzirom da je ostvarena vrijednost od 22 miliona KM veća za 240%;
- ulja od sjemena suncokreta za tehničke ili industrijske svrhe za 81% ili 52 miliona KM;
- vafli i oblandi za 11%, te mlijeka sa sadržajem mliječne masti između 3 i 6% za 10%, i slatkog keksa za 9%.

Značajno smanjenje izvoza od 41% je zabilježeno kada je riječ o izvozu malina, kupina i dudova, te cijelih sirovih koža od goveda ili kopitara mase po koži veće od 16 kg za 21%.

Tabela 32. Kategorije proizvoda sa najvećom vrijednosti i učešćem u ukupnom izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (miliona KM)

Kategorije	2021	2022
Ulje od sjemena suncokreta ili šafranike za tehničke ili industrijske svrhe	64	116
Mlijeko sa sadržajem masti većim od 1%, ali ne većim od 6% po masi	59	65
Pripremljeni ili konzervirani proizvodi od kokoši vrste <i>gallus domesticus</i>	65	62
Maline, kupine, dudovi	100	59
Ostali bijeli šećer od šećerne trske, čista saharoza u čvrstom stanju	2	40
Slatki keks	34	37
Vode (mineralne i gazirane) sa dodatim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju	33	34
Vafli i oblande	25	27
Cijele kože, mase po koži veće od 16 kg	30	23
Kokošje meso isječeno na komade i klaonički proizvodi, svježi ili rashlađeni	6	22
Ukupno top 10 proizvoda	417	485

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po STO klasifikaciji

Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi koji su najzastupljeniji u uvozu u 2022. godini su:

- prehrambeni proizvodi koji nisu spomenuti na drugom mjestu čija je vrijednost uvoza dostigla 226 miliona KM i veća je u odnosu na prethodnu godinu za 17%;
- goveđe meso, svježe ili rashlađeno ostali komadi sa kostima čija je vrijednost uvoza iznosila 209 miliona KM i veća je u odnosu na prethodnu godinu za 27%;
- ostala pšenica i suražica sa vrijednosti od 180 miliona KM kod koje je zabilježen značajan porast uvoza i to za 48% u poređenju sa prethodnom godinom;

- ostali šećer od šećerne trske za rafiniranje je kategorija proizvoda koja je također zabilježila jako značajno povećanje uvoza s obzirom da je vrijednost uvoza od 159 miliona KM u odnosu na prethodnu godinu veća za 124 miliona KM;
- pivo dobijeno od slada je rangirano na peto mjesto sa vrijednosti uvoza od 141 milion KM i bilježi porast uvoza za 21% u poređenju sa prethodnom godinom;
- preparati za prehranu životinja su zabilježili povećanje uvoza također i to za 21%;
- kukuruz za preradu za proizvode za ishranu životinja koji je zabilježio najveći procenat povećanja uvoza od 87%;
- od ostalih proizvoda koji su zabilježili povećanje uvoza su suncokretovo sjeme za 60%, zatim kafa nepržena sa kofeinom za 50%, vode sa šećerom ili drugim zaslađivačima za 27%.

Tabela 33. Kategorije proizvoda sa najvećom vrijednosti i učešćem u ukupnom uvozu poljoprivrednih proizvoda (miliona KM)

Kategorije	2021	2022
Prehrambeni proizvodi koji nisu uključeni na drugom mjestu	193	226
Goveđe meso, svježe ili rashlađeno ostali komadi sa kostima	165	209
Ostala pšenica i suražica	122	180
Ostali šećer od šećerne trske (za rafiniranje i ostali šećer)	35	159
Pivo dobijeno od slada	117	141
Preparati za prehranu životinja	99	120
Kafa, nepržena sa kofeinom	78	117
Vode (mineralne i gazirane) sa dodatim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju	90	113
Kukuruz za preradu za proizvode za ishranu životinja i ostali	59	110
Suncokretovo sjeme, nezavisno je li lomljeno ili ne	67	107
Ukupno top 10 proizvoda	1.025	1.485

Izvor: Agencija za statistiku BiH * Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po STO klasifikaciji

7. REALIZACIJA PRIORITETA I MJERA U OBLASTI POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA TOKOM 2022. GODINE

7.1. Regulatorni okvir u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja

Kada je riječ o regulativi u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja nije bilo značajnijeg napretka u pogledu usaglašavanja konačnog teksta i usvajanja nacrta Zakona o hrani, nacrta Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini i nacrta Zakona o izmjenama Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH.

Jedna od najznačajnijih aktivnosti koja je realizirana u toku 2022. godine je izrada novog regulatornog okvira vinarskog i vinogradarskog sektora u BiH. Radna grupa za izradu Nacrta zakona o organizaciji tržišta vina u BiH usaglasila je konačan tekst nacrta ovog zakona i isti je upućen nadležnim institucijama radi pribavljanja potrebnih mišljenja. Po završetku pribavljanja potrebnih mišljenja Nacrt zakona će se uputiti Vijeću ministara BiH, a po tom i Parlamentarnoj skupštini BiH na usvajanje. Usvajanjem i implementacijom novog zakona

riješit će se fundamentalni problemi koji uzrokuju slabosti dosadašnjeg sistema u sektoru vinarstva i vinogradarstva, omogućiti proizvodnja vina u skladu sa EU standardima te unaprijediti konkurentnost domaćih proizvođača vina na evropskom i međunarodnom tržištu.

Kada je riječ o unapređenju zakonodavnog okvira u Republici Srpskoj, Vlada Republike Srpske je utvrdila Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pčelarstvu, koji je potom i Narodna skupština donijela na V. sjednici održanoj 08.02.2023. godine. Iako su izrađeni Nacrt zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju i Nacrt zakona o podsticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju i upućeni u daljnju proceduru u toku 2022. godine, isti nisu usvojeni s obzirom da nisu ispunjeni uslovi za primjenu odredbi navedenih zakona.

Podzakonski akti koji su usvojeni u Republici Srpskoj u oblasti poljoprivrede tokom 2022. godine su:

- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 4/22);
- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za kapitalne investicije u poljoprivrednoj proizvodnji („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 10/22).

U cilju razvoja institucionalnog i pravnog okvira usklađenog sa EU standardima, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je radilo na izradi:

- Nacrta zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju - izrađena procjena uticaja i radna verzija zakona. Nakon usvajanja Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja isti će ići u daljnju proceduru usvajanja;
- Nacrta zakona o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju – Nacrt zakona je potrebno uskladiti sa Prednacrtom zakona o poljoprivredi.
- Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu - Zakon dostavljen Vladi Federacije BiH na utvrđivanje Nacrta.

Podzakonski akti usvojeni u 2022. godini:

- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o upisu u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata (sa obrascima), („Službene novine Federacije BiH“, broj 31/22);
- Odluka i Program novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju („Službene novine Federacije BiH“, br. 30/22 i 101/22);
- Izmjena i dopuna Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podrški po modelu ruralnog razvoja prilagođenog usvojenom Programu novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2022. godinu („Službene novine Federacije BiH“, broj 46/22);
- Izmjena i dopuna Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta podrški prilagođenog usvojenom Programu novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2022. godinu („Službene novine Federacije BiH“, broj 46/22);
- Izmjena i dopuna Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podrški po modelu podsticaja proizvodnji prilagođenog usvojenom Programu novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2022. godinu („Službene novine Federacije BiH“, broj 46/22).

7.2. Implementacija Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument i izrada novog Strateškog okvira za period 2022-2027. godina

Implementacija Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument
Radna grupa za praćenje realizacije Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument² (u daljnjem tekstu: Radna grupa), izradila je Nacrt izvještaja o realizaciji Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument za 2019. godinu, koji je dostavljen Vijeću ministara Bosne i Hercegovine na razmatranje, ali je predmetni materijal povučen sa dnevnog reda s obzirom da obuhvata period koji nije aktuelan. Također, u toku 2022. godine je pripremljen i Nacrt izvještaja o realizaciji Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument za 2020. godinu. Predmetni dokument je prošao fazu dostavljanja komentara od strane članova Radne grupe i javnih konsultacija te je upućen nadležnim institucijama na mišljenje, nakon čega će biti upućen Vijeću ministara Bosne i Hercegovine na razmatranje i usvajanje.

Priprema Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. godine - Okvirni dokument

Postupajući prema odredbama člana 12. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH³ Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u saradnji sa Federalnim ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Odjeljenjem za poljoprivredu i šumarstvo Brčko distrikta BiH formiralo Interresornu komisiju za izradu nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. godine - okvirni dokument. Uspostavljena je saradnja sa IPA II projektom EU4Agri koji implementira UNDP, posredstvom kojeg je osigurana tehnička podrška za izradu predmetnog dokumenta.

Tokom 2022. godine Interresorna komisija i tim konsultanata EU4Agri projekta održao je niz sastanaka tokom kojih su pripremljeni i usaglašeni:

- Akcijski plan za izradu nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. godine - okvirni dokument;
- Komunikacijski plan za izradu nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. godine - okvirni dokument;
- Sadržaj nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. godine - okvirni dokument;
- Pregled stanja u sektoru poljoprivrede i ruralnim područjima u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH za period 2014-2020. za potrebe izrade Strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022-2027. godine - okvirni dokument;
- Tekst prvog dijela nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. godine - okvirni dokument.

Započete su aktivnosti na pripremi drugog dijela nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. godine - okvirni dokument koji se odnosi na definiranje okvirnih strateških ciljeva i mjere ruralnog razvoja, indikatora za monitoring, finansijskog okvira i akcijskog plana.

² U Radnu grupu su uključeni predstavnici Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstva poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH, Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Agencije za sigurnost hrane BiH, Kancelarije za veterinarstvo BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Kancelarije za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja, Ministarstva finansija i trezora BiH, Direkcije za evropske integracije BiH, Agencije za statistiku BiH, Zavoda za statistiku Republike Srpske, Federalnog zavoda za statistiku

³ „Službeni glasnik BiH“, broj 50/2008

S obzirom da je Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske⁴ za period 2021-2027. godina ranije usvojena, tokom 2022. godine aktivnosti koje je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede provodilo su bile usmjerene ka realizaciji strateških ciljeva, prioriteta i mjera a u skladu sa Akcijskim planom realizacije Strategije.

Nova Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije BiH za period 2021-2027. godina je izrađena a potom i utvrđena na 336. sjednici Vlade Federacije BiH održanoj 27.10.2022. godine. Predmeta strategija je upućena Parlamentu Federacije BiH na razmatranje i prihvatanje.

Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je na 84. redovnoj sjednici održanoj 14.12.2022. godine, donijela Odluku o usvajanju Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Brčko distrikta BiH za period 2021-2027. godina. Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Brčko distrikta BiH za period 2021-2027. godine je dokument nastao kao proizvod intenzivnih konsultacija sa svim važnijim akterima sektora i odražava jasno izraženo opredjeljenje Vlade Brčko distrikta BiH, odnosno njenog Odjeljenja za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo da osigura drugačiji odnos administracije i društva u cjelini prema sektoru poljoprivrede i ruralnom razvoju, što će, prije svega, biti potvrđeno implementacijom predviđenih mjera i realizacijom planiranih izdvajanja za podršku razvoju sektoru. Izrada strateškog dokumenta je realizirana putem FAO projekta TCP/BIH/3603/C3 "Podrška pripremi izrade Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Brčko distrikta" čija verzija iz 2018. godine je ažurirana te je konačna verzija završena tokom 2022. godine. Riječ je o neophodnom i nedostajućem strateškom dokumentu Brčko distrikta BiH u domenu ruralnog razvoja i poljoprivredno-prehrambenog sektora kojim će se dati jasne smjernice aktivnosti i prioritetne pravce djelovanja.

7.3. IPARD operativna struktura

Evropski parlament je 15. septembra 2021. usvojio novu Uredbu za Instrument pretpristupne pomoći 2021-2027. (IPA III). U okviru IPA III za period od 2021-2027. koja se retroaktivno primjenjuje od 1. januara 2021. godine, nalazi se i poseban Program IPARD III za podršku u oblasti ruralnog razvoja. Ovim programom Evropska komisija je utvrdila budžet u iznosu od 288.000.000 eura za period 2021-2027. godina.

Izrada novog strateškog dokumenta, odnosno Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine za period od 2022. do 2027. godine - Okvirni dokument prvi je tehnički uslov za korištenje pretpristupnih fondova Evropske unije za ruralni razvoj. Drugi tehnički uslov je postojanje IPARD operativne strukture. Potrebno je uskladiti otvorena pitanja kako bi se zadovoljili kriteriji Evropske unije koji se odnose na uspostavljanje i organizaciju IPARD strukture u BiH, uključujući sisteme direktne finansijske podrške, poštujući ustavnu raspodjelu nadležnosti u BiH u oblasti poljoprivrede. Iz ovih razloga, pitanje uspostave IPARD strukture, iako je na dnevnom redu već duži niz godina, još uvijek nije riješeno i treba ga razmatrati u okviru svih aktivnosti evropskih integracija i ispunjenja uslova za pristupanje EU.

Evropska unija zahtjeva da se maksimalno pojednostave komplicirane procedure u svrhu što boljeg pregleda situacije i nadzora dodjele pretpristupnih sredstava, kao i eventualne akreditacije tijela odgovornih za provedbu IPARD-a, a koji uključuju organizaciju IPARD

⁴ Odluka o usvajanju Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske za period 2021-2027. godina („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 92/21, od 14.10.2021. godine)

operativne strukture (Upravljačko tijelo i Platna agencija) na nivou Bosne i Hercegovine kojom upravlja viši službenik sa isključivim odgovornostima.

7.4. Razvoj EU LEADER programa i lokalnih akcijskih grupa (LAG) u Bosni i Hercegovini

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u saradnji sa nadležnim institucijama entiteta i Brčko distrikta BiH i lokalnim akcijskim grupama izradilo Izvještaj o radu lokalnih akcijskih grupa za 2022. godinu. Svrha izvještaja se ogleda u praćenja napretka u radu LAG-ova i razvoju LEADER pristupa u planiranju i implementaciji politika ruralnog razvoja u okviru BiH i njihov doprinos razvoju lokalnih zajednica (općina). Podaci neophodni za pripremu Izvještaja prikupljaju se anketom, obrađuju i prikazuju u Izvještaju. Poražavajuće je da ni jedan LAG nije izvijestio o provođenju projektnih aktivnosti tokom 2022. godine. Uzroci ovakvog stanja su posljedica nestabilnosti organizacijske strukture pojedinih LAG-ova (promjene članova skupština, upravnih odbora i menadžera LAG-a), zatim nedostatka finansijskih sredstava za rad LAG-ova i implementaciju LAG-projekata. Finansijska podrška je izostala kako od strane nadležnih institucija, tako i od strane donatora. Učešće članova LAG-ova iz privatnog sektora u finansiranju rada LAG-ova i njihovo učešće u finansiranju projekata također izostaje.

Kakao bi se riješio bar dio problema u vezi finansiranja LAG-ova te nastavile aktivnosti u pogledu daljnjeg razvoja lokalnih akcijskih grupa i uvođenja EU LEADER programa u Bosnu i Hercegovinu, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa je informiralo Vijeće ministara BiH. Vijeće ministara BiH je podržalo inicijativu razvoja lokalnih akcijskih grupa i uvođenja EU LEADER programa u Bosnu i Hercegovinu te:

- preporučilo nadležnim institucijama entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine da u okviru svojih raspoloživih budžetskih sredstava kroz sisteme podsticaja za poljoprivredu i ruralni razvoj, kreiraju mjeru kontinuirane finansijske podrške radu lokalnih akcijskih grupa;
- zadužilo Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH da, u saradnji sa nadležnim institucijama entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, nastavi koordinirati aktivnosti u pogledu daljnjeg razvoja lokalnih akcijskih grupa i uvođenja EU LEADER programa u Bosnu i Hercegovinu u procesu evropskih integracija.

U sklopu obaveze o širenja informacija, LAG-ovima su prosljeđivani pozivi za prijavu na bespovratna sredstva u okviru EU4Agri i EU4Business Recovery projekata, sa molbom da informiraju i podstaknu svoje članove na pripremu i prijavu projektnih prijedloga.

7.5. Poljoprivredni informacijski sistemi i poljoprivredna statistika

U potpunosti je okončana procedura davanja saglasnosti oba doma Parlamenta Bosne i Hercegovine na Sporazum o zajmu za projekt "Unaprjeđenje otpornosti i konkurentnosti sektora poljoprivrede". Projekt će implementirati nadležna entitetska ministarstva poljoprivrede i nadležne državne institucije.

Sporazumom o zajmu osigurat će se 61,4 miliona eura od čega će po 30.700.000 eura biti alocirano za Republiku Srpsku i Federaciju BiH. Predviđeno je da Federacija BiH i Republika Srpska iz ovih sredstava osiguraju finansiranje u identičnim iznosima od po 1.576.000 eura za namjene jačanja kapaciteta poljoprivrednog informacijskog sistema u korist Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa i Agencije za sigurnost hrane BiH.

Agencija za statistiku BiH je u saradnji sa Federalnim zavodom za statistiku i Zavodom za statistiku Republike Srpske u periodu od 15. do 30. oktobra 2022. godine provela pilot popis poljoprivrede, uz ranije dogovoren uzorak i metodologiju. Probni popis se proveo na uzorku od 200 popisnih krugova od čega u Federaciji BiH 112 popisnih krugova, Republici Srpskoj 78 popisnih krugova i Brčko distriktu BiH 10. Pilot popisom su se testirali upitnici, aplikacije za unos podataka, metodologije za uspostavljanje obuhvata, metodološka uputstva, organizacija rada na terenu, odnosno svi ključni aspekti popisa poljoprivrede. Rezultati Probno popisa poljoprivrede poslužit će za izbor najpogodnijih metodoloških, organizacijskih i tehničkih rješenja za provođenje sveobuhvatnog popisa.

Vijeće ministara BiH je na 57. sjednici održanoj 09.11.2022. godine razmotrilo Prijedlog odluke o formiranju Interresorne radne grupe za pripremu Akcijskog plana za pripremu, provođenje i diseminaciju rezultata popisa poljoprivrede u Bosni i Hercegovini 2021-2024. i Informaciju o potrebi pripreme, provođenja i diseminacije rezultata popisa poljoprivrede u Bosni i Hercegovini 2021-2024, te iste, u skladu s članom 18. stavom (2) Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, nije dobio potrebnu većinu. Imajući u vidu navedeno, kao i kompleksnost realizacije predradnji izvjesno je da će se popis poljoprivrede prolongirati.

Češka razvojna agencija (CzDA), pod okriljem projekta EU4Agri, je pružila tehničku podršku u izradi Nacrta zakona o organizaciji tržišta vina u BiH i izradi tehničke specifikacije za registar vinara, vinogradara i trgovaca vinom. Nacrtom zakona o organizaciji tržišta vina u BiH je predviđeno da nadležne entitetske institucije vode Vinogradarsko-vinarski registar, svaka za svoje područje, te da redovno Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH dostavljaju podatke i informacije iz vinogradarsko-vinarskih registara na svojim područjima, a Ministarstvo vanjske trgovine ove podatke i informacije objedinjuje za nivo Bosne i Hercegovine. Objava tendera i nabavka softvera vinarsko-vinogradarskog registra planirana je za 2023. godinu.

8. SAVJETODAVNE USLUGE U POLJOPRIVREDI

U oblasti pružanja stručnih usluga u oblasti poljoprivrede u Republici Srpskoj je tokom 2022. godine realizirano sljedeće:

- 80 jednodnevnih, 20 praktičnih obuka te tri škole za poljoprivredne proizvođače. Obukama je prisustvovalo 1.999 poljoprivrednih proizvođača;
- 55 zaposlenih u Resoru za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi prisustvovalo je na 41 događaju organiziranom od strane drugih institucija i organizacija;
- postavljeno je i praćeno 19 demo-ogleda različitih sorti/varijanti;
- kontrola kvaliteta mlijeka je izvršena kod 293 poljoprivredna proizvođača, broj grla uključenih u kontrolu je iznosio 2.600, broj uzetih uzoraka za laboratorijsku analizu je iznosio 71.054;
- ažuriranje registara u stočarstvu (uzgajivača kvalitetno priplodne stoke, muških priplodnih grla i evidencija matičnih grla) su vršene kontinuirano tokom godine.

Kada je riječ o realiziranim aktivnostima na kojima se radilo u oblasti savjetodavnog rada u Federaciji BiH u toku 2022. godine izdvajaju se:

- usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim savjetodavnim službama koji je objavljen u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj 25/22;
- izrada radne verzija Srednjoročne strategije pružanja savjetodavnih usluga u poljoprivredi 2023-2029. godina i Akcijskog plana za implementaciju koji su dostavljeni Vladi Federacije BiH na razmatranje i usvajanje. Međutim, Vlada Federacije BiH je utvrdila da

ranije izrađena radna verzija ove Strategije nije ispunila uslove koji su propisani novom Uredbom o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH te je u saradnji sa Federalnim zavodom za programiranje razvoja dogovoreno da se izvrši usklađivanje procesa i procedura izrade ove sektorske strategije sa novom Uredbom. Radi navedenog, pripremljena je i na Vladi Federacije BiH donesena Odluka o izradi i imenovana nova Komisija koja će raditi na realizaciji ove obaveze;

- usvajanje Pravilnika o obuci, stručnom ispitu, certifikatu i Registru poljoprivrednih savjetodavaca („Službene novine Federacije BiH“, broj 79/22);
- izrada Nastavnog programa redovne godišnje obuke poljoprivrednih savjetodavaca za 2022. godinu;
- implementacija Programa rada Javne poljoprivredne savjetodavne službe u Federaciji BiH za 2022. godinu u cjelosti;
- u Registar savjetodavaca je upisano oko 100 savjetodavaca koji su uspješno prošli obuku i dobili certifikat;
- izrada programa po kojemu će raditi javne poljoprivredne savjetodavne službe u Federaciji BiH u 2023. godini.

U organizaciji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i TAIEX uredom iz Brisela u augustu 2022. godine održana je radionica na temu „Jačanje savjetodanih usluga u poljoprivredi“. Radionica je organizirana sa ciljem unaprjeđenja znanja i prakse u pružanju savjetodavnih usluga u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, te razmjene infomacija i iskustava sa stručnjacima iz ove oblasti u zemljama Evropske unije.

9. RIBARSTVO

Prema Izvještaju o napretku BiH za 2022. godinu u oblasti ribarstva, BiH je u ranoj fazi pripremljenosti. Također je navedeno da nije ostvaren napredak u usklađivanju zakonodavstva BiH sa zakonodavstvom Evropske unije. Programi razvoja ribarstva i akvakulture koje je uz tehničku asistenciju izradio EUROFISH upućeni su nadležnim institucijama entiteta i Brčko distrikta BiH kako bi, prema prethodnom dogovoru poštujući usaglašeni „bottom-up“ princip, finalizirali i usvojili u skladu sa zakonskim procedurama. Nakon što nadležne institucije entiteta i Brčko distrikta BiH usvoje ove dokumente pristupilo bi se izradi okvirnog dokumenta za BiH.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je izradilo Nacrt zakona o slatkovodnom ribarstvu koji je utvrdila Vlada Federacije BiH na 337. sjednici održanoj 03.11.2022. godine. Nacrt spomenutog zakona je upućen Parlamentu Federacije BiH na razmatranje i prihvatanje.

U Republici Srpskoj je započela izrada Programa razvoja ribarstva i akvakulture. S tim u vezi, potpisan je Ugovor o provođenju aktivnosti za izradu Programa. Terenska istraživanja su djelimično urađena za određene lokacije (slivna područja rijeka Sava, Ukrina, Bosna i Drina) zbog nepovoljnih vremenskih uslova.

Ukupno je zaključeno 62 ugovora za korištenje ribarskih područja, ukupno je izdato 10.000 godišnjih dozvola za sportski ribolov i 12.500 sedmičnih, dnevnih i mjesečnih dozvola.

Pravni akti koji su doneseni u ovoj oblasti tokom 2022. godine su:

- Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o visini naknade za korištenje ribolovne zone i visini naknade za ribolovne dozvole („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 54/22);
- Pravilnik o programu, načinu i uslovima polaganja ribolovačkog ispita („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 108/22);
- Pravilnik o obliku, sadržaju i obrascu dozvole za ribolov („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 74/22).

U Federaciji BiH je donesen Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obliku i sadržaju obrasca dozvola za sportsko-rekreativni ribolov („Službene novine Federacije BiH“, broj 101/22).

Što se tiče međunarodnih sporazuma, Bosna i Hercegovina nastavlja da saraduje po pitanju morskog ribarstva sa Generalnom komisijom za ribarstvo Mediterana (GFCM) i UN-ovom Organizacijom za hranu i poljoprivredu (FAO). Kao potpisnica Deklaracije Malta MedFish4Ever, neophodno je doprinijeti njenoj efikasnoj provedbi u predstojećem periodu.

10. ORGANSKA PROIZVODNJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Posljednjih decenija u svijetu značajno raste potražnja za zdravstveno sigurnim poljoprivrednim proizvodima, uključujući i proizvode organskog porijekla. Globalni rast potrošnje organskih proizvoda jedan je od ključnih faktora za prelazak iz konvencionalnog na organski sistem proizvodnje.

Nastojanja Evropske komisije su da kroz niz akcija organska proizvodnja do 2030. godine dostigne udio od 25% obradivih površina.

Da bi se povećao broj organskih proizvođača, površina pod organskom proizvodnjom i udio organske proizvodnje u ukupnim obradivim površinama neophodno je raditi na:

- tehnološkom opremanju i razvoju prerađivačkog sektora;
- investicijama usmjerenim na kreiranje brendova i povećanje stepena prerade;
- jačanju konkurentnosti;
- marketingu organskih poljoprivrednih proizvoda sa ciljem povećanja prisutva i prepoznatljivosti na tržištu;
- jačanju izvozne orijentacije;
- jačanju kontrole i certifikacije;
- promociji potrošnje organskih proizvoda;
- većoj informiranosti i povećanju povjerenja potrošača kao i na podršci formiranju grupa sa ciljem smanjenja troškova certifikacije.

Uredba 2018/848 Evropskog parlamenta o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda je stupila na snagu od 1. januara 2022. godine s ciljem da se osigura dalje jačanje povjerenja potrošača u organski sistem Evropske unije i osigura da svi organski proizvodi koji se prodaju u EU budu istog standarda. Cilj Uredbe (EU) 2018/848 je revidirati i ojačati pravila Evropske unije o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda u vezi sa sistemom kontrole, trgovinskim režimom i pravilima proizvodnje. Nastoje se stvoriti jednaki uslovi tržišnog takmičenja za subjekte, uskladiti i pojednostaviti pravila, poboljšati povjerenje potrošača u ekološke proizvode i u ekološki logotip EU.

Uredbom se širi područje primjene postojećeg zakonodavstva o proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (Uredba (EZ) br. 834/2007) da bi se obuhvatili proizvodi usko povezani s

poljoprivredom kao što su pluto, sol, eterična ulja, pamuk ili vuna. Usklađuju se pravila koja se primjenjuju na subjekte u ekološkoj proizvodnji u državama članicama EU-a i zemljama izvan EU-a uvođenjem sistema usklađenosti. Revidiraju se pravila o ekološkoj proizvodnji stoke i uvode pravila za nove vrste kao što su kunići. Uredbom se uvodi novi sistem grupne certifikacije za male poljoprivrednike, čime im se olakšava prelazak na ekološku poljoprivredu. Sistem kontrole ojačan je strožim mjerama predostrožnosti i snažnijim kontrolama lanca snabdijevanja koje se zasnivaju na ocjeni rizika. U načelu se nad subjektima jednom godišnje provode provjere na terenu.

Organska proizvodnja u BiH se sve više razvija i podstiče budžetskim sredstvima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva s ciljem povećanja broja proizvođača koji se bave organskom proizvodnjom, površina za organsku proizvodnju kao i prerađivača organskih proizvoda. Mjere podrške organskim proizvođačima se osiguravaju putem Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela u Republici Srpskoj i Programa novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju u Federaciji BiH.

U Republici Srpskoj Pravilnikom o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela za 2022. godinu propisano je da je minimalna površina za koju se može ostvariti premija za organsku biljnu proizvodnju i proizvodnju u periodu konverzije iznosi 0,1 ha za voćarske i povrtlarske kulture, 100 m² za povrtlarske kulture u zaštićenom prostoru i 0,25 ha za ratarske kulture. Visina premije za organsku biljnu proizvodnju i proizvodnju u periodu konverzije za ratarske kulture iznosi 500 KM/ha, a za voćarske i povrtlarske kulture iznosi 600 KM/ha, dok za povrtlarske kulture u zaštićenom prostoru iznosi 200 KM po 100 m². Što se tiče premija za organsku stočarsku proizvodnju u koju je uključeno i organsko pčelarstvo, visina premije iznosi do 500 KM po uslovnom grlu, odnosno 20 KM po košnici. Maksimalan iznos premije koju jedan korisnik može da ostvari u toku jedne godine za ovu vrstu podsticaja iznosi 40.000 KM. Putem mjere uvođenje standarda kvaliteta i sigurnosti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (dobre poljoprivredne prakse, integralne i organske proizvodnje, uključujući i grupnu certifikaciju) proizvođači koji se bave organskom proizvodnjom imali su pravo na ostvarivanje premije za certifikaciju organske proizvodnje (50% od cijene koštanja certifikata), odnosno 10.000 KM maksimalno po korisniku. Nova mjera u 2022. godini bila je i investicije u organskoj proizvodnji (nabavka mehanizacije i uređaja, opreme za pripremu, pranje, poliranje, čišćenje, sortiranje, kalibriranje, pakovanje i označavanje poljoprivrednih proizvoda, opremu za preradu na poljoprivrednom gazdinstvu, nabavku plastenika i navodnjavanje) u iznosu od 5.000 KM.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske potpisalo je sporazum sa NLB bankom o saradnji, kako bi se kroz zajedničke aktivnosti jačao sektor organske proizvodnje Republike Srpske.

U Republici Srpskoj održan je 2. Dan organske proizvodnje Srpske (juli 2022. godine) i u septembru 2022. godine 2. Organik fest Srpske (Festival organskih proizvoda).

Preko 200 potencijalnih proizvođača prisustvovalo je obukama širom Republike Srpske iz oblasti organske proizvodnje.

U Federaciji BiH se osigurava podrška certifikaciji organske proizvodnje za proizvođače, prerađivače ili sakupljače upisane u Registar klijenata, a koji posjeduju važeći certifikat prema zahtjevima standarda „ISO/IEC 17065 : 2014“. Na osnovu raspodjele sredstava za ovu mjeru je predviđeno izdvajanje od 70.000 KM za 2022. godinu, dok jedan klijent može ostvariti pravo na maksimalan iznos novčane podrške do 10.000 KM. Također, pojedini kantoni i lokalne zajednice imaju podršku za dio troškova za certifikaciju a kroz implementaciju pojedinih

projekata određene mjere za organsku proizvodnju imaju podršku uvećanu za 10% u odnosu na konvencionalnu poljoprivrednu proizvodnju.

U Brčko distriktu BiH, podsticaji su regulirani Pravilnikom o načinu i uslovima za podsticaj u poljoprivrednoj proizvodnji s tim da nije bilo zahtjeva za ostvarivanje prava na podsticajna sredstva na osnovu organske proizvodnje.

Na nivou Bosne i Hercegovine ne postoji regulativa za organsku proizvodnju, s obzirom da ne postoji konsenzus za ovakvu vrstu propisa. Što se tiče entiteta, nadležna entitetska ministarstva poljoprivrede su donijela, ili su u procesu donošenja, zakonskih i podzakonskih akata za organsku proizvodnju, dok Brčko distrikt Bosne i Hercegovine nema uređenu ovu oblast.

Relevantno zakonodavstvo se usklađuje se za zakonodavstvom EU. S tim u vezi, u saradnji sa Stalnom radnom grupom (SWG) za regionalni ruralni razvoj zemalja Jugoistočne Evrope i projektom Dijalog o poljoprivrednoj politici – Zapadni Balkan (APD) u okviru Radne grupe za organsku proizvodnju realiziraju se aktivnosti usklađivanja zakonskih i podzakonskih propisa zemalja Zapadnog Balkana sa Uredbom EU 2018/848. Konkretno, što se tiče Bosne i Hercegovine, kako bi se izradio novi zakonodavni okvir koji regulira organsku proizvodnju, a koji će osigurati provedbu Uredbe 2018/848, osigurana je ekspertska pomoć entitetskim ministarstvima. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske u saradnji sa ekspertima izrađuje novi zakonodavni okvir o organskoj proizvodnji, dok Federalno ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH nisu započeli sa izradom novog zakonodavstva.

11. EVROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SARADNJA

11.1. Primjena Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Dodatnog protokola

Bosna i Hercegovina i Evropska unija, redovno, jednom godišnje, a u skladu sa prethodno usaglašenim rasporedom održavanja sastanaka zajedničkih tijela, organiziraju održavanje sastanaka za nadzor provođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Šesti sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo, uključujući sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarna pitanja između EU i Bosne i Hercegovine održan je 16. juna 2022. Predstavnici Evropske komisije (Komisija) razgovarali su s nadležnim tijelima iz Bosne i Hercegovine o najnovijim dešavanjima u ovim oblastima. Na sastanku je konstatirano da se trgovina poljoprivrednih proizvoda provodi u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju. Bilježi se rast izvoza iz BiH određenih grupa poljoprivrednih proizvoda, ali pokrivenost izvoza uvozom i dalje ide u korist EU. Komisija je ohrabrila Bosnu i Hercegovinu da nastavi sa neophodnim reformama i razvojem sektorskih strategija i zakonodavstva u cijeloj zemlji, te ubrza zakonodavno usklađivanje i koordinaciju u svim ovim oblastima. Nadalje, nakon ponovljenih prijedloga da se uvedu pune carine najpovlaštenije nacije (MFN) na neke kategorije svježeg goveđeg i svinjskog mesa EU, Komisija je naglasila važnost potpunog poštovanja odredbi Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), posebno one u vezi sa trgovinskim ustupcima koje su dale strane.

Bh. strana je upoznala Evropsku komisiju sa iskoracima koji su napravljeni u pogledu izrade Zakona o organizaciji tržišta vina u BiH te pripremama za početak izrade novog strateškog plana za poljoprivredu i ruralni razvoj. Evropska komisija je pozvala na što skorije

usaglašavanje i usvajanje ovih dokumenata i pozdravila povećanje budžetske podrške za poljoprivredu i ruralni razvoj na nadležnim nivoima vlasti u BiH te ukazala na važnost harmonizacije mjera poljoprivredne podrške u cijeloj BiH sa zakonodavstvom EU. Evropska komisija je također pozvala BiH da provede popis poljoprivrede koji je zadnji put u BiH urađen 1960. godine.

Bh. strana je informirala Komisiju da je politika kvaliteta usaglašena sa pravilima EU.

Kada su u pitanju aktivnosti na usklađivanju sa zahtjevima EU u sektorima veterine, sigurnosti hrane i fitosanitarnoj politici, Evropska komisija je izrazila očekivanje da institucije u BiH u narednom periodu pojačaju napore i dalje ojačaju sistem zaštite javnog zdravlja životinja. Što se tiče zdravlja životinja potrebno je jačati službene kontrole, unaprijediti mrežu laboratorija, dodatno poboljšati centralnu bazu podataka za identifikaciju životinja itd. Komisija je ponovila potrebu za daljnjim usklađivanjem zakona o sigurnosti hrane i veterinarstvu sa zakonodavstvom EU.

11.2. Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA)

Za zemlje članice CEFTA 2006 Sporazuma prošla 2022. godina je bila prva postpandemijska godina, kada se nakon jedne krize ušlo u drugu energetska krizu. Isto tako, ukrajinska kriza je poremetila trgovinske lance snabdijevanja, kako u svijetu, tako i u Bosni i Hercegovini. Ono što je Sekretarijat CEFTA-e većinom radio u prošloj godini, to je primjena Akcijskog plana za uspostavljanje regionalnog zajedničkog tržišta, koji je usvojen 2020. godine a u okviru predsjedavanja Republike Moldavije sa sljedećim prioritetima predsjedavanja: provođenje Odluke o olakšavanju trgovine voćem i povrćem, održavanje zelenih koridora, usklađivanje druge stranice veterinarskog sertifikata, povećanje transparentnosti, kao i podrška razvoju i održavanju regionalnih IT sistema (TRACES, Europhyt, RASFF) i osiguranje tačnosti podataka i njihova razmjenu između strana.

Pododborom za poljoprivredu, uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja (CEFTA Subcommittee on Agriculture Including SPS) u 2022. godini predsjedavala je Republika Srbija. U toku predsjedanja održana su dva sastanka Pododbora na kojima su učestvovali predstavnici svih CEFTA strana, Albanije, Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Moldavije, Crne Gore, Srbije i Kosova*. Učestvovali su i predstavnici CEFTA Sekretarijata i Evropske komisije. Na sastancima se diskutovalo o više tema sa fokusom na implementaciju Odluke o olakšavanju trgovine voćem i povrćem, usklađivanju radnog vremena i Nacrtu odluke o smanjenju troškova trgovine. Važno je istaći da je u toku prethodne godine pokrenuta saradnja sa FAO Kancelarijom u Budimpešti u kontekstu pružanja podrške u pripremi modela izvještavanja o mjerama podrške u poljoprivredi u sklopu cjelokupnog paketa transparentnosti.

Također, na sastanku se raspravljalo o tekućim aktivnostima kao i planiranom usvajanju nacrtu odluka:

- Nacrt odluke o izmjenama i dopunama Odluke br. 1/2015 o osnivanju tijela CEFTA (osnivanje Veterinarske radne grupe);
- Nacrt odluke o utvrđivanju usaglašanih pravila za zdravstvene certifikate i veterinarske zdravstvene potvrde za određenu robu namijenjenu za ljudsku ishranu za trgovinu između članica CEFTA-e;
- Nacrt odluke o objektima u dijelovima ovlaštenim za trgovinu između CEFTA strana.

Kada je u pitanju jačanje paketa transparentnosti, odnosno ažuriranje SPS baze podataka koja je dio paketa, u prošloj godini je predstavljen rad softvera baze podataka, kao i manualni priručnik sa detaljima o načinu korištenja baze za sve CEFTA strane.

SPS baza podataka je puštena u funkciju i dostupna je široj javnosti. Dostavljanje potrebnih dokumenata i legislativa neophodnih za ažuriranje SPS baze podataka će ostati u fokusu strana u 2023. godini s ciljem poboljšanja kvaliteta informacija dostupnih u nadograđenoj SPS bazi podataka a samim tim i cjelokupnog paketa transparentnosti.

CEFTA strukturama u 2023. godini predsjedavat će Crna Gora, te će se uložiti dodatni naponi kako bi se unaprijedila regionalna trgovinske saradnja između članica CEFTA sporazuma i poboljšali dobrosusjedski odnosi. Plan razvoja, kao i načini za prevazilaženje izazova i pronalaženje rješenja koja će važiti na cijelom tržištu CEFTA-e stoji u postepenom usaglašavanju sa zakonodavstvom i politikom EU svih CEFTA strana.

Izvještaj sa specijalnog sastanka CEFTA Zajedničkog odbora Sporazuma o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini (CEFTA 2006 Sporazum) usvojen je na 56. redovnoj sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, 26.10.2022. godine. Također, Vijeće ministara BiH je na istoj sjednici donijelo Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o uspostavljanju radnih grupa unutar formiranih CEFTA pododbora, između ostalog usvojena je i Odluka o uspostavljanju radne grupe za poljoprivredu, uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja Sporazuma CEFTA 2006 koja je prvobitno objavljena u „Službenom glasniku BiH“, broj 62/19.

11.3. Međunarodni sporazum o maslinovom ulju i stonim maslinama iz 2015. godine

IOC (International Olive Council) je jedina organizacija koja se na svjetskom nivou bavi maslinovim uljem i maslinama. Standardi IOC-a su prihvaćeni od Evropske komisije i uvršteni u regulative Evropske unije. U kontekstu pripreme za pristupanje BiH Evropskoj uniji, članstvo u Međunarodnom vijeću za masline (IOC) je dodatni benefit u ispunjavanju obaveza u procesu evropskih integracija. Potpisivanjem ovog sporazuma i pristupanjem Međunarodnom vijeću za masline (IOC) se nastoji osigurati usklađivanje zakonodavstva o maslinovim uljima, uljima od maslinovih komina i stolnim maslinama, kako bi se izbjegle trgovinske prepreke, udovoljavanje međunarodnim standardima te usvajanje novih znanja o sastavu i karakteristikama maslina. Također, promovira se kvalitet i kontrola proizvoda, međunarodna trgovina i njen razvoj te zaštita potrošača i suzbijanje prevare i obmana.

S tim u vezi, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je pokrenulo proceduru pristupanja BiH Međunarodnom vijeću za masline te je prijedlog osnova za pristupanje u članstvo uputilo Vijeću ministra Bosne i Hercegovine koji je na 57. sjednici održanoj 09.11.2022. godine utvrdilo prijedlog osnova za pristupanje Bosne i Hercegovine u članstvo Međunarodnog vijeća za masline. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je potom Prijedlog osnova dostavilo Predsjedništvu Bosne i Hercegovine radi donošenja odluke o pristupanju i ovlasti ministra vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine da potpiše instrument o pristupanju Bosne i Hercegovine u članstvo Međunarodnog vijeća za masline.

Na 3. redovnoj sjednici Predsjedništva BiH održanoj 22.02.2023. godine, Predsjedništvo BiH je donijelo Odluku o pristupanju BiH ovoj organizaciji i ovlastilo ministra vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH da potpiše i deponuje instrument o pristupanju.

12. SIGURNOST HRANE

U okviru ovog poglavlja predstavljene su najznačajnije realizirane aktivnosti koje su nadležne institucije u BiH provodile u oblasti sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike.

Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Agencija) je u cilju pružanja naučnih savjeta, te naučne i tehničke pomoći pripremila i izradila četiri procjene rizika porijeklom iz hrane koje su namijenjene predstavnicima nadležnih inspeksijskih organa za preduzimanje odgovarajućih mjera u predmetnoj oblasti i to:

- Diflubenzuron u uzorku kruške (RA-1),
- Propamocarb u uzorku jagode (RA-2),
- Aflatoxin u mlijeka (RA-3) i Kadmij u krompiru (RA-4).

EU RASFF sistem (EU Rapid Alert System for Food and Feed) - Agencija je tokom 2022. godine zaprimila 35 EU RASFF obavijesti o rizicima porijeklom iz hrane/materijala u kontaktu sa hranom. Izvršena je evaluacija obavijesti, pripremanje i dostavljanje obavijesti nadležnim organima u bh. sistemu. Agencija je nadležnoj službi EC „SANTE RASFF“, tokom 2022. godine, dostavljala i izvještaje o preduzetim mjerama nadležnih organa u BiH, uzimajući u obzir povratne informacije inspeksijskih organa. Povratne informacije trećih zemalja, Evropska komisija čini dostupnim svim članicama EU RASFF mreže. Kontakt tačke trećih zemalja, imaju pristup RASFF WINDOW aplikaciji i informacijama koje ih se isključivo tiču. Obavijesti izvan EU RASFF sistema - Agencija je zaprimila ukupno četiri obavijesti izvan EU RASFF sistema koje su na daljnje postupanje i preduzimanje odgovarajućih mjera dostavljene nadležnim organima entiteta.

WHO/FAO INFOSAN (International Food Safety Authorities Network) mreža - Od INFOSAN Sekretarijata, tokom 2022. godine, zaprimljene su tri hitne INFOSAN obavijesti, te su dostavljene povratne informacije o preduzetim mjerama u BiH.

Monitoring hrane - U saradnji sa nadležnim organima BiH i entiteta pripremljen je i proveden Program praćenja (monitoring) ostataka pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla u 2022. godini. Ukupno je uzorkovano 184 uzoraka hrane, te su izvršene analize na prisustvo 192 aktivne materije. Od ukupno 184 analiziranih uzoraka, 100 (54,3%) uzoraka nije sadržavalo ostatke pesticida na nivou kvantifikacije, 82 uzorka (44,6%) su sadržavala ostatke pesticida u/iznad nivoa kvantifikacije, u granicama mjerne nesigurnosti. Dva, odnosno (1,1%), uzorka su bila neodgovarajuća.

Saradnja sa laboratorijama - Agencija je i u 2022. godini nastavila saradnju sa laboratorijama za kontrolu hrane u BiH. Na osnovu trenutno obrađenih podataka o laboratorijskim analizama, u BiH je uzorkovano 17.925 uzoraka hrane, od čega je neodgovarajućih bilo 583 ili 3,25% uzoraka. Na području BiH u 2022. godini je registrirano ukupno 275 slučajeve obolijevanja gdje je hrana potvrđena kao uzrok/put prenosa. Trenutno nisu registrirana obolijevanja u epidemijskoj formi.

Registri – u skladu sa odredbama propisa o hrani Agencija vodi više registara, koji su tokom izvještajnog perioda redovno ažurirani.

Međunarodna saradnja - Saradnja sa Evropskom agencijom za sigurnost hrane (EFSA) - U izvještajnom periodu potpisane su izmjene Ugovora o međusobnoj saradnji između Evropske agencije za sigurnost hrane (EFSA) te je isti produžen do 31.05.2023. godine. U skladu sa

ugovornim odredbama, eksperti iz BiH su i u 2022. godini redovno učestvovali u radu i na sastancima radnih tijela EFSA-e (Savjetodavno vijeće, Mreža kontakt tačaka, naučne mreže iz oblasti pesticida, kontaminanata, genetski modificiranih organizama, dobrobiti i zdravlja životinja, rezidua veterinarskih lijekova, antimikrobne rezistencije i komunikacije rizika). Agencija je, kao kontakt tačka EFSA-e, u izvještajnom periodu koordinirala unos podataka iz BiH o ostacima pesticida, ostacima veterinarsko-medicinskih proizvoda, zoonozama, epidemijama uzrokovanim hranom i BSE (bovine spongiform encephalopathy/TSE transmissible spongiform encephalopathies) za 2022. godinu u EFSA DCF (Data Collection framework).

Better training for safer food – U okviru treninga pod nazivom „Better training for safer food“ ukupno je održano 18 treninga na kojima je učestvovalo 24 predstavnika iz BiH.

IPA 2018 - U izvještajnom periodu nastavljene su aktivnosti u okviru Twinning projekta: „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju sa pravnom stečevinom EU u sektoru sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini“ - U toku 2022. godine, u okviru Projekta, ukupno je održano 39 ekspertskih misija koje su za cilj imale poboljšanje sigurnosti i kvaliteta hrane kroz provođenje naprednih nivoa politika o sigurnosti hrane i propisa usklađenih s pravnom stečevinom EU.

Saradnja sa USAID projektom Razvoj održivog turizma u Bosni i Hercegovini (Turizam) - Kako bi podržala proizvođače čiji prehrambeni proizvodi imaju potencijal za sticanje jedne od registriranih oznaka porijekla, Agencija je, uz podršku USAID-ovog projekta pripremila „Vodič za dobijanje oznaka geografskog porijekla i tradicionalnih specijaliteta hrane u Bosni i Hercegovini“, kao i „Informativni letak o zaštiti proizvoda“. Ovi materijali namijenjeni su svim proizvođačima i prerađivačima hrane u BiH koji žele zaštititi oznaku porijekla, oznaku geografskog porijekla ili oznaku garantirano tradicionalnog specijaliteta za svoje prehrambene proizvode.

Saradnja sa Food and Agriculture Organization (FAO) - U okviru projekta "Jačanje administrativnog sistema za upravljanje i podršku oznakama zaštite geografskog porijekla (TCP/BIH/3801)", održano je više treninga o praktičnim alatima za pripremu i procjenu GI (geografska oznaka) specifikacija i izradu plana interne kontrole. Također, kao izlazni rezultat projekta je knjiga za promoviranje kvaliteta proizvoda sa geografskim porijeklom i proizvoda sa potencijalom geografskih oznaka u Bosni i Hercegovini „Tradicionalni prehrambeni proizvodi Bosne i Hercegovine i potencijal geografskih oznaka" i „Vodič za praktičare koji pojašnjava neophodne korake za uključivanje lokalnih proizvoda u nacionalni i EU registar geografskih oznaka, kao i za kontrolu i dokazivanje falsificiranja i prevare“.

Projekt Češke razvojne agencije - održane su tri obuke koje su za cilj imale dodatno usavršavanje osoblja laboratorija za kontrolu hrane, od kojih su dvije organizirane u BiH, a jedna u Pragu u Republici Češkoj. U okviru projekta održana je i promocija jednog od ciljeva razvojne saradnje u BiH, kojim se posebno doprinosi procesu integracije BiH u EU, a to je „Sigurnija hrana: odgovorna poljoprivreda, veterinarske i fitosanitarne laboratorije i inspektorati“.

Agricultural Competitiveness and Institutional Strengthening Project (ACIS) – U okviru ovog projekta je planirano završavanje informatičke opreme, kao i nadogradnja Informacijskog sistema sigurnosti hrane (FSIS) sa akcentom na procjenu i komunikaciju rizika.

Propisi o hrani - Na prijedlog Agencije u saradnji s nadležnim organima entiteta, Vijeće ministara BiH donijelo je jedan propis i to: Odluka o izmjenama Odluke o imenovanju članova Vijeća za genetski modificirane organizme („Službeni glasnik BiH“, broj 60/22).

Oblast genetski modificiranih organizama - Vijeće za genetski modificirane organizme (u daljnjem tekstu: Vijeće za GMO) u izvještajnom periodu održalo je ukupno sedam sjednica. Usvojen je Izvještaj o radu Vijeća za GMO za period 01.01.-31.12.2021. godine. Donesena su 22 mišljenja po zahtjevu subjekta u poslovanju sa hranom za životinje za izdavanje rješenja o odobrenju za stavljanje na tržište BiH genetski modificirane hrane za životinje i tri mišljenja po zahtjevu subjekta u poslovanju sa hranom za životinje za izdavanje rješenja za obnovu odobrenja za stavljanje na tržište BiH genetski modificirane hrane za životinje. Agencija je na osnovu navedenih mišljenja donijela 2 rješenja o odobrenju za stavljanje na tržište BiH genetski modificirane hrane za životinje i tri rješenja o obnovi rješenja. Vijeće za GMO je također dalo i jedno stručno mišljenje nadležnim organima i zainteresiranim stranama. Završene su aktivnosti na izradi brošure „Genetski modificirani organizmi u Bosni i Hercegovini“ koja je objavljena na službenoj web stranici Agencije.

Komisija za priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda u Bosni i Hercegovini - Komisija je u izvještajnom periodu, nakon razmatranja, okončala 22 predmeta za priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda i donijela mišljenja o navedenim predmetima. U skladu sa mišljenjima, Agencija je donijela rješenja o priznavanju prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda. Sve priznate vode upisane su u Registar Agencije. Ažurirana je Lista priznatih prirodnih mineralnih voda i prirodnih izvorskih voda u Bosni i Hercegovini kao i Popis stonih voda u Bosni i Hercegovini, („Službeni glasnik BiH“, broj 21/22 i web stranica Agencije www.fsa.gov.ba). U cilju praćenja sigurnosti i kvaliteta prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda kako prilikom uvoza tako i prisutnih na tržištu Bosne i Hercegovine, Agencija je svim nadležnim inspeksijskim organima poslala obavijest o objavljivanju ažuriranih listi u Službenom glasniku BiH. Agencija je dostavila nadležnim inspeksijskim organima preporuku za praćenje stanja u oblasti prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda.

Komisija za registraciju oznaka porijekla, oznaka geografskog porijekla i dodjelu oznaka garantirano tradicionalnog specijaliteta prehrambenih proizvoda u Bosni i Hercegovini - U izvještajnom periodu, Vijeće ministara BiH usvojilo je Izvještaj o radu Komisije za registraciju oznaka porijekla, oznaka geografskog porijekla i dodjelu oznaka garantirano tradicionalnog specijaliteta prehrambenih proizvoda u Bosni i Hercegovini za 2021. godinu.

Upravni odbor Agencije je održao 12 sjednica na kojima je razmatran i usvojen Pravilnik o čaju, biljnom čaju, voćnom čaju i instant čaju. Također, usvojen je Program rada Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine za 2023. godinu, te razmatrano i primljeno k znanju više informacija iz djelokruga rada Agencije.

Mreža organizacija u području sigurnosti hrane i hrane za životinje - U skladu sa „Odlukom o uspostavljanju Mreže organizacija u području sigurnosti hrane za životinje“, a na osnovu prijave na javni poziv Agencije, formirana je Mreža organizacija u području sigurnosti hrane i hrane za životinje kojoj je pristupilo 17 instituta, zavoda i fakulteta. Putem mreže se redovno distribuiraju različiti materijali koje producira EFSA (The European Food Safety Authority), FAO (Food and Agriculture Organization), WHO (World Health Organization) te druga tijela i organizacije koje se bave sigurnošću hrane.

Baza eksperata Agencije - Zadaci Agencije obuhvataju i pružanje: naučnih savjeta te naučne i tehničke pomoći vezano uz ljudsku prehranu u vezi sa zakonodavstvom u BiH, kao i pomoći u komunikaciji vezano uz pitanja prehrane u okviru programa zdravstvene zaštite u BiH; naučnih mišljenja o drugim pitanjima vezanima uz zdravlje i dobrobit životinja i zdravlje bilja; naučnih mišljenja o proizvodima, uključujući hranu i hranu za životinje vezano uz genetski modificirane organizme. Imajući u vidu da je za realizaciju naprijed navedenih zadataka Agencije neophodno uključiti akademsku zajednicu i ostale nezavisne eksperte, u tu svrhu Agencija je formirala bazu eksperata, koja se redovno ažurira i u kojoj su do sada prijavljena 123 eksperta iz područja sigurnosti hrane. Agencija eksperte angažuje po potrebi.

Odgovori na upite vezano za implementaciju propisa iz oblasti sigurnosti hrane - U izvještajnom periodu pripremljeno je 178 odgovora na upite subjekata u poslovanju s hranom, nadležnih organa svih nivoa vlasti i ostalih zainteresiranih strana, a koji su se odnosili na implementaciju propisa iz oblasti sigurnosti hrane.

13. ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA

Uz podršku Twinning projekta IPA 2018 „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju sa pravnom stečevinom Unije u fitosanitarnom sektoru u BiH“, Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja je izradila Nacrt zakona o zdravlju bilja u skladu sa Regulativom EU 2016/2031 i isti je prosljeđen Evropskoj komisiji na mišljenje. Nadalje, kroz spomenuti projekt radilo se i na Nacrtu zakona o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja u BiH, te setu nacrtu pravilnika kako slijedi:

- Pravilnik o stavljanju u promet, priznavanju i upisu čuvanih i amaterskih sorti u Sortnu listu u Bosni i Hercegovini;
- Pravilnik o certificiranju sjemena žita u BiH;
- Pravilnik o čuvanju standardnih uzoraka sjemena;
- Pravilnik o troškovima u postupcima priznavanja sorti, službenog potvrđivanja i zaštiti prava oplemenjivača;
- Pravilnik o uslovima u pogledu stručne, prostorne i tehničke osposobljenosti laboratorija;
- Pravilnik o uzorkovanju i ispitivanju kvaliteta sjemena poljoprivrednog bilja u BiH;
- Pravilnik o korištenju farmerovog sjemena;
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenju registra u obavljanju poslova zaštite sorti prava oplemenjivača u BiH .

Po preporuci projekta pravilnici su upućeni članovima radne grupe na konsultacije.

Spisak aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH
Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja (u daljnjem tekstu: Uprava) redovno usklađuje spisak aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 24/22, 46/22, 72/22 i 4/23) u skladu sa izmjenama i dopunama spiska u EU i od velikog su značaja u procesu registracije i stavljanja u promet fitofarmaceutskih sredstava u BiH.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske redovno donosi i usklađuje Rješenje o utvrđivanju Liste odobrenih aktivnih supstanci i osnovnih supstanci („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 55/22) sa izmjenama i dopunama i objavljuje ga na sajtu ministarstva.

Na osnovu obaveza koje proizilaze iz Zakona o zaštiti zdravlja bilja („Službeni glasnik BiH“, broj 23/03) inspektorati entiteta i Brčko distrikta BiH dostavljaju Upravi izvještaje, odnosno podatke o broju pregledanih pošiljaka, vrsti robe (bilje ili fitofarmaceutska sredstva ili mineralno đubrivo), količinama pregledanih roba i preduzetim inspekcijskim mjerama za robe koje podliježu obaveznoj fitosanitarnoj kontroli pri uvozu u BiH. Podaci se dostavljaju u usaglašenoj Excel tabeli na mjesečnom nivou za svaki granični prelaz posebno. Uprava objedinjava podatke i sačinjava izvještaje na mjesečnom, šestomjesečnom i godišnjem nivou. Objedinjene podatke Uprava koristiti za vlastite službene potrebe i dostavlja ih objedinjene inspektoratima entiteta i Brčko distrikta BiH.

Pored gore navedenih izvještaja, inspektorati entiteta i Brčko distrikta BiH dostavljaju Upravi i izvještaje i podatke o drugim provedenim aktivnostima iz nadležnosti fitosanitarne inspekcije u unutrašnjem inspekcijskom nadzoru.

Projekti u fitosanitarnoj oblasti:

1. Projekt sa Češkom razvojnom agencijom „Unaprjeđenje sigurnosti hrane u BiH“ u dijelu „Podrška uspostavljanju funkcionalnog sistema kontrole pesticida i đubriva te integralne zaštite bilja (Integrated Pest Management - IPM) - 36 mjeseci (2018-2021). Projekat je produžen do kraja 2023. godine. Uključeni su svi nadležni organi i institucije u oblasti fitofarmaceutskih sredstava i mineralnih đubriva.
2. Twinning projekt IPA 2018 „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju s pravom stečevinom Unije u fitosanitarnom sektoru u BiH“ - nastavljene aktivnosti u trećoj godini implementacije.

Od zakonodavnih aktivnosti u 2022. godini donesen je Program posebnog nadzora (sistemske kontrole) karantinskih štetnih organizama na krompiru u BiH za 2022. godinu.

Podzakonski akti koji su doneseni u Republici Srpskoj u oblasti zaštite zdravlja bilja su:

- Program posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru u Republici Srpskoj u 2022. godini, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 27/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskog štetnog organizma *Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow et al. - prouzrokovača bakteriozne plamenjače jabučastih voćaka na području Republike Srpske u 2022. godini, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Candidatus Liberibacter solanacearum* (Lieferting et al.) - prouzrokovača zebrastog čipsa krompira na području Republike Srpske u 2022. godini, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskog štetnog organizma *Monilinia fructicola* (Winter) Honey - prouzrokovača američke smeđe truleži plodova jabučastih i koštičavih voćaka na području Republike Srpske u 2022. godini, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 45/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Xylophilus ampelinus* (Panagopoulos) Willems et al. - prouzrokovača bakteriozne plamenjače vinove loze na području Republike Srpske u 2022. godini, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Acidovorax citrulli* (Schaad et al.) - prouzrokovača bakteriozne mrljivosti plodova lubenice na području Republike Srpske u 2022. godini, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 31/22);

- Program posebnog nadzora nad prisustvom *Phytophthora fragariae* var. *rubi* - prouzrokovača fitoftoroze maline na području Republike Srpske u 2022. godini, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Alternaria mali* Roberts - prouzrokovača alternarijske pjegavosti jabuke na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnih organizama (*Impatiens necrotic spot tospovirus*, *Pepino mosaic virus* i *Tomato yellow leaf curl virus*) na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 46/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Xylella fastidiosa* Wells et al. - prouzrokovača Pirsove bolesti na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 31/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnih organizama u registriranim rasadnicima u Republici Srpskoj u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 46/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom *Tomato spotted wilt virus*, *TSWV* u Republici Srpskoj u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 39/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Grapevine flavescence dorée phytoplasma*, *FD* u Republici Srpskoj u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom štetnog organizma *Candidatus Phytoplasma solani* (*Stolbur phytoplasma*) u Republici Srpskoj u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom štetnih insekata u biljnoj proizvodnji na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 31/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom *Tomato brown rugose fruit virus*, *ToBRFV* u Republici Srpskoj u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskog štetnog organizma *Phytophthora ramorum* Werres, *De Cock & Man in 't Veld* sp. nov. – prouzrokovača iznenadnog uginuća i sušenja drvenastih biljaka na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskih štetnih organizama *Geosmithia morbida* Kolarik et al. - prouzrokovača raka oraha i vektora *Pityophthorus juglandis* Blackman - orahovog potkornjaka na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae* Takikawa et al. - prouzrokovača bakteriološkog raka *Actinidia* spp. na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom nematoda u biljnoj proizvodnji u Republici Srpskoj u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 31/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom virusa na *Rubus* spp. u Republici Srpskoj u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 31/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom *Pantoea stewartii* subsp. *stewartii* - prouzrokovač bakteriološke uvelosti kukuruza na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom *Blueberry leaf mottle virus*, *BLMoV* na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/22);

- Program posebnog nadzora nad prisustvom *American plum line pattern virus, APLPV* na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnih organizama na koštičavim voćkama na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 45/22);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnih organizama (*Little cherry virus-1, Little cherry virus-2, Cherry necrotic rusty mottle virus, Cherry green ring mottle virus i Cherry mottle leaf virus*) na području Republike Srpske u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 46/22);
- Pravilnik o polaganju stručnog ispita za dobijanje dozvole za pružanje usluga iz oblasti sredstava za zaštitu bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 39/22);
- Pravilnik o uslovima za promet i primjenu naročito opasnih sredstava za zaštitu bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 27/22);
- Program monitoringa ostataka sredstava za zaštitu bilja za 2022. godinu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/22);
- Rješenje o utvrđivanju Liste odobrenih aktivnih supstanci i osnovnih supstanci („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 55/22);
- Rješenje o utvrđivanju Liste registriranih sredstava za zaštitu bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 89/22);
- Pravilnik o sadržini i obrascu zahtjeva za registraciju sredstava za zaštitu bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 119/22);
- Pravilnik o tehničkim uslovima za rad sistema protivgradne zaštite („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 23/22);
- Pravilnik o načinu i uslovima korištenja sredstava za sufinansiranje JU Poljoprivredni institut Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 45/22);
- Rješenje o utvrđivanju Spiska ovlaštenih laboratorija koje organiziraju i provode poslove od javnog interesa u oblasti dijagnostike štetnih organizama i zaštite zdravlja bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/22);
- Pravilnik o minimalno-tehničkim uslovima za obavljanje djelatnosti obrade duhana, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 09/22); i
- Pravilnik o minimalno-tehničkim, prostornim i drugim uslovima za proizvodnju duhana („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 09/22).

U Federaciji BiH je donesena Uredba o postupku izdavanja saglasnosti za uvoz i odobrenje za unutrašnji promet fitofarmaceutskih sredstava, objavljena u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj 41/22.

14. VETERINARSTVO

U toku 2022. godine nastavljene su aktivnosti po pitanju izrade i donošenja propisa u oblasti veterinarstva te su u „Službenom glasniku BiH“ objavljeni sljedeći propisi koje je pripremila Kancelarija za veterinarstvo u saradnji sa nadležnim tijelima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine:

- Program mjera zdravstvene zaštite životinja i njihovog provođenja u 2022. godini („Službeni glasnik BiH“, broj 35/22 od 31.5.2022.);

- Uputa o provođenju plana praćenja i kontrole rezidua za 2022. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 44/22 od 5.7.2022.);
- Odluka o izmjenama Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu („Službeni glasnik BiH“, broj 68/22 od 11.10.2022.); i
- Pravilnik o maksimalno dozvoljenim količinama farmakološki aktivnih supstanci u proizvodima životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, broj 84/22 od 26.12.2022).

Propisi koji su doneseni u Republici Srpskoj u toku 2022. godine su:

- Program mjera zdravstvene zaštite životinja u Republici Srpskoj u 2022. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 35/22);
- Pravilnik o registraciji, odnosno odobravanju objekata za proizvodnju i promet hrane životinjskog porijekla i vođenju registra („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 92/22);
- Pravilnik o posebnim pravilima higijene hrane životinjskog porijekla („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 37/22);
- Pravilnik o posebnim uslovima za objekte u poslovanju sa hranom životinjskog porijekla koji se odobravaju pod posebnim uslovima („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 86/22);
- Odluka o davanju saglasnosti na raspored sredstava - subvencije nefinansijskim subjektima u oblasti veterinarstva („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 14/22);
- Odluka o davanju saglasnosti na raspored sredstava (grant) („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 14/22);
- Odluka o davanju saglasnosti na raspored sredstava Fonda za sprečavanje zaraznih bolesti („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 14/22);
- Odluka o davanju saglasnosti na plan utroška sredstava (grant) („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 41/22);
- Odluka o davanju saglasnosti na plan utroška sredstava (grant) („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 78/22);
- Odluka o davanju saglasnosti na plan utroška sredstava (grant) („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 118/22);
- Odluka o davanju saglasnosti na plan utroška sredstava (subvencije u veterinarstvu) („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 70/22);
- Odluka o davanju saglasnosti na plan utroška sredstava (subvencije u veterinarstvu), („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 118/22);
- Program nadzora nad klasičnom i afričkom kugom svinja kod domaćih i divljih svinja u Republici Srpskoj u 2022. godini, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 98/22);
- Pravilnik o uslovima za proizvodnju i upotrebu nusproizvoda kao organskih đubriva i poboljšivača zemljišta, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 90/22);
- Pravilnik o izmjenama i dopuni Pravilnika o mikrobiološkim kriterijima za hranu životinjskog porijekla, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 30/22);
- Uredba o izmjeni i dopuni Uredbe o visini i načinu naplate naknade za izdavanje uvjerenja i potvrda o veterinarsko-zdravstvenoj ispravnosti („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 71/22 i 97/22); i
- Pravilnik o uslovima za rad sabirnog centra, stočne pijace i dogona, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 46/22).

Od propisa koji su doneseni u oblasti veterinarstva u Federaciji BiH tokom 2022. godine su:

- Odluka o usvajanju programa utroška sredstava s kriterijima raspodjele sredstava "Subvencije privatnim preduzećima i preduzetnicima - Podsticaj za veterinarstvo"

utvrđenog budžetom Federacije Bosne i Hercegovine za 2022. godinu („Službene novine Federacije BiH“, br. 44/22); i

- Uputstvo o provođenju mjera za otklanjanje i sprječavanje zaraznih i parazitnih bolesti životinja za 2022. godinu („Službene novine Federacije BiH“, broj 55/22).

Zdravlje i dobrobiti životinja - Nastavljene su aktivnosti na implementaciji Twinning projekta „EU podrška izgradnji kapaciteta i postepenom približavanju pravnoj stečevini u sektoru za veterinarstvo u BiH“ kojim je planirana evaluacija statusa legislative iz oblasti zdravlja životinja, uključujući usklađivanje sa novom EU legislativom (Zakon o zdravlju životinja), reviziju legislative u oblasti dobrobiti životinja, te nastavak aktivnosti vezano za nusproizvode životinjskog porijekla. U saradnji sa drugim Twinning projektima planirano je usaglašavanje legislative u oblasti službenih kontrola. Kroz implementaciju ovog projekta nastavljene su aktivnosti na reformi kontrole zdravlja životinja i njegovog daljeg približavanja standardima EU.

Situacija za pojedine bolesti u toku 2022. godine je navedena kako slijedi:

Bruceloza - Provedena je opsežnija vakcinacija malih preživara protiv bruceloze kojom su obuhvaćene životinje starosne dobi od tri do šest mjeseci, kao i sve one životinje koje u prethodnom periodu nisu vakcinirane uslijed nedostatka vakcina. Nadalje, u sklopu Twinning projekta planiran je i izrađen novi višegodišnji program za kontrolu bruceloze kod malih preživara. Prilikom pripreme novog višegodišnjeg programa u obzir su uzeti svi podaci o statusu i realizaciji propisanih mjera, uključujući i kašnjenja, odnosno nizak stepen implementacije u toku 2020. i 2021. godine, kao i jedan od najvećih nedostataka u implementaciji ove mjere, izostanak sredstava za kontinuirano provođenje vakcinacije. Kada je u pitanju bruceloza goveda, Kancelarija za veterinarstvo BiH je u saradnji sa nadležnim entitetskim tijelima osigurala nastavak monitoringa kod goveda starijih od 12 mjeseci.

U Republici Srpskoj je u okviru provođenja višegodišnjeg „Programa kontrole i iskrojenjivanje bruceloze malih preživara 2022-2027“ tokom 2022. godine vakcinirano 181.618 malih preživara od čega 146.318 starosti od tri do šest mjeseci i 35.300 starijih od šest mjeseci.

Bjesnilo - Provedena je samo jedna kampanja oralne vakcinacije lisica u proljeće 2022. godine, a također je provedena i kampanja postvakcinalnog monitoringa uspješnosti vakcinacije na svim lovištima u Bosni i Hercegovini.

Afrička svinjska kuga/ Klasična svinjska kuga - U sklopu Twinning projekta izrađen je program za nadzor KSK (klasična svinjska kuga) i ASK (afrička svinjska kuga), s tim da je još ranije i to u 2021. godini započela implementacija jedinstvenog sistema označavanja svinja.

Visoko patogeno influenca ptica (VPIP) - Nadzor nad visoko patogenom influencom ptica je aktivno proveden na rizičnim područjima u Bosni i Hercegovini i nije bilo prijavljenih pozitivnih slučajeva u 2022. godini.

Kada je riječ o zaštiti zdravlja životinja u Republici Srpskoj tokom 2022. godine mjere koje su se provodile odnosile su se na preventivnu vakcinaciju životinja protiv antraksa koja je provedena na 68.013 životinja. Nije bilo pojave infektivne anemije kopitara iako je prema Programu suzbijanja i iskorjenjivanja infektivne anemije kopitara u Republici Srpskoj bilo

planirano vađenje krvi u općinama Mrkonjić Grad i grada Gradiška, međutim nisu zaprimljeni zahtjevi za postupanje.

U cilju sprečavanja pojave zaraznih bolesti životinja i suzbijanja kretanja bolesti donesen je Pravilnik o uslovima i načinu raspodjele sredstava – subvencije nefinansijskim subjektima u oblasti veterinarstva za 2022. godinu („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 27/22 i 62/22). Sa pozicije subvencije nefinansijskim subjektima u oblasti veterinarstva finansiraju se:

- održavanje referentnosti veterinarske laboratorije; i
- provođenje veterinarsko-epidemioloških izviđanja u svrhu analize epidemiološke situacije i davanja preporuka u cilju sprečavanja, kontrole i iskorjenjivanja bolesti, naročito kad su u pitanju zoonoze, odnosno bolesti zajedničke za ljude i životinje.

Nadalje, donesena je Odluka o davanju saglasnosti na raspored sredstava - subvencija nefinansijskim subjektima u oblasti veterinarstva. Data su sredstava u iznosu od 300,00 KM za održavanje referentnosti veterinarske laboratorije i provođenje veterinarsko-epidemioloških izviđanja u svrhu analize epidemiološke situacije i davanja preporuka u cilju sprječavanja, kontrole i iskorjenjivanja bolesti, naročito kad su u pitanju zoonoze, odnosno bolesti zajedničke za ljude i životinje. Za navedeno su zaprimljena i odobrena 4 zahtjeva.

Za postupak akreditacije laboratorijskih metoda u dijagnostici zaraznih bolesti donesen je Pravilnik o načinu i uslovima korištenja sredstava za sufinansiranje JU Veterinarski institut Republike Srpske „Dr Vaso Butozan“ Banja Luka za 2022. godinu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 27/22). Nadalje, donesena je Odluka o davanju saglasnosti za utrošak sredstava. Isplaćeno je 539.503,59 KM za pet zahtjeva i izdato pet rješenja za dijagnostički materijal, potrošni materijal i druge neophodne ingredijencije koje osiguravaju spremnost laboratorije za dijagnostiku zaraznih bolesti i zoonoza, kao i nabavku rezervnih dijelova opreme u laboratorijama.

Odlukom o davanju saglasnosti na raspored sredstava na poziciji naknada štete za životinje koje su ubijene u dijagnostičke svrhe, životinje koje su uginule neposredno prije prijave i tokom trajanja zarazne bolesti, životinje koje su ubijene u cilju suzbijanja zarazne bolesti, odnosno koje su neškodljivo uklonjene (ubijene ili zaklane) prilikom realizacije mjera na suzbijanju naročito opasnih zaraznih bolesti i zoonoza odobreno je 195,000.00 KM. Također, donesen je Pravilnik o uslovima za ostvarivanje prava na naknadu štete („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 49/20, 48/21 i 89/22). U skladu sa Pravilnikom u 2022. godini zaprimljeno je i odobreno 73 zahtjeva i to za naknadu štete (52) i sanaciju terena (21).

Kako bi se unaprijedile postojeće opcije i dogradio sistem za evidentiranje provedenih mjera zdravstvene zaštite životinja, kontrole provođenja ovih mjera i stvaranja preduslova za proizvodnju sigurne hrane životinjskog porijekla realizirana je II. faza razvoja Veterinarskog informacijskog sistema (VIS) Republike Srpske i provedena je javna nabavka za izradu III. faze čija je realizacija u planu tokom 2023. godine.

U cilju zaštite zdravlja životinja i proizvodnje sigurnih proizvoda životinjskog porijekla u Federaciji BiH, težište aktivnosti bilo je usmjereno na realizaciju strateškog i operativnih ciljeva radi provođenja mjera veterinarskog javnog zdravstva i zdravstvene zaštite zdravlja životinja i stvaranje efikasnog sistema kontrole zdravlja i dobrobiti životinja i proizvodnje sigurnog proizvoda životinjskog porijekla od kojih se posebno izdvajaju:

- donošenje i realizacija Plana obuke službenih veterinarara na teritoriji Federacije BiH za 2022. godinu;
- donošenje Plana službenog uzorkovanja hrane životinjskog porijekla;

- donošenje Plana službenog uzorkovanja na prisustvo salmonele kod žive peradi;
- program kontrole provođenja veterinarsko-zdravstvenih pregleda u Federaciji BiH (Posavski kanton, Unsko-sanski kanton, Tuzlanski kanton, Bosansko-podrinjski kanton, Zapadnohercegovački kanton) - osam veterinarskih stanica;
- odobravanje objekata za proizvodnju hrane životinjskog porijekla (izvozni objekti);
- ovlaštavanje laboratorija (imenovane stručne komisije, izvršen uviđaj, izrađeni zapisnici i rješenja za laboratorije koje su podnijele zahtjeve za utvrđivanje propisanih uslova za rad);
- kontrola ispunjavanja propisanih uslova za veledrogerije - izvršena stručna kontrola ispunjavanja propisanih uslova za rad u tri veledrogerije u Federaciji BiH;
- registracija veterinarskih lijekova, obnova i izmjena registracije;
- Komisija za lijekove je riješila sve zahtjeve koji su podneseni u 2022. godini za registraciju novih veterinarskih lijekova i obnovu i izmjene postojećih rješenja kojim je dato odobrenje za stavljanje u promet;
- organiziranje polaganja stručnih ispita za dipl. veterinare i veterinarske tehničare (izrada planova, održavanje ispita, vođenje evidencije i izdavanje uvjerenja o položenom ispitu certifikata). Održani su ispiti od strane imenovane Komisije za sve kandidate koji su podnijeli zahtjeve za polaganja stručnih ispita za dipl. veterinare i veterinarske tehničare što je doprinijelo stručnom i kadrovskom jačanje kapaciteta u segmentu veterinarstva.

Označavanje i kontrola kretanja životinja

Agencija za označavanje životinja kontinuirano štampa identifikacijske ušne markice za goveda i dostavlja ih veterinarskim organizacijama na osnovu njihovih dostavljenih zahtjeva. U 2022. godini odštampano je i isporučeno 88.363 identifikacijskih ušnih markica za označavanje goveda (66.300 redovnih ušnih markica i 22.063 zamjenskih ušnih markica), izdato je 86.485 pasoša za životinje (goveda) i izdato 2.884 certifikata o registriranim imanjima. U toku 2022. godine izvršeno je označavanje i registriranje u bazu podataka 467.885 ovaca i 12.933 koza.

U Agenciji za označavanje životinja izvršen je ciklus provjere monitoring bruceloze goveda u skladu sa „Uputstvom o provođenju monitoringa na prisustvo bruceloze kod goveda u Bosni i Hercegovini u 2022. godini“, kao i ispravke i korekcije utvrđenih grešaka u toku obrade uzoraka. Nakon izvršenog cjelokupnog unosa, provjera i korekcija dostavljenih obrazaca sačinjen je Izvještaj u kome je konstatirano da je ukupno zaprimljeno 20.037 obrazaca na kojima je bilo evidentirano 137.224 životinje koje su se nalazile na 17.895 imanja, od kojih je uslove ispunilo nakon izvršene revizije ukupno 122.789 životinja. Broj životinja koji u momentu obrade i same revizije dostavljenih obrazaca nije ispunjavao uslove je 14.435 životinja.

S ciljem unaprjeđenja sistema identifikacije i kontrole kretanja životinja u sklopu Informacijskog sistema Agencije za označavanje životinja aktivan je modul za identifikaciju kućnih ljubimaca (pasa, mačaka i pitomih vretica). U 2022. godini ukupno je u Državnoj bazi podataka registrirano 40.954 kućna ljubimca (35.928 pasa, 5.022 mačke i 4 pitome vretice), od čega je mikročipirano 36.694 kućnih ljubimaca (31.951 pas, 4.739 mačaka i 4 pitome vretice) i izdato 32.032 pasoša za kućne ljubimce.

U cilju osiguravanja implementacije propisa, Agencija za označavanje životinja u kontinuitetu organizira obuke za veterinare i veterinarske inspektore u BiH. U 2022. godini održano je 12 obuka na temu „Pristup i korištenje baze podataka Agencije za označavanje životinja“ na kojim je prisustvovalo 97 veterinara i veterinarskih inspektora koji navedenu obuku nisu završili u prethodnom periodu. Po uspostavljanju modula za identifikaciju kućnih ljubimaca pristupilo se održavanju obuka na temu „Pristup i korištenje aplikacije za identifikaciju kućnih

ljubimaca“, gdje je u 2022. godini ukupno održano šest obuka na kojima su prisustvovala 42 veterinarima i veterinarska inspektora. Navedene obuke se nastavljaju u kontinuitetu održavati. Pored navedenih obuka, održane su i obuke za pristup i korištenje Izvještajne baze podataka za spoljne korisnike. Ukupno je održano osam obuka na kojima je prisustvovalo 175 veterinarima i veterinarskih inspektora. Svim učesnicima koji su prošli obuke dodjeljeni su pristupni linkovi, šifre i lozinke, uz korisnička uputstva u kojima su definirani svi koraci pristupanju i radu u aplikacijama Državne baze podataka.

Kancelarija za veterinarstvo preko Agencije za označavanje životinja u periodu od 06. do 09.12.2022. godine organizirala je ponovo obuke o pristupu i korištenju AIMCS aplikacije za sve doktore veterinarske medicine koji su korisnici navedene aplikacije. Obuke su održane putem “ZOOM“ aplikacije u više termina. Navedene obuke realizirane su sa ciljem ponovnog upoznavanja korisnika sa svim funkcionalnostima koje su omogućene u bazi podataka, a na osnovu date preporuke od strane Audit tima za izvoz crvenog mesa u zemlje EU da se izvrše ponovne edukacije korisnika baze podataka. Ukupno na osam održanih obuka prisustvovalo je 288 veterinarima i veterinarskih inspektora.

Jačanje kapaciteta za izvoz živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla iz BiH

U 2022. godini nastavljen je kontinuiran izvoz roba koje su odobrene za izvoz na tržište zemalja Evropske unije za koje Bosna i Hercegovina ima odobrenje. Na zahtjev zainteresiranih subjekata u poslovanju sa hranom za izvoz u Evropsku uniju, izvršena je kontrola usklađenosti objekata sa zahtjevima Evropske unije, odnosno provjera ispunjenosti uslova u skladu sa propisima Evropske unije koji su na snazi, te je odobreno 11 objekata. U 2022. godini je obavljeno 130 službenih kontrola.

Bosna i Hercegovina je bila predmet „Uredske procjene Bosne i Hercegovine kako bi se ocijenili postojeći kontrolni sistemi koji reguliraju proizvodnju proizvoda ribarstva namijenjenih izvozu u Evropsku uniju“ od strane Generalnog direktorata za zdravlje i sigurnost hrane EU (DG Health and Food Safety). Rezultati navedene procjene za dostavljene informacije ispred Bosne i Hercegovine nisu još uvijek zaprimljeni. U sklopu navedene procjene su od Kancelarije za veterinarstvo BiH prilikom prikupljanja podataka utvrđeni određeni nedostaci po pitanju službenih kontrola i edukacije službenih veterinarima. S tim u vezi u decembru 2022. godine je izvršena obuka kao i izrađene uputstva i smjernice kao pomoćni alat službenim veterinarima koji certificiraju proizvode ribarstva za EU.

Bosna i Hercegovina je i u sekciji jaja i proizvoda od jaja bila predmet audita, prema zahtjevu nadležnih tijela EU. Službeni odgovor na daljinsku procjenu sistema kontrole javnog zdravlja koji reguliraju proizvodnju jaja i proizvoda od jaja namijenjenih izvozu u Evropsku uniju Ref.: DG(SANTE) 2022-7622 je dostavljen. Službeni ishod navedenog audita nije zaprimljen do kraja 2022. godine.

U maju mjesecu 2022. godine inspekcijски tim DG SANTE je proveo audit s ciljem provjere uslova za izvoz mesa goveda, ovaca i koza na tržište EU (online sastanak u periodu od 16.5-19.5. 2022. godine, nakon toga praktična posjeta u periodu od 23.5-27.5.2022. godine). Akcijski plan za ispunjavanje preporuka za izvoz crvenog mesa u EU koji sadrži 5 preporuka i 11 aktivnosti koje bi se trebale realizirati kako bi se stekli uslovi za izvoz na tržište EU, upućen je prema Evropskoj komisiji na razmatranje.

Prema zahtjevima subjekata u poslovanju u Bosni i Hercegovini, a u skladu sa zahtjevima potencijalnih zemalja uvoznica, vršila se procjena veterinarskog sistema Bosne i Hercegovine i u skladu sa istima provedene su sljedeće aktivnosti:

- Izrael - meso goveda - procjena je još u toku od 2021. godine i na više upita od strane Kancelarije za veterinarstvo BiH, nije dostavljen odgovor izraelske strane o ocjeni našeg sistema;
- Saudijska Arabija – meso peradi i proizvodi od mesa peradi – u decembru 2022. godine je BiH na osnovu popunjenih sistemskih upitnika odobren izvoz i najavljena je posjeta inspekcije nadležnog tijela Kraljevine Saudijske Arabije za 2023. godinu; i
- Malezija - izvoz mesa goveda – nadležna tijela Malezije su u 2022. godini najavili inspekciju, međutim ista je odgođena za 2023. godinu u cilju provjere nominiranih objekata za izvoz mesa i proizvoda od mesa.

Održan je niz obuka za veterinarske inspektore koji certificiraju robe za izvoz u EU, naročito po pitanju novih EU propisa koji su stupili na snagu i primjenjuju se od 15.01.2022. godine. S tim u vezi je provedena edukacija o načinu certificiranja sljedećih roba: meso peradi, proizvodi od mesa peradi, proizvodi ribarstva, mlijeka i proizvoda od mlijeka, mješovitih proizvoda i svih drugih roba koje se izvoza prema EU. Obuke se održavaju kontinuirano u cilju jačanja kapaciteta veterinarske službe po pitanju službene kontrole i certificiranja u skladu sa pravilima EU.

Na zahtjev izvoznih objekata usaglašeni su izvozni modeli certifikata za sljedeće zemlje uvoznice: Crnu Goru - 5 modela certifikata, Republiku Srbiju - 2 modela certifikata, Bjelorusiju - 1 model certifikata, Češku - 1 model certifikata, Sjevernu Makedoniju - 2 modela certifikata, Ukrajinu - 1 model certifikata, Albaniju - 1 model certifikata, Kraljevinu Saudijsku Arabiju - 1 model certifikata, Rusku Federaciju - 1 model certifikata i Republiku Tursku - 2 modela certifikata.

Na zahtjev nadležnih entitetskih tijela, Kancelarija za veterinarstvo BiH je izdala 40 garancija za 16 objekata za izvoz u Republiku Srbiju, Crnu Goru i Sjevernu Makedoniju. Održane su četiri online obuke za veterinare a vezane za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca prema zemljama članicama EU.

Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova i kontaminanata

Jedna od značajnih aktivnosti Kancelarije za veterinarstvo BiH za kontinuirani izvoz proizvoda životinjskog porijekla jeste implementacija godišnjeg Plana praćenja i kontrole rezidua za Bosnu i Hercegovinu koji se provodi u skladu sa Zakonom o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Odlukom o praćenju rezidua određenih tvari u živim životinjama i u proizvodima životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, br. 1/04, 40/09 i 44/11). Za implementaciju i realizaciju Plana praćenja i kontrole rezidua za 2022. godinu provedene su sve aktivnosti neophodne za provođenje Plana, odnosno izvršena je izrada i dostava Plana Generalnom direktoratu za sigurnost hrane i zdravlje potrošača Evropske komisije (DG SANTE) kao i dostava rezultata plana iz prethodne godine. Izvršena je raspodjela broja uzoraka za pojedine vrste životinja i proizvoda životinjskog porijekla koji će se kontrolirati na rezidue određenih tvari i izvršen odabir laboratorija u sklopu javne nabavke laboratorijskih usluga za analizu rezidua veterinarskih lijekova i kontaminanata. Doneseno je i objavljeno Uputstvo o provođenju plana praćenja i kontrole rezidua za 2022. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 44/22) te su u saradnji sa nadležnim tijelima entiteta i Brčko distrikta BiH (inspekcijским tijelima) provedena planirana uzorkovanja u toku godine kao i preduzete mjere u slučaju neusklađenih rezultata. U vezi sa navedenim, realizacija Plana praćenja i kontrole rezidua za 2022. godinu, prema broju planiranih i izvršenih pretraga na rezidue zabranjenih tvari, veterinarskih lijekova i kontaminanata za pojedine vrste životinja i proizvoda životinjskog porijekla sa krajem godine iznosi 92%. Ujedno, potrebno je naglasiti da se Plan

praćenja rezidua provodi do kraja marta 2023. godine što će omogućiti 100% realizaciju plana za 2022. godinu.

Tokom 2022. godine su provođene aktivnosti u vezi realizacije preporuka proisteklih tokom evaluacije postojećeg sistema praćenja i kontrole rezidua u proizvodima životinjskog porijekla od strane Audit tima DG SANTE. Rezultati evaluacije su dostavljeni Kancelariji za veterinarstvo BiH u formi izvještaja sa određenim preporukama za koje je Bosna i Hercegovina izradila akcijski plan i isti dostavila DG SANTE. Krajem 2022. godine dostavljeni su određeni dokumenti od laboratorija kao dokaz dodatno provedenih aktivnosti nakon čega je Kancelarija za veterinarstvo BiH, 31. januara 2023. godine, zaprimila dopis DG SANTE da su uspješno ispunjene sve preporuke Audit tima i da se predmetna kontrola smatra završenom.

Bosna i Hercegovina ostaje na listi trećih zemalja sa odobrenim planovima praćenja rezidua za ribu, mlijeko, med, meso peradi, jaja, goveda, ovce/koze, svinje što je glavni preduslov za daljnji izvoz proizvoda životinjskog porijekla na EU tržište ali i tržište trećih zemalja (Uredba (EU) 2022/2293).

Propisi, izvještaji i strategije

U cilju poboljšanja uslova za izvoz, te zaštite zdravlja ljudi i životinja, Kancelarija za veterinarstvo BiH, u okviru svojih nadležnosti, radi na usklađivanju propisa iz oblasti veterinarstva sa propisima EU te učestvuje u izradi propisa drugih institucija (mišljenja, komentari itd).

Kontrola nepostojanja veterinarsko-zdravstvenih smetnji prilikom uvoza

Prilikom uvoza u Bosnu i Hercegovinu, u okviru nadležnosti Kancelarije za veterinarstvo BiH a u skladu s važećim propisima (Pravilnik o uslovima uvoza i provoza živih životinja, sirovina, proizvoda i nusproizvoda životinjskog porijekla, veterinarskih lijekova i hrane za životinje u Bosnu i Hercegovinu („Službeni glasnik BiH”, broj 57/12 od 24.07.2012) i drugi važeći propisi), vrši se kontrola nepostojanja veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz. S tim u vezi, u 2022. godini izdato je 1.238 rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz životinja i roba animalnog porijekla u BiH a ukupan broj rješenja o upisu objekata u Registar Kancelarije u 2022. godini bio je 464.

Ukupan broj rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz i provoz pošiljki roba koje podliježu veterinarsko-zdravstvenoj kontroli - veterinarskih lijekova u 2022. godini je iznosio 136.